

Markering av fellesskap og individualitet

Ekteskapet anno 2012

*"Forelskelse er en forbigående galskap,
den bryter ut som en vulkan og
faller til ro igjen.
Og når den faller til ro
må dere ta en beslutning.
Dere må avgjøre om røttene deres har tvunnet
seg så tett sammen at det er utenkelig
for dere å leve adskilt.
For det er det som er kjærlighet."
(L.D. Bernières 1994)*

Av Christel Therkelsen

Masteroppgave

Høsten 2012

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

Sammendrag

De siste tiårene har familiepraksiser og familieideologi vært preget av raske og relative omfattende endringer, spesielt i den vestlige verden. Den tradisjonelle oppfatning blant folk flest har vært at ekteskapet er en forpliktende og stabil samlivsform. I dag er det særlig to utviklingstrekk som har truet denne oppfatningen: den høye skilsmissehyppigheten og økningen i lengre samboerskapsperioder. Dette har ført til en rekke diskusjoner blant annet innenfor samfunnsvitenskapen om ekteskapet som institusjon har begynt å miste sin betydning eller om den fremdeles holder stand i dagens samfunn. Med utgangspunkt i en norsk samfunnsvitenskapelig diskusjon vedrørende ekteskapets posisjon, ønsker jeg med denne studien å undersøke hvordan senmoderne heteroseksuelle ektepar opplever og erfarer ekteskapet, og hva som ligger til grunn for at ekteskapet for dem er mer attraktiv enn andre alternative samlivsformer, som for eksempel samboerskap. Formålet med studien er altså å rette oppmerksomheten mot ekteskapet og dets betydning i vår tid. Med utgangspunkt i kvalitative intervjuer med 5 ektepar og 3 gifte kvinner har jeg analysert hvilken betydning ekteparene tillegger sitt ekteskap. I analysen tar jeg utgangspunkt i informantenes fortellinger om tre ulike sider ved ekteskapet: forlovelse og bryllup, navneskikker og økonomiske organisering som to ulike konsekvenser av ekteskapet, og tilslutt om hvordan de karakteriserer det å være et par i et parforhold i dag. Informantenes subjektive opplevelser av og erfaringer om ekteskapet er brukt som en kilde til informasjon om hvor betydningen av ekteskapet står i dag.

Det teoretiske rammeverket som benyttes i de empiriske analysene er sosiologiske perspektiver som er opptatt av hva som har skjedd de siste årene med hensyn til intime relasjoner, ekteskap, parforhold og familien for øvrig. Anthony Giddens (1992, 1994, 2006), Zygmunt Bauman (2004), Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim (1995, 2002) representerer en av flere måter å se på parforhold og nære intime relasjoner i vår tid. De har fokus på den senmoderne individualiseringsprosessen som de hevder har resultert i svekkelse av tradisjonelle bånd, tro og sosiale forhold, og som har medført at nære relasjoner omformes og blir gitt nye betydninger som følge av individets økte frihet til å realisere sine mål. Forhold som før var mer eller mindre faste, fikserte og forpliktende - og vanligvis innenfor de gitte ekteskapelige rammer, er nå mer uforpliktende og under flyt og oppløsning. Det som karakteriserer det senmoderne parforhold er at det inngås for relasjonenes egen skyld, og består kun så lenge de involverte har noe igjen for å bli. Dette hevder de vil motarbeide

hensikten med ekteskapet som en livslang institusjon. Ekteskapet vil komme til å miste sin betydning, fordi det er et valg snarere enn en nødvendighet å gifte seg. Det empiriske materialet diskuteres også med utgangspunkt i kritikk rettet mot en slik måte å fortolke senmoderne parforhold og intimitet. Mange har kritisert dem for blant annet å legge for lite vekt på betydningen av tradisjoner, kjønn og klasse, og har samtidig stilt spørsmål ved om utviklingen av endrede intime relasjoner faktisk er gått så langt som disse teoretikerne hevder (Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004).

Samlet sett viser datamaterialet et mangesidig bilde med hensyn til hvor langt detradisjonaliseringen av ekteskapet er gått. Ekteskapet belyst igjennom mine ektepar viser at ekteskapet for dem fremdeles er tradisjonelt preget, stabilt og slitesterkt. Jeg oppfatter dem som par som har stor tro på ekteskapet som institusjon. Selv om dagens samlivsmønster er under endring og de institusjonelle ekteskapelige rammene rundt individet er annerledes og virker på en annen måte enn tidligere, er den nåværende tilstanden fortsatt preget av ansvar og forpliktelse, støtte utenfor forholdet for samlivet, romantiske kjærlighet, tradisjon og kjønn. Informantene viser at de jobber med tradisjoner og romantisk kjærlighetsarbeid og fremhever betydningen av de tradisjonelle båndene mellom dem som par. Individualisme og valgfrihet er stikkord i denne sammenheng, men fellesskapet er desto viktigere, - et fellesskap som kvinnen i stor grad tar hovedansvaret for å markere og opprettholde.

Antall ord i hovedteksten: 38 888

Forord

Så var endelig dagen kommet for å slippe taket i prosjektet som har tatt så stor plass - både på godt og vondt. Rart i grunnen: litt vemodig, men samtidig utrolig befriende. Det har vært en utfordrende og krevende prosess, men mest av alt interessant, lærerikt og givende, - jeg er veldig glad for at jeg ryddet plassen til dette prosjektet. Noen personer har betydd svært mye for at denne masteroppgaven i dag er blitt en realitet, og disse fortjener virkelig en stor takk. Den første og desidert viktigste takken går til min veileder, Liv Johanne Syltevik, for hennes kyndighet, inspirasjon og uvurderlig støtte både på lette og tunge dager. Du er sann motivator og inspirator!

Mamma & pappa: Takk for at dere har stilt opp og støttet meg både på barnevaktfronten og på den økonomiske fronten, men mest av alt for at dere hadde troen på at jeg kunne gjennomføre dette – uten deres støtte på alle mulige områder hadde ikke dette veeeeldig lange studieforløpet vært mulig. *Søstrene-sisters*: Takk, Lin, for at du har steppet inn i travle tider og lest og kommentert deler av denne oppgaven, som tidligere studieoppgaver. Jeg sitter utrolig pris på dine faglige innspill, men også på din moralske støtte – din erfaring beriker meg. Supertante Birthe! Takk for at du har tatt godt vare (som alltid) på tantebarna dine.

Takk mine kjære to barn, Isaac & Lea, for at dere er så forståelsesfulle, omsorgsfulle og hensynsfulle. Takk for at dere har holdt ut med meg og oppgaven som har tatt så stor plass i perioder, og for at dere har gått stille i dørene og ventet tålmodig på at spisebordet igjen kan brukes til det som det er ment å brukes til. «Nei, Isaac og Lea, - jeg er ikke *snart* ferdig, men ferdig!»

Takk, min aller-beste-bestis, Camilla, for alle dine oppmuntrende ord og gode råd opp igjennom tiden, - spesielt når frustrasjonen har rådet som verst. Jeg gleder meg til mange flere ”samfunnsdebatter” med deg fremover. Takk for at du har tatt deg tid til å lese og kommentere deler av oppgaven. Men mest av alt fordi du er min venn.

Sist, men ikke minst vil jeg gjerne takke alle informantene som så uforbeholdent har delt sine ekteskapelige erfaringer og opplevelser, av seg selv og sin tid med meg – uten dere hadde det ikke blitt noen oppgave. Jeg håper jeg kan gi noe tilbake i form av denne oppgaven.

Bergen, november 2012

Innholdsfortegnelse:

1.0 Innledning	1
1.1 En svekket ekteskapsinstitusjon?	3
1.2 Gifter folk seg fortsatt?	5
1.3 Tema og problemstillinger	8
1.4 Kort om teoretiske og metodiske valg	9
1.5 Disponering av oppgaven	11
2.0 Historisk bakgrunn og tidligere forskning om ekteskapet	13
2.1.0 Det førmoderne ekteskapet	13
2.1.1 Det moderne ekteskapet	14
2.1.2 Det senmoderne ekteskapet	16
2.2.0 Relevant forskning – kvantitativ og kvalitativ	17
2.2.1 Studier om parforholdet	18
2.2.2 Forskning om forlovelsestradisjoner	19
2.2.3 Bryllupsforskning	20
2.2.4 Idealer, verdier og normer – navneskikker	22
2.2.5 Fra en ”black box” til idealet om likestilt økonomi	23
2.3.0 Avslutning	25
3.0 Hvordan kan ekteskapet forstås teoretisk?	26
3.1 Senmoderne teorier om parforholdets utvikling	26
3.2 Det rene forhold – emosjonell likhet og gjensidig tilfredsstillelse	27
3.3 En potensiell fare for kaos i kjærligheten	30
3.4 Kritikken av teorier om senmoderne parforhold	32
3.5 Avslutning	38
4.0 Metode	39
4.1 Valg av metode og design	39
4.2 Rekruttering av informanter	40
4.3 Om ekteparene	43
4.4 Gjennomføring av intervju	44
4.5 Gjennomføring av analyse	45
4.6 Vurdering av troverdighet, gyldighet og overførbarhet	46
4.7 Forskningsetiske aspekter	48

4.8 Avslutning	49
5.0 Ekteskapsinngåelse; forlovelse og bryllupsprosessen	50
5.1 Forlovelse som en markering for ekteskapsinngåelse?	50
5.2 Beslutningen om ekteskap	55
5.3 Vielsen	58
5.4 Bryllupsfesten	60
5.5 Avslutning	64
6.0 Konsekvenser av ekteskapet – navn og økonomi	67
6.1.0 Felles etternavn symboliserer fellesskap	67
6.1.1 Hva betyr så navnet, og hvordan knyttes betydningen til ekteskapet og familien?	70
6.2.0 Felles inntekter eller felles utgifter?	73
6.2.1 Prototypen på fellesøkonomi	76
6.3.0 Avslutning	76
7.0 Parforholdet	78
7.1 Hva skiller det å være gift fra situasjonen før?	78
7.2 Hans – og hennes ekteskap?	83
7.3 Hva er et parforhold i dag?	85
7.4 Kjærlighetsarbeid - partid versus egentid og tidsklemma	88
7.5 Avslutning	91
8.0 Avslutning	93
Litteraturliste	98
Vedlegg 1	106
Vedlegg 2	108
Vedlegg 3	110

1.0 Innledning

Hvorfor velger menn og kvinner å gifte seg, og hva er det som ligger til grunn for at ekteskapet for dem er mer attraktiv enn alternative samlivsformer, som for eksempel samboerskap? Det er dette som er temaet for min masteroppgave. I denne oppgaven vil jeg gjennom kvalitative intervjuer belyse hvordan norske senmoderne, heteroseksuelle ektepar opplever og erfarer ekteskapet, og hva som ligger til grunn for at de har valgt å inngå ekteskap. Hensikten er altså å rette oppmerksomheten mot ekteskapet, og gjennom å ta utgangspunkt i ektepar kan jeg få innblikk i hva som leder fram til at ekteskap velges som samlivsform av de fleste parforhold som varer også i dag.

Ekteskapet er tradisjonelt oppfattet som en forpliktende og stabil samlivsform, men i dag er det særlig to utviklingstrekk som har truet denne oppfatningen; den høye skilsmissehyppigheten og økningen i lengre samboerskapsperioder. Årsakene til ustabile ekteskap og høye skilsmissetall er blant annet begrunnet med en økning av toinntektsfamilien, hvor normen er et livslangt lønnsarbeid for begge kjønn (Cheal 2002; Noack 2004; Syltevik 2005; Syltevik og Wærness 2004). Ved siden av et kravstort arbeidsliv, er utfordringen å få endene til å møtes på hjemmebane. For mange ektepar resulterer dette i uenigheter og interessekonflikter hva angår omsorgs- og arbeidsfordeling i hjemmet (Cheal 2002; Beck og Beck-Gernsheim 1995; Hochschild 1989). En toinntektsfamilie betyr også at partene er blitt mindre økonomisk avhengig av hverandre. Først og fremst er dette særlig forårsaket av en økende yrkesdeltakelse hos kvinner, men også utviklingen av velferdsstatens ordninger (blant annet støtte til enslige forsørgere) hevder mange har redusert behovet for ekteskapet som forsørgelsesinstitusjon (Cheal 2002; Noack 2004; Syltevik 2005). Videre er det de som vil hevde at en økende vektlegging av ekteskapets følelsesmessige funksjoner, som blant annet kjærlighet og emosjonell tilfredsstillelse, bidrar til større ustabilitet og derfor økende separasjoner og skilsmisser (Schiefløe 2006:422). Et utilfredsstillende parforhold sammenlignes gjerne med støtten og hengivenheten man forestiller seg er tilgjengelig andre steder. Savnet av en sterk følelsesmessig tilknytning kan dermed være grunn til skilsmisse (Thagaard 2005).

Også framveksten av samboerskapet siden 1970-tallet og frem til i dag, er blitt oppfattet av mange som en trussel mot ekteskapets posisjon og betydning i samfunnet. Samboerskap har i mange europeiske land blitt den rådende praksis, og Norge er et av de landene hvor dette er nå majoritetsadferden (Syltevik 2010). Tre av fire i de typiske samboerskapsgenerasjonene, født

etter 1950, har levd i samboerskap en eller annen gang i løpet av livet. I tillegg er det blitt langt vanligere med seriemonogami. Det vil si at det er flere som har minst mer enn ett samliv bak seg (Dommermuth m.fl. 2009)¹, noe som kan resultere i lengre periode som samboere for den enkelte. Samboerskap innebærer for mange det første steget i familieetableringen. I 2011 ble godt over halvparten av alle barn født utenfor ekteskap (57,5 %). De fleste av disse barna hadde samboende foreldre, mens 13,5 % av barna var født av enslige mødre.² Undersøkelser viser imidlertid at samboende har større sannsynlighet for å gå fra hverandre enn gifte, selv om barn er involvert (Texmon 1999 i Noack 2004). Som følge av mindre stabile samliv, er det flere enslige forsørgere og flere barn som kan komme til å trenge støtte i form av trygde – og støtteordninger (Noack 2004). Sett i denne sammenheng, - at barn inkluderes i samboerskap, har fått mange til å hevde at samboerskapet truer ekteskapet som institusjon fordi barn gjør denne samlivsformen uatskillelig fra ekteskapet.

Mange vil altså hevde at nye former for samliv og ekteskaps endrede innhold vil utfordre de tradisjonelle oppfatningene av familie og ekteskap (Levin 2004 i Syltevik 2010). Diskusjonen i samfunnsvitenskapen har blant annet de siste ti årene dreid seg om ekteskapet som institusjon har begynt å miste sin betydning i dagens samfunn (Beck og Beck-Gernsheim 1995; Cherlin 2004; Giddens 1992, 1994; Knudsen og Wærness 1996). På den andre siden, er det de som hevder at man ikke må overdrive forskjellen mellom samboerskap og ekteskap, men heller rette fokuset mot mangfoldet av familiesammensetninger og de ulike måtene ”å gjøre” ekteskap og familie på. Dette mangfoldet er ikke ensbetydende med at ekteskapet og familien forøvrig står for fall, men heller at felles familieverdier vil trolig bli ivaretatt på ulike måter i forskjellige sammenhenger, og på ulike stadier i livet (Cheal 2002; Dommermuth m.fl. 2009; Syltevik 2005).

De siste tiårenes raske og relativt omfattende endringer i familiepraksiser og familieideologi gjør det å forstå endringene i familieliv avgjørende for å kunne forstå samfunnsendringer. De overnevnte diskusjoner om ekteskapet og dets betydning i dag, - eller kommende betydning for fremtiden, viser til spenninger og motsetninger i vår tid hva angår familieliv, ekteskap og alternative samlivsformer. I den forbindelse; har ekteskapet som institusjon mistet sin betydning, eller betyr tradisjoner fortsatt mye? Er ekteskapet i ferd med å få en ny betydning?

---

¹ Som samliv teller både samboerskap og ekteskap, men dersom samboerskap har endt med giftemål med samme person, regnes dette som ett og samme samliv.

² Statistisk Sentralbyrå (2011)

Hva var grunnen til at mine informanter inngikk ekteskap fremfor å ”bare” leve i et samboerforhold?

I fortsettelsen av dette innledningskapittelet vil jeg presentere oppgavens tema og problemstillinger, og begrunnelse for valg av disse. Deretter gjør jeg rede for teoretiske og metodiske valg, og presenterer i den forbindelse noen sentrale begreper som jeg tar utgangspunkt i, før jeg i siste avsnitt presenterer oppgavens disposisjon i sin helhet. Men først vil jeg nærmere gjøre rede for diskusjonen blant norske forskere med hensyn til ekteskapets posisjon i det norske samfunn. Står ekteskapet som institusjonen for fall? Har folk sluttet å gifte seg?

1.1 En svekket ekteskapsinstitusjon?

Knud Knudsen og Kari Wærness (1996) er et eksempel på norske forskere som har deltatt i den overnevnte debatten angående ekteskapets posisjon i dagens samfunn. De har forsket på holdninger til ekteskapet, og har analysert variasjon og endring i oppslutningen om ekteskapsinstitusjonen, slik den fremstod gjennom folks holdninger i Norge og Sverige på begynnelsen av nittitallet. De har ut i fra et skandinavisk perspektiv, utført en kvantitativ komparativ studie av norske og svenske forhold, og hensikten med studien var å få en bedre forståelse av ekteskapets normative grunnlag. Som følge av de raske endringer i familieadferd siden 1970-tallet (økning i skilsmisserate, økning av samboerskap som samlivsform, høyere andel barn født utenfor ekteskap, kvinners utdanning/yrkesdeltakelse), hevder Knudsen og Wærness at ”Parallelt med forandringen i folks adferdsmønstre endres også tenkemåter og verdier. Meningsdanningen er både drivkraft bak og refleks av sosial endring” (Knudsen og Wærness 1996:301).

Med utgangspunkt i teorien om en økende individualiseringsprosess, tester Knudsen og Wærness en rekke hypoteser omkring oppslutningen om ekteskapet, og da med fokus på mulige ulikheter og likheter mellom Norge og Sverige. Deres empiriske analyse viser at den yngre befolkningen viser en mindre positiv holdning til ekteskapet sammenlignet med den eldre befolkningen. Dette får Knudsen og Wærness til å konkludere at de yngre har større oppslutning om samboerskapet, og at som en følge av en generasjonseffekt vil støtten omkring det tradisjonelle ekteskapet mest sannsynlig bli borte om noen generasjoner (Knudsen og Wærness 1996:308). Videre har religiøs orientering noe å si for oppslutningen

om ekteskapet. Religiøst aktive mennesker er mer negative til en oppløsning av ekteskapet enn dem som er mindre religiøst orientert og aktiv (Knudsen og Wærness 1996:309). Når det gjelder kjønn, så viser menn en større oppslutning om ekteskapet enn kvinner. Knudsen og Wærness hevder at dette kan ha sammenheng med at menns selvrealisering aldri har vært truet av det tradisjonelle ekteskapet, -heller tvert i mot. De senere års modernisering (som for eksempel kvinners økende yrkesdeltakelse) har heller gitt menn lette i forsørgelsesplikten, enn en overtakelse av det såkalte tradisjonelle kvinnearbeidet (Knudsen og Wærness 1996:308). Videre så viser det seg at de som tidligere har opplevd og erfart skilsmisse, har et mindre positivt syn på ekteskapet (Knudsen og Wærness 1996:309). Med bakgrunn i dette, konkluderer Knudsen og Wærness med at den tradisjonelle ekteskapsinstitusjonen viser tegn på å være svekket, og kan forventes å bli enda mer svekket med årene. Oppsummert forteller resultatene at i Norge har ekteskapet større allmenn støtte sammenlignet med Sverige, men resultatene viser samtidig en markert nedgang i begge landene hva angår oppslutningen om ekteskapet (Knudsen og Wærness 1996:299).

På den andre siden hevdes det at ekteskapet som institusjon holder stand, og at ekteskap som samlivsform ikke er blitt erstattet av samboerskap. Dommermuth m.fl.(2009) hevder for eksempel at ekteskaps- og skilsmissestatistikk kan vise deler av samlivsutviklingen, men at data som omhandler samboerskap og kjæresteforhold også er viktig og nødvendig for å kunne beskrive familielivet. Det er ingen drastiske tendenser som er avdekket, selv om samlivsmønsteret er under endring, i følge disse forskerne (Dommermuth m.fl. 2009). Det er blitt flere som velger å inngå samboerskap. I følge Dommermuth m. fl. er antall samboerskap omtrent seksdoblet i løpet av de siste tre tiårene, fra 100 000 til ca 600 000. På grunn av antallet uregistrerte samboerskap og samlivsbrudd, er det rimelig å anta at disse tallene er noe usikre. Tross økningen i samboerskap resulterer likevel de fleste stabile parforhold i giftemål før eller senere (Dommermuth m.fl. 2009; Noack 2004; Syltevik 2010). En kan dermed argumentere for at det dreier seg om en utsettelse av ekteskap mer enn at folk avstår fra å gifte seg. Sammenlignet med forrige generasjon, er det også vanligere i dag å inngå ekteskap langt senere i livsløpet. I 2007 var det kun en av fem (20 %) nordmenn, født mellom 1950 og 1984, som giftet seg uten å ha først bodd sammen en kortere eller lengre periode (Dommermuth m.fl. 2009). Samboerskap fungerer for mange som en innledning til ekteskap, og det viser seg at stadig flere er samboere før de gifter seg (Dommermuth m.fl. 2009; Syltevik 2010). For mange er spørsmål om samboerskap og ekteskap et både-og, og ikke nødvendigvis et enten -

eller valg (Dommermuth m.fl. 2009). Ekteskapet som institusjon kan slik sett ha endret mening, men fortsatt være den institusjonelle rammen for langvarige parforhold.

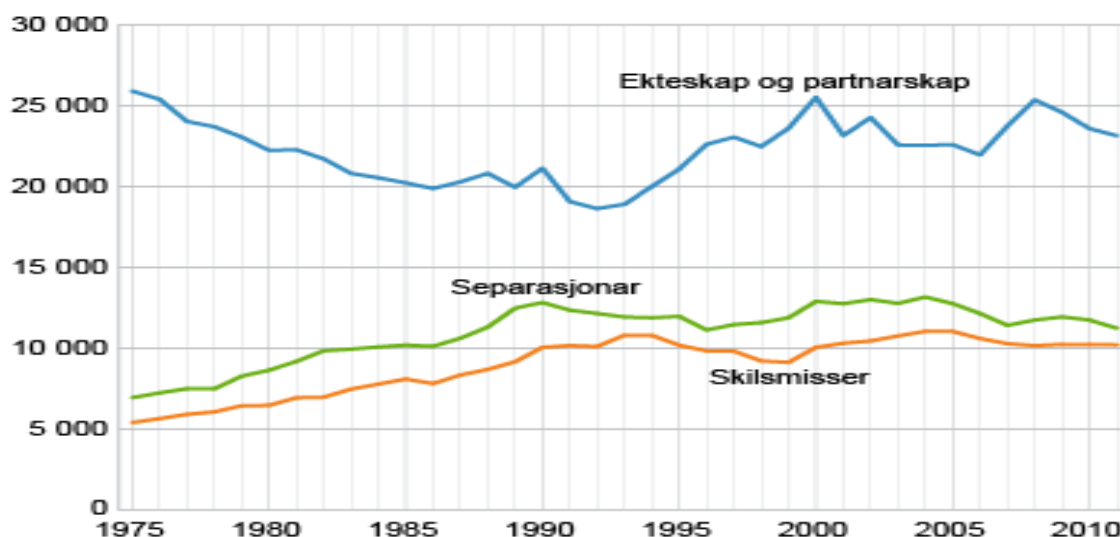
Så langt har vi sett to ulike perspektiver på ekteskapets posisjon innenfor en nasjonal kontekst. På den ene siden viser funnene til Knudsen og Wærness (1996) at det er en markant nedgang i oppslutningen om ekteskapet, og at det er rimelig å anta at den tradisjonelle ekteskapsinstitusjonen vil bli enda mer svekket med årene. På den andre siden, hevdes det at ekteskapsinstitusjonen holder stand tross endrede samlivsmønstre, fordi de fleste stabile parforhold ender i giftemål før eller senere. Folk avstår altså ikke fra å gifte seg, men utsetter oftere ekteskapsinngåelsen (Dommermuth m.fl. 2009; Noack 2004; Syltevik 2010). Dette er tema som vil bli drøftet i denne oppgaven.

1.2 Gifter folk seg fortsatt?

I året 2011 giftet 23 100 par seg, 11 200 par tok ut separasjon og 10 200 par valgte å skille seg. Andelen inngått ekteskap gikk ned med 450 fra året før. Skilsmissetallet ligger på omtrent samme nivå som de siste fem årene, mens det var 500 færre separasjoner i 2011 sammenlignet med året før (se figur 1).³

Figur 1:

Inngåtte ekteskap og partnerskap, skilsmisser og separasjoner. 1975-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå 2011

³ <http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/index.html>

(Fra 2009 er ekteskap mellom samme kjønn medregnet. Disse utgjør en så liten andel, derfor er de ikke ekskludert fra tallene)

Som allerede Eilert Sundt (1855) påpekte, er antall inngåtte ekteskap ingen god eller tilstrekkelig kilde til å konkludere rundt utbredelsen av ekteskap. Sundt var den første som studerte befolkningsutviklingen i Norge på 1800-tallet, og påpekte at antall giftemål i et bestemt tidsrom varierte i takt med antall fødsler på et tidligere tidspunkt, og på den måten førte til bølgebevegelser i befolkningsutviklingen. Dette fenomenet som er kalt *de sundtske bølger* eller *Eilert Sundts lov*, forutsetter i midlertidig at det ikke skjer store endringer i dødelighet og migrasjon, og at ekteskaps – og fødselsmønsteret i befolkningen ligger fast. På den tiden Sundt utførte til sin analyse, var gjennomsnittsalderen for ekteskap lav, noe som medførte en høy fruktbarhet. I tillegg ble det født større barnekull enn det gjør i dag. Dagens samfunn er også preget av at stadig flere barn blir født utenfor ekteskap, noe som selvsagt henger i sammen med nye samlivsmønstre som samboerskap. Som Sundt selv nevner i *Giftemaal i Norge* (1855), må en også ta høyde for at årsakene til at folk gifter seg ikke bare ligger utenfor menneskene, men også i indre omstendigheter.⁴

Den historiske perioden som jeg sammenligner med er kjernefamiliens storhetstid (1950 - og 1960 tallet). Hvis en skal gi en forståelse av giftemålsutviklingen i tiden etter andre verdenskrig og fram til i dag, vil Sundts forklaringer i denne sammenheng ha begrenset verdi (Brandth og Moxnes 1996). Det at mange giftet seg på slutten av 1960- tallet var ikke kun fordi det var så mange i gifteferdig alder, men også fordi giftelysten var stor. I dag skyldes imidlertid de beskjedne ekteskapstallene at mange unge utsetter ekteskapet eller muligens aldri kommer til å gifte seg (Brandth og Moxnes 1996).

Tiårene etter andre verdenskrig er omtalt som ekteskapets gylne tiår (Festy 1980 i Noack 2010). Mange giftet seg i ung alder, og andelene av årskullene som giftet seg hadde aldri før vært så store (fredsbarna). I følge Noack (2010) skyldes nok dette at en del ekteskap måtte utsettes under krigsårene, og antagelig steg også giftelysten pga fremtidsoptimismen. I dette tidsperspektivet må man også ta høyde for at det var større forventning til ekteskapsinngåelse, og at mange også ”måtte gifte seg” på grunn av påbegynnende graviditeter. Idealer, normative forventninger og faren for sanksjoner var ikke de eneste grunnene til at ekteskap fant sted. Det var også i en tid hvor ekteskapet var den viktigste kilden til sosial trygghet og økonomisk sikkerhet, spesielt for mor og barn. Kvinners muligheter for selvforsørgelse var minimal og samfunnets forsørgerstøtte til enslige var beskjeden (Noack 2010).

---

⁴ http://www.rhd.uit.no/sundt/bind2/eilert_sundt_bd2b.html#g_Kap.4

Gjennom århundrets siste tiår (1970-2000) svekkes ekteskapet fra to kanter: færre gifter seg og flere skiller seg. Samtidig øker antall samboerskap (Noack 2010). Kvinners økte yrkesaktivitet preger disse tiårene, noe som betyr at kvinner fikk større muligheter til å forme sine egne liv uavhengig av ekteskapet som forsørgelsesinstitusjon. Tidlig på 1970-tallet hadde ekteskapsallene nådd sitt høydepunkt, og det årlige antallet inngåtte ekteskap begynte å synke. I løpet av en tiårs tid var antall ekteskap redusert med 35 %, og i tillegg hadde ekteskapsalderen på dette tidspunktet også begynt å stige (Noack 2010).

Giftemålsantallet økte igjen til nærmere 27 000 i år 2000 (se figur 1), i en tid hvor det var relativt store kull som kom i gifteferdig alder (Noack 2010). Gjennomsnittsalderen for førstegangsgifte kvinner (29, 2 år) og menn (31,8 år) var også da den høyeste som var observert i offentlig statistikk. I følge Noack tilsa giftemålsmønsteret i år 2000 at et flertall ville komme til å gifte seg før eller siden, men at ca en tredjedel ville komme til å være ugifte ved fylte 50 år. Sammenligner vi ekteskapshyppigheten rundt 1960 for *ikke tidligere gifte* med hyppigheten i år 2000, var det 26 av 1000 ugifte kvinner som giftet seg i 2000 mot gjennomsnittelig 182 av 1000 i årene 1961-1965. Siden 1960 har giftemålsraten for de yngste falt kontinuerlig, samtidig som det var en svak oppgang blant dem i 30 og 40 års alderen (Noack 2010). I følge Noack (2010) viser dette at samboergenerasjonene begynte så smått ”å ta igjen” de mange giftemål som var utsatt i yngre år.

I store trekk viser tidsperioden 2001 til 2007 den samme utviklingen. Ekteskapsalderen fortsatte å øke, henholdsvis 30,8 år for kvinner, og 33,7 år for menn. Samtidig så det ut til at nærmere fire av ti i 50 års alderen ville være ugifte. I det store og det hele, ser det ut til at nedgangen i giftemålsraten blant de yngste fortsetter å synke, og at giftemålsraten blant de *ikke tidligere gifte* i 30 og 40-årene, peker mot stabilitet eller svak oppgang (Noack 2010). Oppsummerende kan man si at det har vært en svak nedgang i antall ekteskapsinngåelser de siste årene. At det er mange yngre som ikke gifter seg enn eldre, antas å ha en sammenheng med lengre samboerskapsperioder. Samtidig viser funnene til Noack at det er mange middelaldrene som er ugifte.

1.3 Tema og problemstillinger

Som nevnt innledningsvis, er formålet med denne studien å rette oppmerksomheten mot det heteroseksuelle ekteskapet og dets betydning i et senmoderne samfunn som i stor grad forfekter individualisme og valgfrihet. Hovedproblemstillingen er: *Hvordan erfarer og opplever de som har giftet seg ekteskapet, og hvilken betydning tillegger de sitt ekteskap?* Med utgangspunkt i diskusjonen forut (jf 1.1), mener jeg at det kan være av sosiologisk interesse å undersøke hvordan dagens norske ektepar opplever og erfarer sitt ekteskap. Hva var grunnen til at de valgte ekteskap fremfor andre alternative samlivsformer? Ekteskap er rammen om et samliv som innebærer både en juridisk ramme om et samliv, en seremoni og markering, og ulike dimensjoner ved selve samlivet og parforholdet. Jeg har derfor i tillegg til hovedproblemstillingen valgt å fokusere særlig på tre ulike sider ved ekteskapet: forlovelse, bryllupsseremoni og bryllupsfest som markering av parforholdets overgangsfaser (kapittel 5), navneskikker og økonomisk forsørgelse som konsekvenser av ekteskapet (kapittel 6), og tilslutt betydningen av selve parforholdet i vår tid belyst gjennom mine ektepar (kapittel 7).

Grunnen til at jeg har valgt dette fokuset, er at disse tre ulike sidene ved ekteskapet kan bidra til å belyse vektlegging av idealer, verdier, normer og forestillinger om ekteskapet, og hvilke betydning det tradisjonelle ved ekteskapet har å si på ulike måter. Som markering av parforholdets overganger, vil både forlovelse og bryllup være knyttet til beslutningen om å gifte seg. Forlovelse har vanligvis blitt betraktet som en planleggings- og forberedelsesperiode til bryllupet. I dag er forlovelse noe som opptrer i ulike former og gjerne med et annet meningsinnhold enn det som var vanligere tidligere (jf Noack 2001). I den forbindelse: Hvilken tanker gjør informantene omkring forlovelse? Var de ringforlovet før de giftet seg? Videre er ekteskap en sosial og juridisk bindende samlivsavtale mellom to personer, som vanligvis markeres med et bryllup som består av ektevigel og en etterfølgende bryllupsfest. Bryllupet arrangeres ofte på en måte som gjenspeiler brudeparet og deres livssyn. Hvor og hvordan vielsen og bryllupet tok til, kan si noe om hvilken betydning ekteparet tillegger sitt ekteskap: Hvor viktig var bryllupstradisjoner i den forbindelse? Hvor viktig var moralske og kulturelle verdier, som for eksempel tilstedeværelsen av familie og venner?

Navneendringer, en symbolsk endring som ofte følger etter ekteskap, og økonomisk forvaltning, er to ulike mulige konsekvenser av ekteskapet. Disse sidene ved ekteskapet tenker

jeg at kan si noe om det er fellesskap og/eller individualitet som markeres, og dermed bidra med å belyse hvilken betydning ekteparene tilegner det å være gift: Hvilken betydning har navneskikker og valg av etternavn for informantene? Hvor viktig er det med et felles etternavn, eller hvor viktig er det å beholde sitt eget etternavn? Hvordan har informantene valgt å organisere det økonomiske? Hva viser den økonomiske organiseringen, - individualitet eller fellesskap?

I motsetning til tidligere tider, hvor folk ofte giftet seg på grunnlag av økonomiske og sosiale årsaker, er det moderne ekteskapet ofte forbundet med kjærlighet, sex, vennskap og trygghet, og at man er forpliktet til å velge hverandre av kjærlighet: Hvilke syn har informantene på parforholdet og konsekvenser av ekteskapet, og i den forbindelse; hva skiller det å være gift fra situasjonen før? Hvilke tanker og refleksjoner har de omkring kjærlighetsarbeid, og betydningen av partid versus egentid? Disse problemstillingene danner utgangspunktet for analysekapittel syv. Kapitlet markerer samtidig en tilbakevending til hovedproblemstillingen: Hvordan erfarer og opplever de som har giftet seg ekteskapet, og hvilken betydning tillegger de sitt ekteskap?

1.4 Teoretiske og metodiske valg

Perspektiver som er opptatt av hva som har skjedd de siste tiårene med hensyn til ekteskap, parforhold og familieliv utgjør oppgavens teoretiske grunnlag. Blant de mest innflytelsesrike fortolkere av det moderne samfunn er Anthony Giddens (1992), ekteparet Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim (1995,2002) og Zygmunt Baumann (2004). Utgangspunktet for deres analyser om intime forhold og familieliv er den senmoderne individualiseringsprosessen⁵ som de hevder har bidratt til nye og endrede former for intimitet (Bauman 2004; Beck og Beck-Gernsheim 1995, 2002; Giddens 1992). Disse nye formene for intimitet har fått termer som *det rene forhold* (Giddens 1992), *den post - familiære familie* (Beck og Beck-Gernsheim 2002), og *flytende kjærlighet* (Bauman 2004). Begrepene innebærer en forståelse av at individers nære relasjoner, som omsorgs - og kjærlighetsbånd, vennskap og samliv i dag bærer preg av å være mer løse, flytende, flyktigere og uforpliktende sammenlignet med tidligere, hvor relasjoner var mer eller mindre faste og fikserte.

---

⁵ Individualiseringsprosessen henger sammen med den generelle moderniseringsprosessen (jf innledning; Knudsen og Wærness 1996), og er en prosess som har spesielt forekommet i de vestlige samfunn siden 1970-tallet. Disse teoretikerne mener at individualiseringsprosessen fristiller individet fra tradisjonelle rollemønstre – den såkalte *individualiseringstesen*.

Begrunnelsen for valget av disse teoriene, er at disse bidrar til en ny og annerledes måte å forstå parforhold og nære intime relasjoner i vår tid, - enten om vi kaller vår tid for senmoderne, høymoderne, flytende eller refleksivt moderne (Bauman 2004; Beck og Beck-Gernsheim 1995, 2002; Giddens 1992).⁶ Mine informanter er jo nettopp en del av, eller i det *senmoderne* samfunnet, og i denne forbindelse er det interessant å undersøke i hvilke grad begrepene er fruktbare for forståelsen av mine informanters ekteskapsforhold. Det er først og fremst Giddens' forståelse av det senmoderne parforhold jeg vil forholde meg til. Grunnen til det er at han har en mer direkte tilnærming til selve parforholdet gjennom begrepet om det rene forhold, som referer til et forhold hvor enkelt individets utbytte står i fokus, heller enn et forhold hvor gjensidig forpliktelse gir grunnlaget for å løse felles utfordringer (Giddens 1992). Ingen av disse senmoderne teoretikerne har sett *direkte* på ekteskapet som institusjon, men har i gjennom sine samfunnsanalyser blant annet sett på endringer i relasjonene mellom partnere. I den forbindelse er de opptatt av utviklingen av intime forhold og dermed også den generelle ekteskapsinstitusjonen.

Flere av antakelsene til Giddens og Beck og Beck-Gernsheim er relative kontroversielle, så teoriene har dermed ikke fått stått uimotsagte. De er blitt sterkt kritisert både teoretisk og empirisk. Derfor har jeg valgt å supplere med kritiske innvendninger til deres måte å fortolke parforhold og ekteskap i en senmoderne tid som utgangspunkt for min diskusjon. Det har blant annet blitt stilt spørsmål ved ideen om en grunnleggende endring, og om denne utviklingen har gått så langt som disse teoretikerne hevder. Enkelte mener at den nåværende tilstanden av intime forhold fortsatt er preget av ansvar og forpliktelse forankret i strukturelle forhold, og at romantisk kjærlighet, tradisjoner, klasse og kjønn fortsatt betyr mye. I det store og hele, er det mange som vil hevde at individualiseringstesen presenterer et for homogent bilde av ekteskap og familieliv, og dermed utelukker en forståelse av ulike former for ekteskap og intime relasjoner (Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004).

---

⁶Det dreier seg her om en *ny modernitet* med signifikante forskjeller fra industrisamfunnet. Begrepene beskriver situasjonen i de fleste av dagens høyutviklede samfunn som en fortsettelse eller en videreutvikling av moderniteten, heller enn en ny distinktiv epoke.

Disse overnevnte teoretiske diskusjoner vil bli benyttet som et teoretisk rammeverk rundt oppgavens hovedproblemstilling. Når det gjelder underproblemstillingene vil jeg også forholde meg til forskningen som er gjort på de ulike områdene.

Jeg har valgt en kvalitativ framgangsmåte siden det er informantenes egne *opplevelser* av og *erfaringer* om ekteskapet jeg spør etter i den overordnede problemstillingen. Metoden jeg har benyttet er personlige forskningsintervju hvor jeg har intervjuet fem ektepar og tre gifte kvinner. Det å frembringe kunnskap om ekteskapet gjennom informantenes egne fortellinger, har gitt en innsikt i, og en forståelse av hvordan disse ekteparene gir mening til, og fortolker sine parforhold og ekteskap i en senmoderne tid.

1.5 Disponering av oppgaven

Kapittel 2 startet med et historisk tilbakeblikk på ekteskapets utvikling, fra å være et arbeidsfelleskap til i dag hvor mange vil hevde at ekteskapet i stor grad er preget av individualisme, og hvor ansvarsfordeling mellom ektefeller er det som er gjeldende for mange. Siste del av kapitlet tar for seg tidligere forskning om ekteskapet. I *kapittel 3* gir jeg en grundigere presentasjon av oppgavens teoretiske forankring. Jeg redegjør for teoretisering av det "nye" parforholdet og hvordan endrede former for intimitet har funnet sted i dagens nære intime relasjoner. Jeg redegjør også for Giddens' begreper om *det rene forhold*, *konfluerende kjærlighet* og *plastisk seksualitet* som jeg vurderer som sentrale i denne sammenheng. Videre presenterer jeg noen perspektiver som er kritiske til denne måten å se og forstå parforhold i vår tid. *Kapittel 4* dreier seg om selve forskningsprosessen. Jeg gjør her rede for valg av metode og utvalg, og ulike metodiske problemstillinger og utfordringer forskningsprosessen har bydd på. Forskningsetiske aspekter blir også kort kommentert i dette kapitlet. De følgende kapitlene, fem, seks og syv, består av empiri og analyse. I disse kapitlene følger vi ekteparene igjennom utviklingen av parforholdet, fra forlovelse, til bryllup, til tanker omkring navneendring og økonomisk organisering som konsekvenser av ekteskapet, og til slutt parforholdet og ekteskapets betydning i den forbindelse. I *kapittel 5* drøftes informantenes tanker og refleksjoner omkring deres opplevelser av og erfaringer med forlovelse og bryllup. *Kapittel 6* dreier seg om informantenes navneendring og økonomisk forvaltning som to ulike mulige konsekvenser av ekteskapet, og om hvorvidt disse markerer fellesskap – og/eller individualitet. *Kapittel 7*, som er det siste analysekapitlet, markerer en tilbakevending til hovedproblemstillingen. I dette kapitlet belyser jeg hvordan informantene

ser på selve parforholdet og konsekvenser av ekteskapet, i lys av det teoretiske utgangspunktet som er redegjort for i kapittel 3. *Kapittel åtte* er avslutningskapittelet hvor jeg prøver å samle trådene, og oppsummere de mest fremtredene funnene i mitt empiriske materialet.

2.0 Historisk bakgrunn og tidligere forskning om ekteskapet

Historisk sett har det vært ulike regler og lover, normer, tradisjoner og verdier som har vært gjeldende for ekteskap og familieliv (Telste 2003). For å kunne forstå hvilken betydning og hvilke prosesser som driver og ”gjør” et ekteskap i dag, er det viktig å se dette i et lengre historisk perspektiv. Endringer i ekteskap, familiepraksiser og ideologi gjør det mulig å forstå andre samfunnsendringer, og hvordan disse endringene gjensidig påvirker hverandre (Syltevik 2005). I det følgende vil jeg gjøre rede for hvordan ekteskapets meningsinnhold, relasjonene mellom ektefellene og kjønnsrollemønsteret innenfor rammen av ekteskap har endret seg gjennom tiden, fra det preindustrielle samfunnet fram til i dag. Jeg vil begrense meg til ekteskapets utvikling i de vestlige samfunn og da med vekt på norske forhold. I siste del av kapittelet redegjør jeg for forskning som er gjort på de ulike områder (jf kap 1.3).

2.1.0 Det førmoderne ekteskapet

I den preindustrielle tiden som i stor grad var preget av bondesamfunnets storfamilie og slektsfellesskap, var ekteskap den eneste mulige samlivsformen, og dermed også den eneste mulige inngangsporten for å etablere egen familie (Sogner 2003). Valg av ektemake var sterkt normstyrt. Folkelige skikker regulerte ofte forholdet mellom foreldre og gifteklare barn, samtidig som styresmakter lovfestet at de unge ikke kunne forlove eller gifte seg uten samtykke fra sine foreldre (Telste 2003). Ekteskapet skulle først og fremst baseres på fornuft, og ikke på de unges følelser overfor hverandre.⁷ Hva som var regnet som fornuftig, var definert ut i fra hvilke behov og sosial stilling familien hadde. Ekteskapsinngåelse var på denne måten et uttrykk for å ivareta familiens sosiale posisjon i samfunnet eller å skape allianse mellom slekter for slik å sikre makt og overlevelse. Tanken var at giftemål og levebrød var to sider av samme sak, og det som var regnet som fornuftig for den øvrige familien, var også fornuftig for individet (Telste 2003).

Det førmoderne ekteskapet, altså slik ekteskapet fortonte seg før industriens fremmarsj på 1700-tallet, var basert på produksjonsfellesskap. Ektefellene hadde ansvar for ulike arbeidsoppgaver der oppgavene utgjorde deler av et felles mål for den samlede

---

⁷ Følelser av forelskelse og kjærighet var selvsagt ikke fraværende i den preindustrielle tiden. Etterlatte kjærighetsbrev samt dagbøker fra folk i høyere sosiale lag, viser at kjærighet alltid har vært et tema i litteraturen (Telste 2003:120). Men sanseløs forelskning og blind kjærighet var ikke sett på som et godt grunnlag for et lykkelig og varig ekteskap. Tanken var at dersom ektefellene passet sammen på alle måter, ville følelsene bli sterkere med tiden. Det rådende idealet var en harmonisk kjærighet der følelsene måtte innordne seg fornuften (Telste 2003:134). (Se for øvrig Telste 2003 for ulike historiske perspektiver på kjærighet som tema).

husholdningen. På denne måten var ektefellene i stor grad avhengige av hverandre, og et godt husholdningssamarbeid ga uttrykk for at ektefellene utfylte hverandre i et jevnbyrdig og komplementært forhold (Telste 2003:151). Ekteskapet var også tuftet på en patriarkalsk struktur som var ment å skape stabilitet og kontinuitet. Ektemannen var familiens overhode, og hadde rett og plikt til å bruke makt i husholdet, og hustruen hadde plikt til å adlyde og underordne seg mannen. Hustruens makt var begrenset til barn og tjenestefolk som stod under henne i husholdet. Barn og tjenestefolk var viktige i preindustriell tid ettersom økonomien var organisert etter hushold (Sogner m.fl. 2003). Mortaliteten var rimelig høy til inn på 1800-tallet. Det var derfor døden, og ikke skilsmisse, som var den vanligste årsaken til at ekteskap tok slutt. Gjengifting var nokså vanlig og nødvendig for å sikre at familien overlevde (Telste 2003).

I løpet av 1800-tallet brøt det tradisjonelle bondesamfunnet gradvis sammen som et resultat av framveksten av industrialisering på slutten av 1700-tallet. Utviklingen gikk for seg i ly av brytningen mellom et tradisjonelt agrarsamfunn i langsom omlegging, og et kapitalistisk produksjonssystem i tilsvarende langsom framvekst (Sogner 2003:27). Industrialiseringen og urbaniseringen utover 1800-tallet sørget for økt mobilitet. Dette gjorde det lettere for de unge å flytte til byene og skaffe seg lønnsarbeid (Cheal 2002; Sogner m.fl. 2003). På denne måten oppnådde de unge større autonomi, og gjorde seg mindre avhengig av foreldrenes jord og livsforhold. Familien som produksjonseenhet var ikke like viktig lenger. Dermed var også en "løsrielse" fra det fornuftbaserte ekteskapet oppnåelig, og det ble i større grad lagt vekt på gjensidige følelser som grunnlaget for et lykkelig samliv (Sogner m.fl. 2003).

2.1.1 Det moderne ekteskapet

Der hvor det preindustrielle ekteskapet dreide seg om å skape allianser mellom slekter basert på fornuft, var nå ekteskapet gradvis ment å skape allianse mellom to individer tuftet på romantisk kjærlighet (Cheal 2002; Sogner m.fl. 2003). Ekteskapet var fortsatt den viktigste rammen rundt samlivet mellom mann og kvinne, og var fremdeles den eneste mulige samlivsformen for seksuell aktivitet og reproduksjon. Den romantiske kjærligheten var i stor grad basert på differensiering og komplementaritet. Som et resultat av en lang historisk prosess, framstod industrialismens modellfamilie, ofte beskrevet som den kjønnsdifferensierte kjernefamilien (Parsons 1955). Familiemodellen forutsatte en klar kjønnsfordeling av arbeid og ansvar ut i fra menns og kvinners ulike egenskaper og evner (Leira 2004).

Arbeidsfordelingen var i stor grad basert på en *breadwinner/homemaker family* modell, der ektemannen sørget for all inntekten i familien og hustruen tok seg av husarbeid og omsorg for barn (Cheal 2002:13). Hustruen var ikke lenger sett på som en aktiv samarbeidspartner, men som en kjærlig, oppofrende og tilbaketrekkende støttespiller som satte stabilitet og trygghet høyt (Telste 2003). På sin side, levde ektemannen opp til idealet som den ansvarlige forsørger og familiens overhode. Det tok likevel tid før denne komplementære delingen mellom privat og offentlig, det kvinnelige og det mannlige slo igjennom i alle samfunnslag (Telste 2003:158). Det var først i 1950-årene at idealet om den mannlige forsørger og kvinnen som husmor – og omsorgsperson slo igjennom i de fleste familier (Telste 2003). Den mannlige forsørgernormen sto spesielt sterkt i de første tiårene etter andre verdenskrig. Dette er en periode som i stor grad var preget av stabile ekteskap og familieforhold, og er ofte omtalt som ekteskapets gullalder eller husmorsfamiliens storhetstid (Leira 2004; Noack 2010). Med moderniseringsprosessen som bakteppe, ble ekteskapet tilgjengelig for langt flere og det var mange som giftet seg i ung alder.

Denne tidsperiodens romantiske kjærlighetsideal som industrialismens modellfamilie springer ut i fra, var ikke bare basert på at mannen hadde et overtak i familieøkonomien, men også på en skjev maktfordeling mellom kjønnene. Kvinnen var den som ofret seg for å tilfredsstille og underordne seg familiens behov, og dette var forventninger som ikke var like lett å innfri da kvinnene selv begynte å bli yrkesaktive rundt slutten av 1960-årene (Telste 2003:159). Som følge av kvinnenens stadige fremmarsj på arbeidsmarkedet, starter også moderniseringen av moderskapet (Leira 2004). Kvinnenens økte tid til lønnsarbeid, minsket deres tid til omsorg i familien (Ellingsæter og Leira 2004). Idealet om den mannlige forsørgerrollen og det kvinnelige husmoridealet ble stadig svekket til fordel for en norm om likestilling i familien hvor forsørger- og omsorgsansvaret skulle være felles for begge parter (Ellingsæter og Leira 2004:30).

Den fremvoksende ideologien på 1960-tallet, om å kunne fullt ut velge ektefelle etter eget hjerte, ble betraktet av flere som et seksuelt opprør mot foreldre og konservative verdier, men også som et opprør mot ekteskapet som form (Telste 2003:147). Men helt fram mot slutten av 1960-årene var det fortsatt en vesentlig grunn til å "måtte" gifte seg hvis man ventet barn. Det var først i slutten av 1960-årene moderne prevensjonsmidler var tilgjengelige for å hindre uønsket graviditet (Homlong 2003; Knudsen og Wærness 1996). Også framveksten av det såkalte "papirløse ekteskapet" i 1970-årene, var betraktet som et opprør mot ekteskapet.

Samboerskap som tidligere var forbudt ved lov i Norge, ble i 1972 avkriminalisert (Telste 2003). Men det var først i slutten av 1970-tallet og utover at det ble mer vanlig å leve i samboerskap, og da særlig blant de unge.

2.1.2 Det senmoderne ekteskapet

Den raske økningen av samboerskap fra 1970-tallet og utover, bidro til at samlivsmønstrene ble vesentlig annerledes enn tidligere i århundret. Samtidig var det stadig færre som giftet seg, flere som skilte seg, og mange som hadde flere samliv (seriemonogami). I tillegg ble tilknytningen mellom moderskap og ekteskap løsere, og flere barn ble født utenfor ekteskapet (Noack 2010). At ekteskap ikke lenger er den eneste rammen for seksuell aktivitet og reproduksjon, har sammenheng med blant annet ungdomsopprøret der de eldre mistet autoriteten over de unge, kvinnefrigjøringen og kvinnes økende utdannings- og yrkesaktivitet. Disse utviklingstrekkene har igjen sammenheng med individualiseringsprosessen. Det er blitt stadig viktigere å kunne velge fritt og uavhengig, - også i valg av partner (Knudsen og Wærness 1996). Samtidig er det også flere som lever alene. Vi kan si at utviklingen av samlivsalternativene de siste 30-årene har gått i fra to alternativer: ugift eller gift, til tre alternativer: gift, samboer eller ikke i samliv (Dzamarija 2008).

En annen alternativ samlivsform som fikk en gradvis større aksept på slutten av 1900-tallet, er det homofile samlivet. I 1993 ble det innført en ordning som regulerte forholdet mellom to personer av samme kjønn, det såkalte registrerte partnerskapet. Etter at endringene i ekteskapsloven trådte i kraft 1. januar 2009, kan nå to personer av samme kjønn inngå ekteskap på lik linje med par av ulike kjønn (Ekteskapsloven 2009).

Nye samlivsmønstre viser at mennesker har forskjellige ideologiske oppfatninger om hva samliv er og bør være, og hvem og hva som danner et samliv (Syltevik 2005). Tiltross for at ekteskap fortsatt er den mest utbredte formen for samliv, er det mange som hevder at nye samlivsformer, som det "papirløse" samboerskapet og homofilt partnerskap utfordrer de tradisjonelle oppfatningene av ekteskap og familien forøvrig. Svekking av de tradisjonelle rammene rundt familie og ekteskap, har fått mange kritikere til å rette fokus på konsekvensene dette vil medføre, som svekket oppvekstkår og livssjanser hos barn, samt store samfunnsmessige og individuelle kostnader (Knudsen og Wærness 1996: 300). Andre er av

den oppfatningen at det ikke er den store forskjellen mellom det å være gift eller samboer (jf kapittel 1).

Det som er en diskusjon med hensyn til ekteskapet, er om preekteskapelig adferd, valg av ektemake eller kvaliteten på selve ekteskapsrelasjonen er mindre preget av kulturelle bakgrunnsfaktorer som sosial status, religion, etnisitet og rurale/urbane boforhold (Cheal 2002; Thagaard 2005). Andre vil hevde at dette fremdeles har betydning (se for eksempel Sundt 1855; Birkelund og Goodman 1997).

I dag er det å være forelsket sett på som en nødvendighet for å etablere parforhold, og kjærligheten er den eneste legitime grunn for valg av ektefelle (Thagaard 2005:21). Basert på likeverd, likestilling, selvstendighet og gjensidige følelser, handler ekteskap og parforhold i dag mer om å skape en sosial arena for to, som sikrer kjærlighet, lykke og gir mulighet for selvrealisering, enn å skape en ”høyere enhet” hvor mann og kvinne utfyller hverandre på grunnlag av ulike egenskaper og evner, eller på grunn av sosial og økonomisk avhengighet. I kontrast til tidligere tiders ekteskap, som var basert på kollektive interesser, er i dag ekteskapet mer individuelt rettet.

2.2.0 Relevant forskning – kvantitativ og kvalitativ.

Ekteskapet er et tema som det har vært mye forskning om. Mye av nyere forskning om ekteskapet har i stor grad fokusert på å sammenligne ekteskap og samboerskap med hensyn til ulike aspekter, som blant annet samlivskvaliteten (Dommermuth, Noack og Wiik 2009; Wiik og Noack 2011; Wiik, Keizer og Lappegård 2012), økonomisk forvaltning (Noack, Lyngstad og Tufte 2011; Syltevik og Wærness 2004), og likestilling av samboerskap med ekteskap (Lyngstad og Noack 2003; Noack og Seierstad 2003). Andre forskningsundersøkelser har hatt fokus på selve kjærlighetsrelasjonen og kjærlighetsarbeidet mellom partene (Danielsen og Mühleisen 2009; Illouz 1997; Thagaard 2005; Syltevik 2000, 2005).

Jeg vil nøye meg med å avgrense meg hovedsakelig til nyere norsk forskning selv om mange av de samme utviklingstrekkene har vært rådende i hele nordvest Europa. Samtidig er det for eksempel med hensyn til bryllup, en britisk studie som blir presentert ettersom jeg ikke har funnet relevant forskning i Norge. I kapittel 1 viste jeg til en del av forskningen om ekteskap versus samboerskap. I dette kapittelet vil jeg utforske noe av den empiriske forskningen som

er gjort om ekteskap og parforhold mer generelt. Forskningsdelen er bygd opp slik at jeg først gjør rede for tidligere forskning om parforhold. Deretter presentere jeg forskningen som er gjort i henhold til forlovelse og bryllup, før jeg tilslutt redegjør for forskning om navneskikker og økonomisk organisering.

2.2.1 Studier om parforholdet

Ut i fra et sosiologisk perspektiv har Tove Thagaard (2005) forsket på hvilke forestillinger mennesker har om kjærlighet i et rasjonelt og kommersialisert samfunn. Hun har intervjuet unge, urbane kvinner og menn i faste parforhold, brukt eksempler fra skjønnslitteraturen, og sosiologisk teori om kjærlighet til å studere forholdet mellom følelser og fornuft (Thagaard 2005). Forestillinger om kjærlighet innenfor et kapitalistisk samfunn, er preget av rasjonelle perspektiver, der fornuftbaserte overveielser ligger til grunn ved valg av partner. Praktiske hensyn, som håndtering av hverdagslige utfordringer, fremheves fremfor følelsesmessig tiltrekning i beslutningsprosessen om samliv (Thagaard 2005:24). På den andre siden, er forelskelse og kjærlighet det moderne og vestlige ekteskapets legitime begrunnelse. Som et grunnlag for å bevare et parforhold er det ikke tilstrekkelig med et fellesskap som kun omhandler barn, økonomi og bolig. Kjærlighet som et nært og intimt fellesskap er også en viktig del av et godt parforhold og samliv (Thagaard 2005).

Thagaard har studert hvordan menn og kvinner satser for å utvikle kjærligheten, og hvordan ulikheter mellom kjønnene kommer til uttrykk i gjennom det såkalte "kjærlighetsarbeidet". Begrepet "kjærlighetsarbeid" (Illouz 1997) viser til den innsats begge parter forventes å bidra med for at forholdet skal bestå. Partene "arbeider for forholdet" og "forplikter" seg i forhold til hverandre. Å etablere et parforhold er som å inngå et kontraktforhold som både krever innsats, investering og ferdigheter fra begge parter hvis forholdet skal lykkes (Thagaard 2005:25).

På tilsvarende måte som Thagaard, diskuterer også Danielsen og Mühleisen (2009) kjærlighet som arbeid. Danielsen og Mühleisen har forsket på det statlige samlivskurset "Godt samliv" som en arena for normer og ideal for samliv og kommunikasjon (Danielsen og Mühleisen 2009). De har i sine undersøkelser intervjuet deltakerne, deltatt på kurs, samt gjort analyser av kursmaterialet og den politiske debatten rundt samlivskurset. De har studert hvordan den gode samtalen fremheves som limet i det moderne parforholdet. Gjennom en klar, åpen og

emosjonell kommunikasjon, skal kursdeltakerne hjelpes til å bevare det gode i forholdet. (Danielsen og Mühleisen 2009). Danielsen og Mühleisen hevder at normen om den gode samtalen er en norm som bør diskuteres, fordi kravet om god kommunikasjon kan sette samlivet under press. God kommunikasjon forutsetter at en er opptatt av eller har redskap til å reflektere over følelser og kommunikasjon (Danielsen og Mühleisen 2009:14). I dag er det et krav at man skal oppleve nærhet i parforholdet. En av tankene bak samlivskurset er at seksualitet og intimitet kan planlegges. Indirekte fremheves dette som viktig, fordi det ikke er lenger nok at arbeidsoppgaver fordeles og familielivet fungerer. I følge Danielsen og Mühleisen er forelskelse sett på som en nødvendighet, samtidig er det forutsatt at den forsvinner. At den har vært der ligger til grunn for arbeidet med forholdet. På denne måten er kjærlighet noe som skal kunne fikses, formes og skapes innenfor rammen av arbeid (Danielsen og Mühleisen 2009).

Liv Syltevik (2000) diskuterer også hvordan parforhold og familielivet er innenfor rammen av arbeid, - noe som må jobbes med. Hun har studert i hvilken grad individualiseringstendenser av den typen Giddens (1992), Beck og Beck-Gernsheim (1995) er opptatt av, karakteriserer det norske senmoderne parforhold og familieliv. Hun har intervjuet 10 ektepar og 7 samboerpar, (med barn og ulike livssituasjoner med hensyn til arbeidsdeling og arbeidserfaring), om hvilke rammer de hadde rundt sine samliv, samt hvilke tanker de dannet seg omkring nåværende, og eventuelt framtidige samlivsformer (Syltevik 2000). Syltevik konkluderte med at parene selv opplevde parforholdene som risikofylte prosjekter. Par ytret en bevissthet omkring mulighetene for samlivsbrudd, og at et fortsatt samliv er ikke noe man tar for gitt. Parenes familiepraksiser var betonert av arbeid med forpliktelser, og opplevdes som risikofylte og refleksive livsfellesskap (Syltevik 2000). I følge Syltevik var ”det å være familie” og ”par” erfart som noe som måtte jobbes med i en travel hverdag, gjennom å sette av partid, egentid og familietid. Hvert par hadde sin måte å ”gjøre” dette på, noe som viser at dagens parforhold og familiepraksiser er preget av mangfoldighet (Syltevik 2000).

2.2.2 Forskning om forlovelsestradisjoner

Noack (2001) har studert hvilke betydning forlovelse har i våre dager, og da med henblikk på det som skiller dagens forlovelser fra 1950- og 1960-årenes tradisjoner. I Norge på 1950 - og 1960-tallet var forlovelse en vel etablert tradisjon i alle samfunnslag. Forlovelse var betraktet som et sterkt forpliktende forhold, og var en klar og tydelig kunngjøring overfor familie, slekt

og venner at man hadde til hensikt å gifte seg i nær fremtid. Det var så å si obligatorisk at to som ville gifte seg var forlovet først (Eliot og Hillman mfl. 1960 i Noack 2001). Forlovelse ble altså sett på som en overgangsrite som markerte overgangen fra uforpliktende ungdomsliv til forpliktende samliv, og som (nesten) alltid førte til ekteskap. Før i tiden innebar en forlovelse utveksling av glatte ringer, annonsering i avisen, og gjerne en markering med slekt og venner. Det ble ansett som lite passende å spørre det forlovede par *om* de hadde planer om å gifte seg. Spørsmålet var heller *når* de skulle gifte seg (Noack 2001).

I følge Noack (2001) er det ikke nødvendigvis blitt mindre vanlig å forlove seg, men mange av dagens forlovelser har gjerne et helt annet meningsinnhold enn i tidligere tider.

Overgangen fra å være uforlovet til forlovet i dag, er ofte en diffus prosess som bærer preg av å være et privat anliggende, og er ofte mindre offentlig og ritualiserende. Forlovelse er ikke lenger nødvendigvis et tegn til omverden om planer om giftemål, men hensikten er snarere å stadfeste overfor hverandre at forholdet er noe mer enn et vanlig kjæresteforhold, eller mer som en avansert form samboerskap der samboerskapet og selve forholdet blir gitt en ytterlig økt sosial legitimitet. I følge Noack (2001) velger omtrent halvparten av dagens yngre generasjon å forlove seg, og flertallet av dem som er forlovet er også samboende. I motsetning til tidligere hvor forlovelse var noe som en gjorde én gang i livet, er det i dag langt flere som forteller at de har vært forlovet opp til flere ganger i løpet av livet. Noack hevder at det er frikoplingen fra planer om ekteskap som skiller en moderne forlovelse fra den tradisjonelle forlovelse (Noack 2001).

2.2.3 Bryllupsforskning

Det har vært gjort en del forskning om bryllup internasjonalt (se for øvrig Cheal 2002), men jeg har ikke funnet noen norske studier. Sharon Bodens (2003) studie om konsum, romantikk og bryllups erfaringer i Storbritannia er imidlertid en interessant britisk studie å sammenligne med i henhold til mine data. Selv om det er variasjoner med hensyn til ulike tradisjoner og skikker, anser jeg ikke britiske og norske bryllup som veldig ulike. Jeg vil ikke ta utgangspunkt i termer av konsumering som Boden gjør i sin studie, men har hentet inspirasjon fra hennes forskning i henhold til å utforske bryllups erfaringer hos mine informanter, og om hvilken betydning bryllups seremonien hadde for dem.

Hensikten med studien til Boden (2003) er å gi en forståelse av bryllup som et utbredt kommersielt fenomen, samt å integrere det nye kommersielle bryllupet mer fullstendig med sosiologisk teori. I følge Boden har en kontinuerlig framgang av forbruksstudier og påfølgende nye forskningsområder gjort det mulig å se bryllup på en ny måte. Boden har analysert ukonvensjonelle bryllup, samt kjendisbrylluper i populær pressen og i bryllupsmagasiner, for å diskutere den moderne framhevingen av bryllupet som spektakulært (Boden 2003:21). I følge henne, er vår tids bryllup "(...) big news and big business" (Boden 2003:1). Bryllup er blitt en *vare*, som kan analyseres i forhold til et forbrukersamfunn der forbrukeridentiteten er særlig rettet mot rollen som brud. Boden introduserer begrepet "superbride" som en illustrasjon på bruden som en heroisk skaper av hennes store dag. Den suksessfulle "superbride" er i stand til å kanalisere de rasjonelle og emosjonelle sidene ved hennes personlighet inn i beskjeftigelsen av bryllup og forbruk (Boden 2003:74). Denne forbrukeridentiteten er konstruert og promotert av brudemagasiner som en idealistisk modell, - en modell som også den "ordinære" brud kan etterligne (Boden 2003:21).

Boden forsøker altså å gi en forståelse av forholdet mellom bryllupserfaringer, romantisk kjærlighet, følelser, forbruk og kjønn. Hun har intervjuet femten britiske ektepar om deres bryllupserfaringer, både før og etter den store dagen. Hun har fokusert på de generelle kriteriene som brudepar tar hensyn til i de innledende fasene av bryllupsplanleggingen. Disse kriteriene er i følge Boden direkte relatert til det nye kommersielle bryllupet, der forestillinger om forbrukervalg er overordnet (Boden 2003:21).

Ved å se på brudeparenes erfaringer som "emosjonelle forbrukere" av deres bryllupsdag, ønsker Boden å gi en forklaring på hva dette kan fortelle om forholdet mellom konsum og følelser som regjerer innenfor denne konteksten (Boden 2003:22). I følge Boden ser menn og kvinner på konsum av bryllup på ulike måter. Disse forskjellene kommer blant annet til uttrykk gjennom diskurser om romantikk og forbruk, og blir ofte normalisert gjennom bryllupsindustrien og av brudeparet selv. Boden hevder at konsumpsjon av bryllup ikke bare foreskriver emosjonelle uttrykk, men promoterer også stereotypiske adferdsformer hos kjønnene, som igjen forsterker hegemoniske former for maskulinitet og femininitet, og forholdet mellom disse. Med hensyn til det rasjonelle og emosjonelle ved konsumpsjon av bryllup, er forbrukerrollen ofte dualistisk. Brudgommen innehar rollen som den "rasjonelle forbruker", og rollen oppfattes ofte av bruden som en nødvendighet for å kunne kontrollere sin egen selvanerkjente tilbøyelighet for følelser og begjærdrevet forbruk. Så snarere å bli sett

på som opposisjonelle og konfliktskapende roller, viser Bodens funn at brudeparene betrakter rollene som både produktiv og konstituerende for å oppnå en vellykket konstruksjon av bryllupet (Boden 2003:153/154). Tiden etter bryllupet var i stor grad preget av refleksivitet, der fantasi og følelser spilte sentrale roller. Som nygifte, omtalte brudeparene seg hovedsakelig som en felles beslutningstakings- og forbrukerenhet. I følge Boden viser dette at arbeidsfordelingen og de ulike forbrukerrollene som regjerte under bryllupsforberedelsene er blitt reformulert, og dermed baner vei for en harmonisk inngang til det gifte liv (Boden 2003:159).

2.2.4 Idealer, verdier og normer - navneskikker

I tiden før 1700-tallet var det vanlig at de aller fleste kvinner beholdt sine førekteskapelige etternavn ved ekteskapsinngåelse. Det var først på midten av 1700-tallet at enkelte bedrestilte kvinner begynte å innføre skikken med å skifte til mannens slektsnavn. Rundt 1900-tallet hadde denne skikken fått rotfeste i de fleste lag av befolkningen. I 1923 ble det iverksatt en navnelov som påla gifte kvinner å ta mannens etternavn. Loven påla også at barna skulle overta farens navn. Begrunnelsen for denne loven, var at det historisk sett var en så varierende navnebruk, at et felles etternavn ville lette statens registreringsarbeid (Noack og Wiik 2005). Det var først i 1964 at kvinner igjen kunne beholde sitt førekteskapelige navn ved at de før vielsen meldte fra om dette. Dersom melding ikke ble gitt, fikk de automatisk mannens slektsnavn. I 1979 ble loven som påla kvinnen å ta mannens etternavn opphevet. Dermed kunne både kvinner og menn ta stilling til hvilket etternavn de ønsket ved giftemål, - et felles etternavn eller beholde det etternavnet en allerede hadde. Menn kunne også overta konens etternavn. Senest i 2003 (ikrafttredelse) kom det en ny navnelov (2002) som nå gir ektefeller muligheten til å lage et nytt felles etternavn, enten ved å binde begge førekteskapelige etternavn sammen med en bindestrek, eller velge et helt nytt navn. Loven gir også samboere mulighet til å ta hverandres etternavn, men da er kravet enten at de har bodd sammen i minst to år, eller at de har felles barn (Noack og Wiik 2005).

Turid Noack og Kenneth Aarskaug Wiik har i sin undersøkelse *Navnevalg ved giftemål. Likestillingens siste skanse?* (2005) sett på valg av etternavn ved giftemål. I dag er ikke navneloven noe hinder for full likestilling mellom kjønnene. Menn og kvinner kan fritt velge om de vil beholde sitt eget, eller ta den andres etternavn, eller en kombinasjon av disse. Likevel indikerer funnene til Noack og Wiik at det er hovedsakelig kvinner som benytter seg av alternativene som navneloven gir, og at de fleste menn fortsatt velger å beholde sitt eget

etternavn. I Noack og Wiiks undersøkelse valgte 46 % av kvinnene å beholde pikenavnet som mellomnavn. 34 % hadde kuttet ut sitt eget etternavn og tatt mannens. De færreste, henholdsvis 20 % av kvinnene, valgte å beholde sitt eget etternavn. Dette viser at etablerte navnetradisjoner er fremdeles viktige for folk flest. Men undersøkelsen viser også at det er urbane kvinner med høyere utdanning som er mer utradisjonelle i sine navnevalg enn andre kvinner. Om dette skyldes at urbane kvinner med høyere utdanning er mindre bundet av tradisjoner eller mer bevisst sin egen identitet, er i følge Noack og Wiik, vanskelig å si noe om (Noack og Wiik 2005).

2.2.5 Fra en "black box" til idealet om likestilt økonomi

Hovedsakelig har forskningsfeltet om familie og økonomi i stor grad betraktet familien som en black box.⁸ Husholdet har blitt sett på som en økonomisk enhet basert på interessefellesskap. I etterkrigstiden var lenge familien synonymt med en bestemt familietype, nemlig den kjønnsdifferensierte kjernefamilien (Ellingsæter og Leira 2004:17). Med dette ble kjønnsrollene sett på som til å utfylle hverandre igjennom et uformelt bytteforhold, der mann og hustru var gjensidig avhengig av hverandre. Kvinnen tok seg av barn og hjem, og mannen sørget for inntekten. Feministiske kritikere på sin side, har lenge hevdet at det har vært nødvendig å studere hvordan de økonomiske ressursene faktisk fordeler seg innad i familien. Fra et feministisk perspektiv, har ikke familier alltid vært funksjonelle for alle dens medlemmer, og den kjønnsdifferensierte kjernefamilien virket til å gagne mannen mer enn den ubetalte hustruen (Bø og Wærness 2005; Cheal 2002; Ellingsæter og Leira 2004; Syltevik 2005). Med ektemannen som hovedforsørger, har det opp i gjennom tidene blitt praktisert ulike måter å fordele penger til konen. Ofte hadde ekteparene felles konto, eller så fikk konen faste husholdningspenger. I andre ekteskap kunne gjerne konen oppleve at mannen verken tok ansvar for regninger eller matbudsjett, fordi han helt og holdent regnet lønnen som sin egen (Sandvik 2003:113).

Som et resultat av kvinners innmarsj på arbeidsmarkedet fra 1970-tallet, og fremveksten av velferdsstaten som et alternativ til forsørgelse i familien, er partene blitt mindre økonomisk avhengig av hverandre. I dag er 1960-tallets regjerende eninntektsfamilie i stor grad erstattet av den dominerende toinntektsfamilien (Syltevik 2005:49). Idealet om den mannlige

---

⁸ Begrepet black box er knyttet til 1900-tallets behavioristiske psykologi som hevder at tanker, følelser, motiv, vurderinger etc. ikke er tilgjengelig for vitenskapelig forskning. Derfor er det kun adferd som kan være gjenstand for slik forskning. Individet (og hjernen) er betraktet som et apparat med et indre som fungerer på en ukjent måte, eller som ikke er av interesse for forskeren (Henry Egidius 2003:63,72).

forsørgerrollen og det kvinnelige husmoridealet er hovedsakelig erstattet til fordel for en norm om likestilling i familien, der forsørger- og omsorgsansvar er felles for begge parter. Men fremdeles er det slik at de fleste kvinner i lønnet arbeid, tjener som regel mindre enn sine ektemenn. Det som ligger til grunn for dette er ofte deltidsarbeid, omsorg for barn, men også på grunn av lavere inntekt generelt (Cheal 2002; Syltevik 2005; Syltevik og Wærness 2004).

I dag handler forskning om ektepar og pars økonomiske organisering i stor grad om likestilling, økonomisk makt og arbeidsfordeling i hjemmet (Bø og Wærness 2005; Cheal 2002; Pahl 2000; Sandvik 2003; Syltevik 2005; Syltevik og Wærness 2004). Jeg har i det følgende ikke tatt stilling til spørsmål angående likestilling, økonomisk makt eller arbeidsfordeling i hjemmet blant mine informanter.⁹ I stedet ønsker jeg å fokusere på hvordan ekteparene betegner deres organisering av det økonomiske, hvorvidt dette markerer fellesskap eller autonomi.

Mange vil hevde at ektepakten fremdeles er det beste juridiske utgangspunktet for å sikre den enkeltes rettigheter og plikter, - også økonomisk, fordi gifte par har etter lov gjensidig underholdningsplikt overfor hverandre. Dette innebærer blant annet et felles ansvar for utgifter og dekning av andre behov i felles hushold, samt en gjensidig opplysningsplikt overfor hverandre hva angår andre forhold som er nødvendig for å vurdere deres økonomiske stilling (Ekteskapsloven 1991). I dag gjelder ikke dette samboere hvis de ikke selv velger å inngå en slik avtale om hvordan de ønsker å fordele de økonomiske og juridiske forpliktelser. Tiltross for at samboere gradvis er blitt mer likestilt med gifte på en rekke områder er det likevel lang vei å gå før disse to samlivsformene er helt likestilte (Noack, Lyngstad og Tufte 2011). Samboerskap opptrer med ulik status i forskjellige lovverk. Dette innebærer at i enkelte sammenhenger kan samboerpar bli betraktet som ektepar, og i andre ikke. Et ofte avgjørende moment for å bli likestilt med gifte, er hvor lenge de har vært samboere (som oftest to år eller mer) og om de har felles barn (se for eksempel husstandsfellesskapsloven, arveloven, skatteloven). Når det er sagt, vil ikke ektepars gjensidige underholdningsplikt overfor hverandre være ensbetydende med at de praktiserer felles økonomi, eller at samboerpar alltid vil være to økonomiske uavhengige personer (Noack, Lyngstad og Tufte 2011).

---

⁹ Økonomisk organisering er et sidespor til mitt utgangspunkt som er ekteskapet. Mitt fokus er rettet mot hvordan informantene snakker om forhold i denne sammenheng.

Undersøkelser viser imidlertid at gifte par i større grad har en felles økonomi sammenlignet med samboere (Cheal 2002; Noack, Lyngstad og Tufte 2011).¹⁰ Adskilt økonomi kan, men ikke nødvendigvis, gi uttrykk for mistillit, eller et behov for å ivareta egeninteresse og selvstendighet. I følge Bø og Wærness (2005), så verdsetter gjerne par med atskilt økonomi uavhengigheten, mens par som samler alt i en pott, virker til å verdsette trygghet og fellesskapsfølelse. En del av forståelsen av å være et ektepar, innebærer for de fleste et økonomisk fellesskap. En felles økonomi viser gjerne til ektefellene som en enhet, og er ofte en del av det å definere seg som par og familie (Cheal 2002; Syltevik og Wærness 2004:116). Men hva som er atskilt og felles økonomi er imidlertid ulikt definert (Bø og Wærness 2005; Syltevik og Wærness 2004).

2.3.0 Avslutning

I dette kapitlet har jeg gjort rede for ekteskapets utvikling, fra det preindustrielle samfunnet fram til i dag. Videre har jeg prøvd å gi en innsikt i nyere forskning om parforholdet generelt, forlovelse, bryllup, navneskikker og økonomisk organisering. I neste kapittel presenteres det teoretiske rammeverket for min analyse. Jeg vil ta utgangspunkt i Zygmunt Baumans, Anthony Giddens' og ekteparet Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheims perspektiver på det senmoderne parforholdet. Jeg legger hovedsakelig vekt på Anthony Giddens' forståelse av intime relasjoner, på grunn av hans mer direkte tilnærming til parforholdet. Senmoderne teorier om intime relasjoner har lenge vært en dominerende retning innenfor kjønns – og familiesosiologien. Mange forskere har latt seg inspirere av disse teoretikerne, men også flere har kritisert dem for blant annet deres tendenser til å overdrive, generalisere, og for å mangle empirisk belegg for deres antagelser (Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004). Jeg vil derfor også diskutere min empiri med utgangspunkt i denne kritikken for se hvor relevant diskusjonene er i henhold til mine informanter og deres ekteskapsforhold i en senmoderne tid.

---

¹⁰ I Noack, Lyngstad og Tufte (2011) undersøkelse, innebærer felles økonomi at partene har minst en fellesbankkonto, og at en søker samtykke fra den andre parten dersom en ønsker å kjøpe noe som kostet fra kroner 2000.

3.0 Hvordan kan ekteskapet forstås teoretisk?

3.1 Senmoderne teorier om parforholdets utvikling

Zygmunt Bauman (2004), Anthony Giddens (1992, 1994), Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim (1995, 2002) er kjente for sine analyser av det senmoderne samfunnet, og er opptatt av parforholdet i den forbindelse. Deres tilnærming representerer en av flere måter å se på parforhold og nære intime relasjoner i vår tid. Deres fokus er på den senmoderne individualiseringsprosessen som de hevder fristiller individet fra tradisjonelle roller (individualiseringsteser), og ser det slik at en økende globalisering, sekularisering, urbanisering og personlig mobilitet har ført til en individualiseringsprosess som har resultert i svekkelse av tradisjonelle bånd, tro og sosiale forhold (Beck og Beck-Gernsheim 1995:46).

Tesen er at individualisering og mangel på tradisjoner og faste former, gjør at individer i økende grad må konstruere sine egne liv, og være aktiv i forhold til utformingen av sin egen identitet. I tråd med denne utviklingen, hevder disse teoretikerne at igangværende transformasjoner av intimitet har funnet sted i det senmoderne parforholdet. Nære relasjoner omformes og blir gitt nye betydninger på grunn av individets økte frihet til å realisere sine mål og skape sitt eget liv (Bauman 2004; Beck og Beck-Gernsheim 1995; Giddens 1992, 1994). Der forhold tidligere var mer eller mindre faste og fikserte, - vanligvis innenfor de gitte ekteskapelige rammer, er forhold i dag under flyt og oppløsning (Bauman 2004; Beck og Beck-Gernsheim 1995; Giddens 1992, 1994). Det moderne parforhold og også ekteskapet er ikke lenger gitt, men et valg som i stor grad er basert på personlig refleksivitet fordi individuelle handlinger krever mer analysing og tanke før de "gjøres". Individet har fått mer frihet til å velge, men er også selv ansvarlig hvis det bærer galt av sted.

I innledningen (jf kap 1.1) presenterte jeg den norske diskusjonen om ekteskapet som en svekket institusjon. Baumans, Giddens' og Beck og Beck-Gernsheims teorier kan sies å underbygge tesen om at ekteskapet i tradisjonell form er på vei ut. Både Bauman, Giddens og Beck-Gernsheim legger vekt på detradisjonalisering og individets økte valgfrihet, og mener at ekteskapet, som representerer den sosiale og juridiske rammen om samlivet mellom to personer, vil bli satt på prøve og bare bli en av flere samlivsalternativer. Dette er fordi blant annet forventninger om eller nødvendigheter for å inngå ekteskap ikke i like stor grad er tilstede. Teoriene til disse teoretikerne har hatt stor innflytelse og blitt mye diskutert, men også kritisert. Hovedsakelig legger kritikken vekt på at tradisjoner, kjønn og klasse fortsatt

betyr mye, og det stilles spørsmål ved om utviklingen av endrede intime relasjoner faktisk er gått så langt som Giddens, Beck og Beck-Gernsheim hevder (Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004). Jeg vil i det følgende først presentere Giddens', Beck og Beck-Gernsheims teorier og deres forståelse av ekteskapet,¹¹ for deretter å presentere noen kritiske innvendinger til deres antagelser. Samlet er dette den teoretiske bakgrunnen for min diskusjon i oppgaven. Jeg tar altså ikke utgangspunkt i *en* av teoriene, men snarere i diskusjonene vedrørende endringer i nære intime relasjoner og betydning disse har for ekteskapet.

3.2 Det rene forhold – emosjonell likhet og gjensidig tilfredsstillelse

I boken *The transformation of intimacy* (1992) presenterer Giddens begrepene *rene forhold*, *konfluerende kjærlighet* og *plastisk seksualitet* som han mener karakteriserer kjærligheten og det senmoderne parforholdet. Som nevnt, mener altså Giddens at det er den senmoderne individualiseringsprosessen som har medført endringer i intimiteten i det moderne parforhold. Begrepet det rene forhold beskriver en situasjon hvor

a social relation is entered into for its own sake, for what can be derived by each person from a sustained association with another; and parties to deliver enough satisfactions for each individual to stay within it (Giddens 1992:58).

Det som karakteriserer det rene forhold er den emosjonelle kommunikasjonen mellom partene innenfor rammene av en egalitær seksuell - og emosjonell kontekst, og er et forhold som kun opprettholdes så lenge begge parter føler at deres krav og forventninger til forholdet ivaretas. Det er ikke et forhold som i betydningen *rent* er moralsk bedre enn andre typer forhold, men er rent i den betydning at det er kun forankret i partenes felles interesser og følelser for hverandre (Giddens 1994). Det rene forhold er altså ikke basert på sosiale eller økonomiske forpliktelser, som for eksempel økonomisk forsørgelse. Det er heller ikke knyttet til en institusjon som ekteskapet eller ønsket om å oppdra barn, men er snarere et forhold som er uavhengig av sosiale institusjoner eller økonomisk liv. Det eksisterer først og fremst i form av emosjoner og selvidentitet. I følge Giddens har ekteskapet i mange samfunn (om ikke alle) i økende grad tatt en vending i retning av det rene forhold. For det første har detradisjonalisering av kjernefamiliens rollekomplementaritet, gjort ektepar mindre økonomisk avhengig av hverandre. For det andre er kjærlighet og seksualitet i mindre grad

---

¹¹ Videre har jeg valgt ikke å gå videre inn på Bauman's teori. Grunnen til det er at Bauman er den mest generelle av disse senmoderne teoretikerne, og er den som er minst opptatt av ekteskapet.

bare forbundet med ekteskapet. Kjærlighet og seksualitet er mer og mer knyttet sammen via det rene forhold, som også oppstår i andre kontekster foruten det heteroseksuelle ekteskap (Giddens 1994:63).

Ettersom partene er mer og mer bundet til hverandre via det rene forhold, er kjærligheten mellom partene, i følge Giddens, blitt en *konfluerende kjærlighet* (confluent love) (Giddens 1992; Giddens 1994). Konfluerende kjærlighet er aktiv og betinget, og er best forstått i kontrast til den romantiske kjærligheten, som den formodentlig erstatter. I motsetning til den tradisjonelle romantiske kjærligheten som skapte en følelse av helhet og ”den eneste rette”, og som var tuftet på de etablerte forskjellene mellom mann og kvinne, er nå kjærligheten mellom partene blitt mer basert på seksuell og emosjonell likhet og gjensidig tilfredsstillelse. I følge Giddens er vår tids ”separasjons – og skilsmissemessamfunn” ikke en årsak til, men snarere et resultat av fremveksten av den konfluerende kjærlighet. Jo mer den konfluerende kjærlighet befestes som en reell mulighet, jo mer faller ønsket om å finne den ”spesielle personen” i bakgrunnen og desto mer teller ønsket om det ”spesielle forhold” (Giddens 1994:67). Giddens hevder at en konfluerende kjærlighet gir en maktbalanse mellom partene, fordi den ikke er basert på komplementaritet. Det er en kjærlighet som partene uavbrutt undersøker og forhandler om, Giddens betrakter dette som en demokratisering av forholdet der begge parter står likt hva angår det seksuelle og det emosjonelle. Han har altså et relativt positivt syn på denne endringen i intimiteten i det han mener at dette medfører en fremvoksende likestilling mellom menn og kvinner. Likeledes hevder han at båndet mellom partene, selv innenfor ekteskapet, har lite å gjøre med eksterne lover, reguleringer eller sosiale forventninger. I stedet er det basert på en indre forståelse mellom to personer, et tillitsfullt bånd som er basert på emosjonell kommunikasjon (Giddens 1992; Giddens 1994).

Overgangen fra romantisk til konfluerende kjærlighet, gir også en endring på seksualitetens område. Der kjærlighet gjennom ekteskapet før var forbundet med det seksuelle, og da først og fremst med hensyn til reproduksjon, hevder Giddens at seksualiteten er blitt *plastisk* i den forstand at den er formet av individualitet og fritatt fra tradisjonelle og institusjonelle forventninger om reproduksjon. I følge Giddens er framveksten av den plastiske seksualitet et resultat av forbedrede prevensjonsmetoder og utviklingen av sosial refleksivitet. Sosial refleksivitet referer til det faktum at vi kontinuerlig tenker på, eller reflekterer over de omgivelsene vi er en del av (Giddens 2006). Det innebærer at mange aspekter ved våre liv i større grad er blitt åpne for beslutningstaking. Kjærlighet og seksualitet er ikke lenger

forbeholdt ekteskapet (barnefødsler og forsørgelse), men kommer heller sammen i konteksten av det rene forhold og maktbalansen mellom partene (Giddens 1992; Giddens 1994; Giddens 2006). Til tross for at det heteroseksuelle ekteskapet har beholdt sin sentrale posisjon i den sosiale orden, mener Giddens at framveksten av det rene forhold og den plastiske seksualiteten vil gradvis undergrave ekteskapet, og at ekteskapet er på vei til å bli *bare* et av flere samlivsalternativer (Giddens 1994). Dersom ikke det heteroseksuelle ekteskap nærmer seg det rene forhold, vil det, i følge Giddens, sannsynligvis utvikle seg til et vennskapsekteskap (vennskapsmodell) hvor en viss grad av likhet og gjensidig sympati er tilstede i forholdet, men hvor det seksuelle har mindre eller ingen betydning. Ekteskapet kan også utvikle seg til å bli en sikker og trygg *hjemmebase* for ekteparet. I følge Giddens innebærer dette at ekteparet vil betrakte ekteskapet som et relativt sikkert miljø og hvorfra de begge ”møter” den store verden. Men dette vil, i følge Giddens, være et ekteskap hvor de viser en liten grad av emosjonell forpliktelse overfor hverandre (Giddens 1994:154).

I følge Giddens er ikke individet på jakt etter den eneste rette, men er heller stadig på jakt etter det *rette* forhold, altså idealet om det rene forhold. Dette er et forhold som par forblir i fordi de velger å gjøre det, og som er basert på en konfluerende kjærlighet som forutsetter intimitet. Hvis ikke denne formen for kjærlighet oppnås, vil den berørte personen være innstilt på å gå sin vei (Giddens 1994:88). I følge Giddens, krever et vellykket forhold gjensidig forpliktelse i form av kommunikasjon, nærhet og tillit. Dette innebærer at partene må jobbe med innholdet i forholdet, nemlig relasjonen. Samtidig resulterer dette i ustabilitet, fordi enhver som forplikter seg og byr på seg selv fullt og helt uten forbehold, risikere å bli såret i fremtiden hvis forholdet skulle ta slutt (Giddens 1994:137). Slik sett, hevder Giddens at ekteskapet i en senmoderne tid vil gradvis miste sin relevans, fordi individets økte valgfrihet og stadig søken etter idealet om det rene forhold vil virke til å motarbeide hensikten med ekteskapet som en livslang institusjon. Ekteskap bli et valg snarere enn en nødvendighet.

Ekteparet Beck og Beck-Gernsheim deler mange av antagelsene til Giddens, men er mindre positive i sin fortolkning av utviklingen mot det rene forhold der følelser og forhold undergår demokratisering, og er mindre avhengig av sosiale krav og forventninger. Beck og Beck-Gernsheim har et mer pessimistisk bilde av de påfølgende konsekvenser økt vektlegging av enkeltindividets autonomi og selvrealisering vil få for ekteskapsinstitusjonen og familien for øvrig. De mener at det heller er en potensiell fare for kaos fordi menn og kvinner vil tvangsmessig være på søken etter den riktige måten å leve på (Beck og Beck-Gernsheim

1995). Etersom tradisjonelle sosiale identiteter gradvis forsvinner, er nå enkelt individet konfrontert med en endeløs serie av valg med hensyn til familie, arbeid, karriere, personlig frihet og egeninteresser. Faren, mener de, er at det kan oppstå motsetningsforhold mellom mann og kvinne om hvordan kjønnsrollene skal fordeles innenfor den private sfæren (Beck og Beck-Gernsheim 1995:2). La oss se nærmere på teorien til ekteparet Beck og Beck-Gernsheim.

3.3 En potensiell fare for kaos i kjærligheten

Ulrich Beck og Elisabeth-Beck Gernsheim har i sin bok *The Normal Chaos of Love* (1995) rettet søkelyset mot samfunnsendringer som påvirker ekteskapsinstitusjon og familielivet for øvrig. På lik linje med Giddens, mener også Beck og Beck-Gernsheim at individualiseringen som i økende grad vokser fram i de vestlige industrialiserte land og som er en bivirkning av langvarige moderniseringsprosesser, har medført at tradisjoner, tidligere normer og regler, som for eksempel er knyttet til ekteskapsinstitusjonen, har fått mindre betydning. (Beck og Beck-Gernsheim 1995:8). Individualisering definerer de som følgende:

” (...) Men and women are released from the gender roles prescribed by industrial society for life in the nuclear family. At the same time, and this aggravates the situation, they find themselves forced, under pain of material disadvantage, to build up a *life of their own* by way of the labour market, training and mobility, and if need be to pursue this life at the cost of their commitments to family, relations and friends” (Beck og Beck-Gernsheim 1995:6).

Det vil si at individualisering i denne betydning ikke innebærer et sammenbrudd av orden som følge av økt valgfrihet, og at individer derfor lever et selvbestemt liv på grunnlag av egoisme, selvopptatthet og uavhengig av ytre omstendigheter, men snarere innebærer dette en *institusjonalisert individualisme*, hvor individers individuelle situasjoner er avhengig av de institusjonelle føringer som stat, arbeidsmarked etc. innebærer (Beck og Beck-Gernsheim 2002). Individualisering innebærer altså at individer er i større grad avhengig av å konstruere sine egne liv. En mindre vektlegging på normativ styrt adferd og en økt vektlegging på individualisering, gir enkelt individet muligheter for å beslutte sine egne valg. På den ene siden kan dette føre til en rekke former for demokrati i det personlige liv som kan sammenlignes med dem som er oppnådd innenfor den offentlige sfære (jf Giddens 1992,1994). På den andre siden, hevder Beck og Beck-Gernsheim, at det er en potensiell fare for kaos. Individualisering medfører plikt og ansvar til aktivt å stake ut egen kurs med hensyn

til familie- og arbeidsliv, noe som kan resultere i at valg kan komme til å kolliderer med hverandre. Det blir en evig kamp å få familieliv og karriere, kjærlighet og ekteskap, ”nye” former for moder – og faderskap, og vennskap og bekjentskap til å harmonere (Beck og Beck-Gernsheim 1995). Etter hvert som tradisjonelle kjønnsroller gradvis svekkes, vil det vokse fram en strid mellom kvinner og menn innenfor den private sfære. Beck og Beck-Gernsheim har spesielt fokus på hvordan arbeidsmarkedet ligger føringer og setter rammer for samlivet, fordi det blir en kamp om tid og ressurser som følge av to arbeidsmarkedskarrierer. Denne bevegelsen kaller de for en ’status kamp’ (Beck og Beck-Gernsheim 1995:2). Kampen mellom kjønnene er blitt det sentrale dramaet i våre liv, hevder Beck og Beck-Gernsheim, noe som gjenspeiles i veksten av ekteskapsrådgivning, familiedomstoler, samlivskurs og skilsmisserater (Beck og Beck-Gernsheim 1995).

Kjærlighet er mer viktig enn noen gang, skal vi tro Beck og Beck-Gernsheim (1995:45). De mener at kampen mellom kjønnene er en klar indikasjon på individers sult etter kjærlighet. Som følge av gradvis løsrivning fra tradisjonelle bånd, tro, sosiale relasjoner og en svekkelse av (slekts)fellesskap, har individene begynte å få nye håp til kjærligheten. I en verden preget av usikkerhet og risiko, hevder Beck og Beck-Gernsheim, at det er i gjennom kjærligheten individet virkelig kan finne seg selv og få kontakt med andre. Kjærlighet og identitet er nært forbundet med hverandre, fordi identitetsutvikling skjer som en følge av de nære relasjonene individet er en del av. Derfor er ekteskapet, i følge Beck og Beck-Gernsheim, i ferd med å bli en sosial institusjon spesialisert for utvikling og opprettholdelse av det individuelle selvet, der hver person søker etter sin egen selvidentitet gjennom anerkjennelse, forståelse og aksept hos den andre. Individene speiler seg i hverandres væremåte og uttrykk, og får på denne måten en bekreftelse på fortellingen om seg selv (Beck og Beck-Gernsheim 1995:51, 2002). Slik sett, forener ekteskapet partenes individuelle prosjekter.

Kjærligheten er blitt vår nye kilde til tro. Beck og Beck-Gernsheim beskriver essensen av vår tro på kjærligheten ved å sammenligne kjærlighet med religion. Begge holder løfte om den perfekte lykke, begge tilbyr flukt fra dagliglivets forpliktelser og ansvar, og begge gir normaliteten en ny aura i det gamle holdninger er forkastet og verden synes å være preget av en ny betydning (Beck og Beck-Gernsheim 1995:175). Samtidig befinner individene seg i nye vanskelige situasjoner fordi forventningene til kjærligheten er ofte høyere enn innfrielsen. Derfor mener Beck og Beck-Gernsheim at kjærligheten også er vanskeligere enn noen gang. I det livet tilbyr rom for å ta egne valg og i tillegg tilbyr flere muligheter å velge mellom, virker

også livet mindre begrensende og mer fleksibel. Når to har bestemt seg for å leve sammen, og skal foretar valg og komme fram til beslutninger som vil gagne dem begge, vil likheter og ulikheter fremtre innenfor den "normale" kaostilstanden kalt kjærlighet (Beck og Beck-Gernsheim 1995). Videre mener Beck og Beck-Gernsheim at når tradisjonelle bånd svekkes, og kjærligheten mellom partene likeledes har vist seg å være sårbar og tilbøyelig for oppløsning, så er det barnet som gjenstår. Jo mer uskiftelige og gjenkallelige andre relasjoner blir, jo mer blir barn et fokus for nytt håp i en ellers så omskiftelig verden (Beck og Beck-Gernsheim 1995:72/73).

Oppsummert, hevder altså Giddens og Beck og Beck-Gernsheim at sosiale normer og lover som regulerer ekteskap og familieliv er svekket. De hevder at tradisjonelle kilder for identitet, som kjønn, klasse, religion og samfunn har mistet sin innflytelse. Det er det personlige valget som har fått en økende betydning i det senmoderne samfunn. Søken etter intimitet er blitt det sentrale fokus i det personlig liv, og nære intime relasjoner har fått en økende betydning for individets selvidentitet. Giddens' og Beck og Beck-Gernsheims teorier om endrede intime relasjoner samsvarer i stor grad med ideen om ekteskapet som deinstitutionalisert (Cherlin 2004). I følge dem er nå ekteskap blitt en blant flere samlivsalternativer (Giddens 1994; Beck og Beck-Gernsheim 1995). Giddens' og Beck og Beck-Gernsheims teorier om endrede intime relasjoner og deres forståelse av individualiseringstesens, har i noen grad fått støtte både fra empirisk og teoretisk hold (som for eksempel Knudsen og Wærness 1996; Cherlin 2004). Men som vi skal se i neste avsnitt, så har imidlertid ikke teoriene deres fått stått uimotsagte.

3.4 Kritikken av teorier om det senmoderne parforhold

Det som det strides om er særlig hvor langt man skal strekke seg i anerkjennelsen av individualiseringstesens betydning og konsekvenser, og om hvor langt utviklingen har gått. Går utviklingen i retning av mer deinstitutionalisering og detradisjonalisering med hensyn til ekteskap, familieliv og intime relasjoner, slik som Giddens og Beck og Beck-Gernsheim hevder? Flere har kritisert dem for å overdrive, generalisere og for å mangle empirisk belegg (Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004).

Giddens hevder at utviklingslinjen går i retning mot likestilling og valgfrihet, men mange kritikerne hevder at det eksisterer mer komplekse sider ved livet (Brannen og Nilsen 2005;

Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004). Lynn Jamieson (1999) var en av de første som kritisert Giddens for hans ukritiske bruk av terapeutisk litteratur som dokumentasjon på personlig og sosial endring. Jamieson oppfatter *The Transformation of Intimacy* som avskåret fra både relevant feministisk forskning og Giddens' egne tidligere diskusjoner om samspillet mellom struktur og handling (Jamieson 1999:482).¹² Jamieson mener Giddens presenterer endringer av intimitet som et relativt nytt fenomen. Selv om ideen er at det personlige livet og hvordan det føres er mer individualisert, intimt og personliggjort enn tidligere, så hevder Jamieson at denne tendensen har eksistert i lang tid, og henviser blant annet til 1700-tallets opplysningsfilosofer (Jamieson 1999:479). Jamieson støtter ideen om at det moderne parforhold gjerne i større grad innebærer tilpasninger enn tidligere, men understreker at strukturelle betingelser ofte begrenser dette i praksis, som peker her blant annet til stat og arbeidsmarked etc. (Jamieson 1999). Slik sett, er Jamieson mer i tråd med Beck og Beck-Gernsheim, ettersom de også retter fokus på arbeidsmarkedet og hvordan det ligger føringer og setter rammer for samlivet (Beck og Beck-Gernsheim 1995, 2002). I tillegg stiller Jamieson seg kritisk til Giddens' påstand om at det senmoderne parforholdet indikerer likhet og demokratisering, og mener heller at det heteroseksuelle parforholdet fremdeles er preget av strukturell ulikhet (Jamieson 1999).

Videre hevder Jamieson at intimitetsbegrepet til Giddens er for snevert definert, fordi det hovedsakelig impliserer kjærlighetsrelasjonen i parforholdet. Hun hevder at intimitetsbegrepet har mer enn en dimensjon, og derfor bør omfatte andre type forhold; forhold som både er preget av likhet og gjensidighet, men også av ulikhet og komplementaritet (foreldre og barn forhold, forhold mellom venner). I følge Jamieson er det få forhold, selv vennskap, som hovedsakelig bare handler om gjensidig anerkjennelse, kjennskap og forståelse. Personlig samhandling kan ofte virke til å forsterke kjønn, klasse og etiske skillelinjer heller enn å demokratisere det personlige liv. Personlige forhold er heller ikke typisk formet på en slik måte at de gir fornøyelse og glede uten et snev av praktiske, økonomiske og andre materielle forhold å ta hensyn til (Jamieson 1999:482). Jamieson mener at endringer i intimitet ikke er så omfattende som man ofte tror. Selv om mulighetene gjerne er blitt flere, så er det fremdeles mange individer som tenker og handler tradisjonelt (Jamieson 1999). I følge Jamieson viser funn at de fleste individer inngår i parforhold med forventninger om gjensidig emosjonell støtte og likhetsbehandling, men at dette likevel forteller lite om hvordan det reelle samlivet

---

¹² <http://staff.um.edu.mt/aabe2/S99%20Jamieson.pdf>

faktisk fungerer. Empiriske undersøkelser viser at intimitet og ulikhet fortsatt eksisterer side om side i mange personlige forhold, og at mange av disse forholdene forblir preget av ulike kjønnsroller. I tillegg understreker Jamieson at det finnes sosiale aktører som kontinuerlig prøver å mestre eller aktivt støtte gamle ulikheter, heller enn å prøve å transformere dem (Jamieson 1999).

I følge Andrew Cherlin (2004) er Giddens' rene forhold lite formålstjenelig for par som møter materielle begrensinger. Begrepet dreier seg om skjøre forhold som kontinuerlig er i fare for å bryte opp fordi de utelukkende holdes sammen av partnersnes frivillig engasjement. Folk vil fortsatt forplikte seg moralsk til et forhold, men foretrekker å forplikte seg frivillig fremfor å være forpliktet gjennom lov og sosiale normer. Samtidig vil partnere ha friheten til å inndra sine forpliktelser til enhver tid (Cherlin 2004). Sett slik, mener Cherlin at det rene forhold virker mest karakteristisk for en verden der forpliktelse ikke betyr noe. Derfor virker begrepet det rene forhold best rettet mot voksne av middelklassen, og som er velutdannede og barnløse. De har ressursene for å opptre som uavhengige aktører og for å kunne være i demokratiske forhold. Med de rette ressursene og uten omsorg og ansvar for barn, kan velutdannede middelklasse individer bedre "flyte fritt", mener Cherlin (2004). Giddens sier lite om betydningen av barn i sin teori om intime relasjoner, og hans forsøk på å inkorporere barn i det rene forhold er lite overbevisende (Cherlin 2004; Jamieson 1999).

I tråd med Giddens og Beck og Beck-Gernsheim, hevder Cherlin (2004) at ekteskapet har gjennomgått en deinstusjonaliseringsprosess over de siste tiår. Det innebærer en svekkelse av sosiale normer som beskriver folks adferd i en sosial institusjon som ekteskapet. Når sosiale endringer produserer situasjoner utenfor rekkevidde av etablerte normer, kan enkeltpersoner ikke lenger stole på delte forståelser om hvordan man skal handle. I følge Cherlin, er det to overganger i betydningen av ekteskapet som har skapt den sosiale konteksten for deinstusjonalisering. Den første er overgangen fra institusjonelt ekteskap til romantisk og vennskaplig ekteskap (companionate), og den andre er overgangen til det individualiserte ekteskap hvor personlig valg og selvutvikling blir fremhevet. I tråd med Giddens og Beck og Beck-Gernsheim, mener Cherlin at mange ser ekteskap som senteret for intimitet og kjærlighet, snarere enn senter for praktiske forhold som økonomi og barn (Cherlin 2004).

Selv om flere former for ekteskap og flere alternativer til ekteskapet nå er sosialt akseptert, og at rollene innenfor ekteskapet er mer fleksible og omsettelig, hevder Cherlin at ekteskapet

fortsatt er viktig for mange mennesker. Det er ingen betydelig nedgang i betydningen folk tillegger ekteskapet (Cherlin 2004). I følge Cherlin er det mange som hevder at de i løpet av livet ønsker å gifte seg, og at det å oppnå et godt ekteskap og familieliv fortsatt sees som viktig. Selv om senmoderne teoretikere hjelper oss å forstå ekteskapets skiftende betydning, spår de at ekteskapet vil miste sin særegne status og vil komme til å bli en livsstil blant flere (jf Giddens 1994). Men selv om ekteskapets praktiske betydning er redusert, så har dets symbolske betydning holdt seg høy, mener Cherlin. Ekteskap har blitt en markør for prestisje og personlig oppnåelse, der blant annet bryllup er et symbol på status og individuell oppnåelse (Cherlin 2004).

Carol Smart og Beccy Shipman (2004) hevder at individualiseringstenen marginaliserer forskjeller. De mener at individer som ikke passer inn i individualiseringsmodellen, ofte blir oppfattet som motstandere som ”demonstrerer” forgjeves (Smart og Shipman 2004:506). De argumenterer for at det trengs en mer kompleks og mindre lineær oppfatning av hvordan familier endrer seg på tvers av generasjoner og i tid (Smart og Shipman 2004). De har gjort en empirisk studie av transnasjonale familier i Storbritannia, og undersøkt hvordan forpliktelse og ansvar ble opprettholdt på tvers over store geografiske landegrensener, og hvordan den fysiske distansen påvirket den emosjonelle nærheten og praktiske omsorgen (Smart og Shipman 2004). Transnasjonale familier er blitt mer og mer vanlig i vår tid, og det betyr at familier med ulike kulturelle tradisjoner og tradisjoner med ulike betydninger, lever side om side i postindustrielle samfunn. De er ikke statiske, men forholder seg til forskjellige kulturer og historier (Smart og Shipman 2004:506). Slik sett, hevder Smart og Shipman at individualiseringstenen gir et for homogent bilde av ekteskap og familieliv, og utelukker en forståelse av forskjellige former for ekteskap, parforhold, nære relasjoner og intimitet som finnes i mangfoldige og komplekse samfunn (Smart og Shipman 2004:494). Ikke bare eksisterer det varierte former for ekteskapspraktiser, men det eksisterer også ulike forklaringer til å inngå ekteskap og utøve differensierte familiepraksiser. Forklaringene går ikke kun ut på å søke etter personlig identitet og flyktig emosjonell tilfredsstillelse (Smart og Shipman 2004).

Som mange andre, hevder Smart og Shipman at det er en gjennomgripende ide innenfor vestlig familiesosiologi, at ekteskap i dag handler om en privat og personlig reise som dreier seg om selvaktualisering og om det å finne seg selv. De peker på at for mange handler ekteskap fremdeles om å skape allianser mellom slekter eller skape sosiale posisjoner (Smart

og Shipman 2004:495). For andre kan religion, nasjonalitet og etnisitet være av stor betydning, ikke bare for enkeltindividet selv, men også for foreldre og slekt. Det betyr ikke nødvendigvis at det alltid gjøres med tvang eller som en plikt, men at det gjøres fordi det føles riktig (Smart og Shipman 2004). I tråd med Jamieson (1999), Brannen og Nilsen (2005), kritiserer også Smart og Shipman individualiseringstenen for å være for enkel og endimensjonal. De mener at selv om elementer av tesen, som for eksempel kjærlighetsekteskap, blir funnet innenfor mange familiepraksiser i dag, er ikke dette nødvendigvis knyttet sammen til en helhet som ofte definerer moderne relasjoner. Individuer kan ha en dypere forpliktelse til andre aspekter ved tradisjonelle kulturer. For eksempel er det mange som ønsker å innfri foreldre og slekts ønske om et arrangert ekteskap enn å ta hensyn til eget ønske om å gifte seg av kjærlighet (Smart og Shipman 2004).

Smart og Shipman har blant annet kritisert arbeidet til Beck og Beck-Gernsheim for å vise en tendens til å slå konseptet individualisering som en sosial prosess sammen med individualisering som en personlig motivasjon som oppstår når individer velger nye former for intimitet. Dette mener Smart og Shipman bringer med seg ideen om at sosiale agenter initierer og iverksetter endring, heller enn å bare reagere til strukturelle endringer, noe som representerer en bevegelse bort i fra en deterministisk modell hvor individet unngåelig responderer til sosiale krefter (Smart og Shipman 2004:493). Dette skiftet bringer samtidig med seg begrepet "individuelle" valg inn i diskusjonen. Begrepet individuelle valg har en tendens til å bli oppfattet som at individer selv er ansvarlige for å gjøre sine valg, - valg som deretter presenteres som tvilsomme, utilstrekkelig og overfladiske. Således glir individualiseringstenen over til å bli en moralpreken, og mindre en form for sosiologisk analyse (Smart og Shipman 2004:493). Også Brannen og Nilsen hevder at *valg* som begrep er problematisk fordi det i stor grad assosieres og forveksles med betydningen av å ha frihet til å velge (Brannen og Nilsen 2005; Smart og Shipman 2004). Valg gjøres under mye mer føringer enn det både Giddens, Beck og Beck-Gernsheim hevder, som for eksempel med hensyn til økonomiske forhold, arbeidsmarked eller omsorg for barn.

En annen kritikk av individualiseringstenens begrepsapparat, er at det blir for enkelt når det gjelder å fange opp variasjoner mellom land og innad i land, og tar ikke hensyn til kompleksitet og mangfoldighet i hvordan folk lever sine liv (Brannen og Nilsen 2005; Shipman og Smart 2004). Ved å bare behandle den individuelle siden av agency-structure dynamikken, benekter individualiseringsteorien også de systematiske variasjoner som er

basert på sosiale forskjeller og spørsmål om klasse. Strukturelle føringer som kjønn og sosial klasse er langt i fra uviktige. Disse kategoriene forblir ofte kritisk i utformingen av individers livsløp og livssyn (Brannen og Nilsen 2005:421).

Neil Gross (2005) argumenterer for at tradisjoner fortsatt betyr mye. Han er enig med at slående endringer har skjedd innenfor intimitet og familieliv i løpet av det siste halve århundre, men hevder at den rådende oppfatningen av detradisjonisering ikke fanger opp disse endringene godt nok. For å oppnå en mer detaljert forståelse og tydeliggjøring av hvilke måter tradisjoner har en sentral betydning i moderne samfunn, foreslår Gross et analytisk skille mellom det han kaller *regulative tradisjoner* og *meningskonstitutive tradisjoner*. Regulative tradisjoner innebærer trusler om utestegning fra ulike moralske samfunn, og former handling ved å begrense den utenfra. Meningskonstitutive tradisjoner innebærer de språklige og kulturelle rammer i måten å forstå verden på, overført fra en generasjon til den neste. Disse tradisjonene former handling ved å aktivere den fra innsiden (Gross 2005).

I følge Gross, er det livslange stratifiserte ekteskap sterkt redusert de siste årene, men likevel fortsetter oppfatninger av den form for parforhold innskrevet i den regulative tradisjon å fungere som et hegemonisk ideal for mange (Gross 2005:288). Det viser seg at intimitet er fremdeles bundet til den romantiske tradisjon, og at ekteskapelig seksualitet fortsatt beholder dens hellige konnotasjoner (Gross 2005). Selv om stigma forbundet med å ikke gifte seg er sterkt redusert, og det er lettere å leve alene eller å være samboere, er fortsatt ekteskap normen og det kulturelle idealet. En norsk undersøkelse viser for eksempel at hele 68,2 % ville ha valgt ekteskap som samlivsform hvis de skulle ha valgt samlivsform i dag. Det var kun 22,4 % som ville ha valgt samboerskap. 67,2 % svarte at de oppfattet ekteskapet som den mest forpliktende samlivsformen, mens 30,6 % mente at det ikke var noe forskjell på ekteskap og samboerskap (Respons Analyse AS 2006). Dette viser at i overkant dobbelt så mange mener at ekteskap er mer forpliktende enn samboerskap. At disse meningskonstitutive tradisjoner forsetter å spille en sentral rolle i henhold til strukturering av moderne intimitet, tyder på, i følge Gross, at detradisjonisering innebærer bare en relativ nedgang blant visse regulative tradisjoner. Gross hevder at dette er et poeng som setter spørsmålsteget ved noen av de normative vurderinger som ofte følger med tesen om detradisjonisering. Tendensen er at det ofte bare fokuseres på de regulative tradisjoner (Gross 2005). For det første referer Giddens og Beck og Beck-Gernsheim til detradisjonisering som en avskaffelse eller en rekonfigurering av tidligere sosiokulturelle tradisjoner, som for eksempel tradisjonen med det

livslange ekteskapet som avgjørende for reproduksjon. For det andre refereres det til en generell nedgang i tradisjonelle handlinger, som for eksempel å gifte seg og forbli gift. I følge Giddens, gjenspeiler forekomsten av de høye skilsmissetall skjørheten i det rene forhold (Giddens 1994). På sin side, mener Jamieson at det er mer plausibelt å se skjørheten som en konsekvens av en styrket kulturell vektlegging av intimitet, likeverd og gjensidighet i parforhold kombinert med strukturelle kjønnsulikheter (Jamieson 1999:486). Problemet med en slik tilnærming, i følge Gross, er at en slik forståelse er teoretisk underspesifisert og empirisk problematisk fordi den ikke klarer å skille mellom to ulike analytiske former for sosiokulturelle tradisjoner, som både kan forme og begrense sosial handling. Dermed presenteres det en udifferensiert og utilstrekkelig forståelse av detradisjonisering (Gross 2005).

3.5 Avslutning

Jeg har i dette kapitlet presentert den teoretiske bakgrunnen for min studie, som er Giddens' og Beck og Beck-Gernsheims perspektiver på intime relasjoner, og kritiske innvendinger til deres måte å forstå ekteskap, parforhold og intime relasjoner i vår tid. Jeg har ikke til hensikt å teste teoriene om individualiseringsten, men heller å bruke disse til å se hvor langt tesen rekker med hensyn til mine informanter som både giftet seg i, - og samtidig er en del av det senmoderne samfunnet. Samtidig gir disse diskusjonene om endrede intime relasjoner en god teoretisk bakgrunn for hovedspørsmålene mine om hvordan informantene erfarer og opplever ekteskapet, og hvilken betydning de tillegger sitt ekteskap. Den teoretiske diskusjonen om ekteskapet er mest framme i hoveddiskusjonen om parforholdet som kommer i kapittel 7. Før jeg presenterer det første empiriske kapitlet om ekteskapsinngåelse, forlovelse og bryllupsprosessen, vil jeg først gjøre rede for valg av metode og den praktiske gjennomføringen av studien.

4.0 Metode

Datagrunnlaget for denne studies diskusjoner er kvalitative samtaleintervjuer med 5 ektepar og 3 gifte kvinner. Siktemålet med studien er å få kunnskap om hvordan dagens ektepar opplever og erfarer ekteskapet sitt, og hva som ligger til grunn for at de har valgt ekteskap fremfor andre samlivsformer. Dette kapitlet tar for seg valg av metode og den praktiske gjennomføringen av studien; hvordan jeg fant informantene, gjennomførte intervjuene og hvordan jeg analyserte datamaterialet i etterkant. Helt tilslutt drøfter jeg forskningsetiske aspekter ved studien.

4.1 Valg av metode og design

Valg av forskningsmetode er blant annet avhengig av hvilke problemstillinger man ønsker å belyse (Blaikie 2010). Min studie er, som det går fram av innledningskapitlet, rettet mot å forstå hvordan dagens heterofile gifte par *opplever og erfarer* ekteskapet, og hva som ligger til grunn for at ekteskap for dem er mer attraktiv enn alternative samlivsformer. Jeg har derfor valgt å benytte meg av kvalitative forskningsintervju, siden det er nettopp informantenes egne *opplevelser* av og *erfaringer* om ekteskapet jeg spør etter i den overordnede problemstillingen. Hensikten med kvalitative forskningsintervju er å prøve å få innsikt i, og forståelse av individets virkelighet, og hvordan han eller hun gir mening til og fortolker sitt levde liv (Kvale og Brinkmann 2009). Med andre ord, legges det vekt på informantenes egen forståelse av det fenomenet som studeres.

Som metodisk innfallsvinkel, har jeg benyttet meg av semi-strukturerte intervjuer til å få innblikk i hvordan ekteparene reflekterte og ga mening til sitt parforhold og ekteskap. Denne intervjuformen gir en stor grad av fleksibilitet, noe som kan være en fordel når man, som i mitt tilfelle, søker informanters subjektive, detaljerte beskrivelser av erfaringer og situasjoner. Samtidig var det bestemte tema jeg ville gå inn på med alle informantene (se intervjuguide¹³). I denne sammenheng bærer intervjuguiden først og fremst preg av å være forhåndsbestemte temaer med foreslåtte spørsmålsformuleringer som ble endret i forhold til hvordan samtalen foreløper. Dette muliggjør for en naturlig progresjon av intervjusituasjonen, i og med at jeg som intervjuer kan endre rekkefølgen og formen på spørsmålene i den grad det er interessant å følge opp informantenes spesifikke svar og historier, og eventuelt de nye retningene disse svarene åpner opp for (Kvale og Brinkmann 2009).

---

¹³ Vedlegg 3: Intervjuguide

I og med at studien er rettet mot betydningen av dagens *senmoderne* ekteskap, var ønsket å rekruttere informanter som hadde giftet seg relativt nylig. I utgangspunktet ville jeg forsøke å rekruttere gifte ektepar via avisers brudebilder. Aviser har ofte egne sider hvor de annonserer brudebilder som er sendt inn av brudeparet selv, familiemedlemmer eller venner. Ved å benytte denne framgangsmåten tenkte jeg at jeg kunne få kontakt med ektepar som hadde giftet seg i løpet av året. Dette fordi nylig gifte ektepar mest sannsynlig har klarere minner og erindringer om opplevelser, erfaringer, beslutninger og situasjoner i forhold til ekteskap, bryllup og lignende, enn ektepar med lang fartstid som gifte. Videre tenkte jeg at det ville være mer fordelaktig å intervju ektefellene sammen enn hver for seg. For det første, er informanters fortellinger og meninger konstruert innenfor intervjukonteksten, og blir dermed et produkt av samtalen mellom intervjudeltakerne (Gubrium og Holstein 2003). Å intervju ektefellene sammen, anså jeg som mest fruktbart, i den forstand at jeg da også fikk data om samspillet og meningsutvekslingene mellom dem som ektepar. Dessuten kan paret bedre hente fram tidligere minner, hendelser og situasjoner ettersom de kan "huske sammen" (jf Syltevik 2000). For det andre, ville jeg unngå at de i en eller annen grad skulle komme til å "beskytte" hverandre i den forstand at de følte at de utleverte sin ektefelle, og kanskje dermed ville være mindre meddelsom. Videre anså jeg at enkeltintervjuer av dem, kunne medføre at noen menn ville være mer tilbakeholden med å engasjere seg i samtaler om kjærlighet, parforhold, bryllup og ekteskap, og ville derfor føle seg mer komfortabel og mottakelig i en intervjusituasjon hvor begge var tilstedeværende (jf Boden 2003). Som jeg skal komme tilbake til, måtte jeg når det kom til stykke endre på disse målsettingene for å få nok informanter.

4.2 Rekruttering av informanter

Som nevnt over, var ønsket i utgangspunktet å forsøke å rekruttere ektepar via avisers brudebilder. Med denne framgangsmåten kunne jeg få tilgang til nylig gifte par. Jeg var også opptatt av å rekruttere utenom et personlig nettverk, slik at studien ikke skulle være begrenset av mine kontakter, men gi tilgang til en variert gruppe informanter. Søkelyset i kvalitative undersøkelser rettes ofte mot få informanter med særegne karakteristika og en spesiell innsikt i det temaet forskningen er rettet inn mot, og forskeren må derfor ofte benytte eget kontaktnett eller informantenes kontaktnett for å komme i kontakt med personer som bidra med å kaste lys over den aktuelle problemstillingen (Alver og Øyen 1997:130/131). Det er samtidig en del

ulemper knyttet til at ens kontakter ikke er tilfeldige. Det ligger en fare i all bruk av ikke-tilfeldige utvalg. Faren er at man kan ende opp med et systematisk skjevt utvalg, fordi det er kun de som får høre om studien som er med i utvelgelsen. Det er også større sannsynligheten for at utvalget består av informanter som har særskilt interesse for og meninger om de aktuelle temaer (Grønmo 2004).

Parallelt, mens jeg avventet svar fra NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste) angående godkjenning av prosjektet, begynte jeg å se etter aktuelle ektepar i avisene. Da klarsignalet endelig kom fra NSD (2011), startet jeg umiddelbart å sende ut informasjonsbrev¹⁴ (med samtykkeerklæring) angående prosjektet, slik at parene kunne ta kontakt med meg dersom de ønsket å delta. Brudeparenes adresser fant jeg i telefonkatalogen. Denne framgangsmåten ved bruk av avisbrudebilder, viste seg imidlertid å være mer utfordrende enn først antatt. For det første, var det en del av brudeparene med bilde i avisen som var ”utilgjengelige” i den forstand at de hadde bostedsadresse i utkantstrøk eller utenbys, eller ikke var registrert i telefonkatalogen. For det andre kan oppgavens tema ha blitt oppfattet som sensitivt, i og med at temaet omhandler kjærlighetsforhold og ekteskap (jf Thagaard 2005). For det tredje kan det være rimelig å anta at en av partene kanskje ikke hadde ønske om å delta, og dermed tok ”avgjørelsen” for dem begge. Det er også tenkelig at tidspunktet for rekrutteringen av informantene var uheldig, siden deler av rekrutteringsprosessen fant sted i sommerferiemånedene, hvor en del kanskje var på ferie. Totalt sendte jeg henvendelse til åtte brudepar med bilde i avisen, og fikk bare positivt svar fra et par. Dette paret tok kontakt med meg per e-post, og vi avtalte tid og sted for intervjuing.

I og med at rekruttering via aviser ga lite resultater, valgte jeg dermed likevel å benytte meg av den såkalte ”snøballmetoden” (Blaikie 2010; Grønmo 2004). Snøballmetoden innebærer at forskeren ut i fra sine kriterier som ligger til grunn for utvelgningen, ber en eller flere kjenninger om å foreslå et antall personer som kan inkluderes i utvalget. Disse blir igjen bedt om å foreslå et ytterlig antall personer. Slik ”baller” utvalget på seg som ”en liten snøball som rulles i kram snø” (Grønmo 2004:102), inntil en oppnår ønsket størrelse på utvalget. Ut i fra mine kriterier som lå til grunn for utvelgning av informanter, ba jeg venner og bekjente om å foreslå personer som de kunne tenke seg ville være villige til å delta i prosjektet. Det viktigste kriteriet var selvsagt at parene var gifte, men samtidig ønsket jeg ikke ektepar som hadde vært

---

¹⁴ Informasjonsbrev og samtykkeerklæring følger som vedlegg i neste fotnote.

gift i *for* mange år. I forhold til den første framgangsmåte (brudepar med bilde i avisen) og ønske om nylig gifte ektepar, valgte jeg å tenke nytt med snøballmetoden, fordi jeg antok det som vanskeligere å oppnå dette kriteriet ved bruk av denne metoden. Derfor satte jeg giftemålgrensen så vid som innenfor 2000-tallet, det vil si at parene måtte ha inngått ekteskap i løpet av de neste ti årene.

Fordelen med å benytte kjente til å forslå personer, var at disse kunne gå god for meg, og dermed var det kanskje lettere å si ja for de som ble spurt. Slik kunne de forespurte personer få tillit til prosjektet før de sa seg villige til å være med. Ulempen med denne framgangsmåten er som tidligere nevnt, at deltakelsen kan bli preget av hvem en har kontakt med. Jeg benyttet ulike folk i mitt nettverk for i noen grad å motvirke dette. Også denne rekrutteringsmetoden tok tid. Samtidig, som tidligere nevnt, er det tenkelig at årsaken til dette også hadde noe med at rekrutteringsprosessen tok til i sommermånedene, og temaet jeg ønsket å intervju om.

Under denne rekrutteringsprosessen, fikk jeg tilbakemeldinger fra noen av de forespurte om at vedkommende (dvs. kvinnen) var villig til å delta, men ikke ektefellen. Ettersom dette viste seg å være et gjentakende problem, besluttet jeg tilslutt å takke ja også til dem som sa seg villige til å delta uten partneren. Jeg reviderte derfor informasjonsbrevet¹⁵, slik at det gikk fram av brevet at jeg først og fremst var interessert i dem som ektepar, men dersom det bare var en av partene som ønsket eller hadde anledning til å delta, var dette også mulig. Dette resulterte i kontakt med tre kvinnelige informanter, der ektemennene av ulike grunner ikke ønsket eller kunne stille opp. Thagaard (2005) erfarte også at enkelte ikke ville delta i hennes undersøkelse om erfaringer om kjærlighet, da de hørte at ektefellen/samlivspartner også skulle intervjues. I tillegg var det også enkelte som verget seg for å delta fordi temaet omhandlet kjærlighet (Thagaard 2005:49). Dette kan også være tilfellet med disse tre kvinnenes ektemenn, men ettersom disse intervjusituasjonene fant sted på dagtid (etter informantenes eget ønske), kan det også tenkes at mennene ikke hadde anledning til å stille til intervju på grunn av jobb.

I tillegg til disse 3 kvinnelige informantene, hadde rekrutteringsprosessen resultert i ytterligere 4 ektepar gjennom snøballmetoden, og ett ektepar via avisen, - 13 informanter sammenlagt. Alle informantene fikk tildelt informasjonsbrev og samtykkeerklæring (se

---

¹⁵ Vedlegg 2: Informasjonsbrev og samtykkeerklæring (revidert utgave).

vedlegg 2). De fleste skrev under samtykkeerklæringen før intervjuet startet.

Førstegangskontakt med informantene ble opprettet via e-post eller sms, hvor det ble avtalt tid og sted for intervjuing.

4.3 Om ekteparene

Totalt sett, består altså det endelige utvalget av 5 norske heterofile ektepar og 3 norske heterofile gifte kvinner. Med hensyn til avgrensing og et nok antall informanter, har vurderinger blitt gjort på grunnlag av tilstrekkelig innsamlet informasjon, i den forstand at oppgavens problemstilling er godt dekt av studiens felles tema. Informantene i denne studien er veletablerte ektepar med relativt ulik fartstid som ektepar. Det paret med kortest fartstid, inngikk ekteskap for ca et halvt år siden, mens det paret som har vært gift lengst, har vært gift i ti år. To av parene har ingen barn på dette tidspunktet. De øvrige har felles barn, men to av ektemennene har også barn fra tidligere forhold og ekteskap. Informantene har noe ulike utdanningsbakgrunner, men på grunnlag av deres yrke og bosted kan de karakteriseres som tilhørende en urban middelklasse. De jobber innenfor følgende yrker: bygg- og håndverksbransjen, geriatri, offshore og petroleumsvirksomhet, religiøst arbeid, private næringsvirksomhet, sivilingeniør, odontologi, staten, utdanningssektoren og selvstendignæringsdrivende. I skrivende stund, er også to av informantene studenter. Mennene varierer i alder fra midten av 20-årene til slutten av 40-årene, mens kvinnene er fra midten av 20-årene til slutten av 30-årene. Utover dette, skiller ekteparene seg også fra hverandre på andre måter. Av de åtte ekteparene er det to par som er borgerlig gifte, fem har giftet seg i kirken og ett par i menighet. Hvor lenge de har vært par varierer også. Med unntak av ett ektepar, har alle øvrige par vært samboende med hverandre før ekteskapsinngåelse. Lengden på samboerskapene har variert i mellom tre og ti år. For en grundigere presentasjon av de ulike ekteparene, se vedlegg 1.¹⁶

4.4 Gjennomføring av intervju

Jeg har altså utført en intervjuundersøkelse hvor fem par er intervjuet sammen, og tre kvinner er intervjuet alene. Alle intervjuene ble tatt opp på lydbåndopptaker, og gjennomført ved hjelp av en tematisert intervjuguide, som skulle sikre at alle relevante temaer for studiens problemstilling ble belyst. Informantene ble intervjuet om temaer som angikk starten på deres forhold, samboererfaringer, forlovelse, bryllupserfaringer, navneskikker, samt økonomisk

---

¹⁶ Vedlegg 1: Par presentasjoner

forsørgelse. I intervjuets avslutningsfase, ble informantene i tillegg bedt om å reflektere over oppfatninger og idealer om kjærlighet, parforhold og ekteskap. Å sitte ord på ting, opplevdes ofte som vanskelig. Det som enkelte informanter opplevde som mest vanskelig, var spørsmål de i liten grad hadde reflektert over tidligere.

I forkant av hvert intervju, gikk jeg igjennom studiens formål, svarte på eventuelle spørsmål og opplyste om bruken av lydbåndopptaker. Videre la jeg vekt på å poengtere at anonymiteten ville bli ivaretatt, og at datamaterialet ville bli behandlet konfidensielt.¹⁷ Alle fikk tid til å lese igjennom informasjonsbrevet (de som ikke hadde gjort dette på forhånd), samt skrive under samtykkeerklæringen. Intervjuene forløp som åpne samtaler der informantene fikk snakke relativt fritt. Dermed varierte rekkefølgen av spørsmålene noe i forhold til informantenes svar og beretninger, ettersom informantene gjerne besvarte mange av mine spørsmål underveis. Der uforutsette og interessante temaer eller vinklinger kom fram, prøvde jeg å følge dette opp.

Med hensyn til når og hvor intervjuene skulle gjennomføres, la jeg vekt på at informantene selv fikk bestemme. På denne måten kunne de selv velge den rammen de var mest komfortabel med. Intervjuene fant sted hos informantene selv, bortsett fra ett som foregikk hjemme hos meg. Jeg har imidlertid ikke funnet noen forskjeller ved dette intervjuet kontra intervjuene som tok til hjemme hos informantene. Jeg opplevde de aller fleste informantene som imøtekommende, gjestfrie, åpne, avslappende og meddelsom. De fleste intervjuene foregikk om ettermiddagen eller kvelden, mens noen ble gjennomført om formiddagen. I ettertid ble alle intervjuene transkribert. Det vil si at datamaterialet ble omgjort fra en muntlig samtale til et skriftlig produkt (Kvale og Brinkmann 2009).

Å intervjuer par sammen har bidratt med et mangfold av synspunkter, vurderinger, refleksjoner og beretninger som gir et innblikk i hvordan de sammen former og gir mening til sitt ekteskap. Ekteparene oppfattes som samkjørte, i den forstand at det var ingen konflikter eller store uenigheter mellom dem under intervjusituasjonen, men heller stor enighet. Det at begge sa seg villige til å delta, viser også at dette er ektepar som er veletablerte og trygge på hverandre som ektefeller, og som ikke har betenkeligheter med å snakke om deres forhold og ekteskap med en utenforstående. På den andre siden ble enkeltintervjuene mer konsentrert om informantens egne oppfatninger og opplevelser av sitt ekteskap. Men i disse situasjonene ble

---

¹⁷ Se for øvrig avsnittet om forskningsetiske aspekter

det også gitt uttrykk for antakelser om hva ektemannens synspunkter og oppfattelser ville ha vært om de ulike temaer. På samme måte, som de andre intervjuede ektepar, ble også disse ekteparene oppfattet som etablerte. Jeg antok imidlertid at konsekvensene av enkeltintervjuer ville føre til en beskyttelse av den andre part, fordi de ville føle at de utleverte sin ektefelle. Men kvinnene opplevdes som mer åpne og meddelsom enn først antatt. Dette kan jo antas å ha noe å gjøre med vissheten om at mannen ikke skulle delta i prosjektet. Selv om ikke alle informantene (både par og kvinner) ga like mye uttrykk for utfyllende refleksjoner, har jeg ikke funnet noen betydelige forskjeller av systematisk karakter ved de ulike intervjusituasjonene, men heller ulike refleksjoner omkring ekteskapet og ulike personligheter.

Parintervjuene og enkeltintervjuene har bidratt til forskjeller i datamaterialet om de ulike par, i den forstand at informasjon fra parene sammen er en type data, samtidig som informasjon fra kvinnen alene om de begge, er en type data. Det betyr at i de intervjusituasjoner hvor mannen er fraværende, og bare kvinnen er intervjuet, må det tas forbehold om at hun vil komme til å snakke på vegne av ektemannen, og at det er klart at det vil være forskjellig på hva hun mener, og ikke han.

4.5 Gjennomføring av analyse

Det empiriske grunnlaget for studiens analyse er åtte transkriberte intervjuer av fem ektepar og tre gifte kvinner om deres opplevelser av og erfaringer om ekteskapet. I kvalitative forskningsstudier foregår analyser i stor grad parallelt med datainnsamlingen, så derfor skilles ikke dataanalysen ut som en bestemt fase i studien (Alver og Øyen 1997; Grønmo 2004; Kvale og Brinkmann 2009). Allerede i intervjusituasjonene var analyseprosessen i gang. I analysearbeidet etter intervjuene og utføring av transkripsjonene er det lagt stor vekt på unntak, sammenligning og variasjon i datamaterialet. For å avdekke typiske mønstre og sammenhenger, ble først og fremst datamaterialet grundig gjennomlest. Videre har analysearbeidet vært basert på en tematisk sammenligning av ekteparene (se forøvrig Thagaard 1998:149), hvor jeg har sett etter forskjeller, likheter og unntak innenfor temaene *forlovelse, bryllup og ekteskap, navneskikker og økonomisk forsørgelse og tanker om parforhold mer generelt*. Deler av intervjuene som omhandler like tema har blitt sammenlignet med hverandre, og informantens beretninger og utsagn har blitt sammenlignet og kategorisert i ulike typer holdninger og adferd i forhold til spørsmålene. Hensikten har

altså vært å sammenligne det ektepar forteller om sitt ekteskap. I tillegg har jeg lest intervjuene som helhet gjentatte ganger for å få innblikk av erfaringene til hvert enkelt ektepar, og har på denne måten sett datamaterialet i lys at studiens teoretiske rammeverk.

I analysekapitlene har jeg gjort valg med hensyn til hvilke informantsitater jeg presenterer. Når sitater er presentert har jeg lagt vekt på å gi informasjon om det representerer et unntak eller mer vanlige utsagn i materialet som helhet. I tillegg har jeg i sitatene unnlatt å ta med nølinger, tenkepauser, dialekter, latter og lignende for å gjøre dem mer leservennlige.

4.6 Vurdering av troverdighet, gyldighet og overførbarhet

En avgjørende forutsetning for å komme fram til analyseresultater som både er fruktbare og holdbare, er at innsamlingsmetode og datamaterialet har en tilfredsstillende kvalitet (Grønmo 2004:217). Det betyr at studien skal kunne oppfattes som gyldig og troverdig av andre. Prinsippet om troverdighet referer til datamaterialets pålitelighet, og om hvorvidt funnene er reproduserbare ved et annet tidspunkt og av andre forskere (Grønmo 2004; Kvale og Brinkmann 2009). Når det dreier seg om etterprøvbarehet i den forstand at andre forskere skal kunne komme fram til akkurat samme resultater, er dette nesten utenkelig i en kvalitativ intervjuundersøkelse som dette fordi tolkning er av avgjørende betydning. Men jeg vil likevel si at troverdigheten er ivaretatt ved at jeg i dette metodekapittelet har prøvd å gjøre en grundig redegjørelse for forskningsprosessen og metoden som er benyttet, slik at andre har mulighet å vurdere framgangsmåtene. Prinsippet om gyldighet dreier seg om det som er ment å studeres faktisk studeres. Forskningsmetode og datamaterialet skal med andre ord resultere i data som er relevante for studiens problemstilling (Grønmo 2004; Kvale og Brinkmann 2009). Når en benytter kvalitativ forskningsintervju, bør ikke validering begrenses til separate stadier i intervjuundersøkelsen, men snarer gjennomstrømme alle ledd i forskningsprosessen, - fra tematisering til sluttrapportering (Kvale og Brinkmann 2009:241). Det er forskeren selv som utformer spørsmål, stiller spørsmål og tolker informantenes svar. Forskeren er derfor det viktigste leddet i innsamlingen av kvalitative data. I denne sammenheng er det viktig å være bevisst sin egen rolle som forsker ettersom forskeren selv er forskningsinstrumentet (Grønmo 2004; Kvale og Brinkmann 2009). Dette har jeg prøvd å etterstrebe på best mulig måte.

Hva angår mitt datamateriale, er det noen forhold forårsaket av beslutninger tatt i rekrutteringsprosessen som kan tenkes å svekke datas gyldighet. Som tidligere nevnt, var mitt

ønske i utgangspunktet en smalere rekruttering av ektepar med hensyn til tid etter bryllupet. Men i og med at dette ikke lot seg gjøre, endte jeg opp med en bredere rekruttering som ikke bare bestod av par, men også av enkeltinformanter. Enkeltintervjuene har ført til at den personlige beretningen fra den andre i parforholdet mangler. I og med at ektemennene er fraværende i intervjusituasjonen, er det mindre informasjon om hans personlige erfaringer og holdninger. I tillegg er det mindre samhandlingsdata, og meningsutvekslinger uteblir. Jeg mener imidlertid at jeg likevel har oppnådd informasjon om tre andre ektepar tross for at ektemannen er fraværende. Som tidligere nevnt i dette kapitlet, opplevde jeg stort sett kvinnene som åpne og meddelsom. Studiens tema oppfattes gjerne som ”kvinnetema”, ettersom det er kvinner som oftest liker å snakke og fortelle om slike forhold. Grunnet disse kvinnenes beretninger, har datamaterialet blitt mer variert, og en del tema, som blant annet bryllup og kjærlighet, er blitt ytterligere utdypet. Et siste argumentasjon som kan støtte den brede rekrutteringen, er at informasjon om åtte ektepar er bedre enn informasjon om kun fem.

Et annet forhold som kan tenkes å svekke gyldigheten, er ekteparenes ulike fartstid som gifte. Lengden på ekteskap spenner fra et halvt år til ti år. Selv om jeg i utgangspunktet ønsket relative nygifte ektepar (og ikke lykkes med det), har likevel ektepar med lengre ekteskapsperspektiv gitt en type data av betydning. Mens de nygifte gjerne fremdeles var mer i en ”lykkerus”, var ekteparene med lengre erfaring mer reflekterte omkring en del tema, som for eksempel hvilke betydning ekteskapet i ettertid har hatt for deres parforhold. Dette har også bidratt til større variasjon i datamaterialet.

Prinsippet om overførbarhet (generalisering) dreier seg om tolkninger basert på en liten undersøkelse kan overføres slik at de også kan gjelde i andre kontekster og sammenhenger (Kvale og Brinkmann 2009). Jeg vil på ingen måter overdrive mine muligheter til dette. Denne studien er en liten undersøkelse og utvalget er rekruttert og satt sammen på en bestemt måte, og representerer derfor ikke hele variasjonene i den norske befolkningen av heterofile ektepar. Når det er sagt, er gyldigheten av de tolkningene jeg presenterer i prosjektet, ofte sammenlignet og bekreftet av annen forskning, og viser i stor grad allmenngyldighet. Det vil si at ekteparene i denne studien skiller seg ikke betydelig fra andre ektepar, men er heller mer eller mindre typiske (jf tidligere forskning). På grunnlag av dette, mener jeg at jeg i denne forstand kan si at funnene i dette prosjektet viser til dimensjoner, kan ha gyldighet i andre sammenhenger enn de kontekstene som studien refererer til.

4.7 Forskningsetiske aspekter

I likhet med andre forskningsopplegg, er det en rekke etiske retningslinjer som må følges i en kvalitativ undersøkelse. Formelt sett, og som tidligere nevnt, har forskningsprosjektet blitt godkjent av NSD. All forskning som omhandler mennesker bør utføres på en forsvarlig måte slik at informantens integritet blir ivaretatt på en best mulig måte (Alver og Øyen 1997). Som et viktig etisk aspekt ved alle forskningsopplegg som vedrører deltakelse, har informantene i forkant blitt grundig og ærlig informert om undersøkelsens formål og omfang, og alle har gitt sitt informerte samtykke. De er blitt opplyst om at deltakelsen er frivillig, noe som innebærer at de til en hver tid har rett til å trekke seg fra studien uten at dette vil medføre negative konsekvenser for dem (Kvale og Brinkmann 2009).

Når det gjelder min tilnærming til informantene i intervjusituasjonene har det vært forhold jeg har måtte ta stilling til. Intervjusituasjonen er en offentlig situasjon med forskeren. For informantene handlet dette om personlige forhold hvor de gjerne opplevde å bli bedt om å gi sensitive beretninger om personlige opplevelser og tilstander av følelsesmessige karakter. For meg betydde det å intervju, tolke, analysere og senere presentere et datamateriale. For å ta hensyn til informantene har jeg derfor måtte ta hensyn til tema som kunne oppfattes som følsomme. For eksempel er penger et sensitivt og privat anliggende for mange. Noen ganger kan det oppleves som mer pressende og påtrengende å spørre folk om deres økonomiske organisering enn å spørre dem om deres seksuelle relasjoner (Pahl 2000). Derfor har det vært situasjoner hvor jeg har holdt meg tilbake, når jeg har følt at tema og spørsmål har vært for sensitive til å forfølge. Dette har jeg følt har vært nødvendig, for nettopp ikke å "trakke" for mye inn i ekteparenes privatsfære. Noen ganger berettiget, men kanskje noen ganger også uberettiget.

Det er en stor etisk utfordring i en slik undersøkelse å ivareta informantens anonymitet, spesielt når prosjektet omhandler par som kan ha en relasjon til hverandre gjennom kjennskap til mitt nettverk. Det viktigste aspektet ved anonymitet er at andre ikke kjenner dem igjen. Av hensyn til ekteparenes anonymitet har jeg derfor valgt å gi dem fiktive navn, omtrentlig alder, og har i tillegg unnlatt å beskrive deres konkrete arbeidssituasjon. Det er også brukt fiktive navn ved sitatbruk, og dialekter er valgt bort for å ivareta informantens anonymitet ytterlig. Når det ikke antas å ha betydning for de tolkninger som presenteres, er annen gjenkjennbar informasjon også utelatt. Direkte og indirekte personlige opplysninger ble allerede utelatt ved

transkripsjon av intervjuene. Jeg har også valgt å ikke gi mer enn nødvendig informasjon om parene i vedlagt par presentasjon (se vedlegg om par presentasjon).

4.8 Avslutning

Hensikten med dette metodekapittelet har vært å gi kunnskap om forskningsprosessen og metoden som er benyttet i denne studien. Hvert av de følgende empiriske kapitlene handler om ulike delproblemstillinger som har referanse til hvordan ekteparene i denne studien opplever og erfarer sitt ekteskap, og hvorfor de valgte å gifte seg. Det neste og første analysekapittelet vil ta for seg ekteparenes pardanning, forlovelse og bryllupsprosess. I kapittel 6 vil jeg belyse to ulike konsekvenser av ekteskapet, nemlig navnevalg og økonomisk organisering, før jeg i analysekapittel 7 utvider rammen ytterligere og ser på vår tids parforhold belyst gjennom mine ektepar.

5.0 Ekteskapsinngåelse; forlovelse og bryllupsprosessen

Som markering av parforholdets overgangsfaser, vil både forlovelse og bryllup være knyttet til beslutningen om å gifte seg. Dette kapitlet vil hovedsakelig dreie seg om ekteparets markering av ekteskapet, nemlig selve vielsen og bryllupet. Men i første omgang studeres forlovelsestradisjonen som en fase før ekteskapet. I dag viser det seg at mange har ulike oppfatninger om hva forlovelse innebærer, og disse er ofte forskjellige fra den tradisjonelle oppfatningen om et fremtidig bryllup. I den forbindelse: Hvilke tanker gjør informantene omkring forlovelse, og var de ringforlovet før de giftet seg?

5.1 Forlovelse som en markering for ekteskapsinngåelse?

Som nevnt i kapittel 2 hadde forlovelse stor betydning på 1950 og 1960-tallet. I dag kan forlovelse sees som en kulturell tradisjon som praktiseres på forskjellige måter i ulike kulturer. Avtradisjonalisering stiller den enkelte overfor flere valgmuligheter. Man kan velge om man vil forlove seg eller ikke, og man har valgfrihet i hva man ønsker å legge i forlovelsestradisjonen (Noack 2001). I dag vil man altså finne de som forlover seg, enten med eller uten formål om ekteskap. For noen vil en forlovelse *kun* være en økt legitimering av forholdet. For andre vil forlovelse ha funksjonen som prøveperiode, hvor partene tester ut om forholdet har en fremtid. For de som har giftemål i tankene, kan forlovelse fungere som en planlegging – og forberedelsesperiode til bryllupsdagen. Men det er også noen par som ikke forlover seg i det hele tatt før de gifter seg.

En del er også samboere uten å være forlovet før de gifter seg. For Diana og David var dette tilfelle. De er det eneste ekteparet i denne studien som ikke har hatt en forlovelsestid før ekteskapsinngåelse. For dem har forlovelsestradisjonen ingen betydning:

Jeg har aldri vært noe "fan" av noen sånne forlovelser og (...) dette med den ringen og symbolikken rundt det. Det har ikke hatt noen betydning for min del, så det har jeg aldri vurdert (Diana).

Selv om Diana understreker at hun snakker for seg selv, så gir også David uttrykk for at han deler hennes oppfatning om forlovelse. Det var Diana som tok initiativet og fridde til David, og hun forteller hvordan det foregikk:

Det var jo ikke noe sånn ned på kne og ring og alt dette med forlovelse, som ofte bærer ritualer rundt det. Det var egentlig en praktisk samtale. Altså, den var jo selvfølgelig emosjonell også, men at det var det en ønsket å gjøre (å gifte seg, min anmerkning). Eller jeg hadde hvert fall et ønske om det. At da hadde vi vært samboere lenge, og vi hadde fått vårt første barn, og rammen rundt det (...) ønsket jeg å formalisere (...) (Diana).

I følge Noack (2001) har det vært vanlig å hevde at samboerskap best kan forstås som en forlovelse hvis man da går ut i fra at det dreier seg om en prøveperiode i begge tilfeller. En bredere fortolkning av forholdet mellom samboerskap og forlovelse vil være å se samboerperioden som en erstatning for forlovelse, noe som kunne tenkes å være tilfelle for Diana og David. Slik sett kan samboerskap betraktes som vår tids forlovelse, hevder Noack (2001). Men det innebærer ikke at utviklingen av samboerskapet nødvendigvis har bidratt til at skikken med å forlove seg er drastisk svekket. Heller handler det mer om at forlovelse opptrer i ulike former med et annet meningsinnhold enn det som var vanlig tidligere (Noack 2001). Kanskje det er nettopp forlovelsens tvetydige meningsinnhold og dens diffuse prosess som har vært avgjørende for Diana og Davids beslutningen om å ikke være forlovet. Forlovelse er ikke lenger ensbetydende med giftemålsplaner eller noe som gjøres en gang (jf kap 2). Denne udefinerbarheten rundt hva forlovelse innebærer og hvilke betydning den skal ha, kan i og så måte virke til å ha vært avgjørende for Diana og Davids valg om å gifte seg uten å være forlovet først.

Samtidig er det interessant at de andre syv ekteparene har hatt en kortere eller lengre forlovelsesperiode i forkant av ekteskapsinngåelsen. For noen er en forlovelsestid fremdeles sett på som et tradisjonelt skritt frem mot ekteskap. For Beate og Bjarte var forlovelsen ensbetydende med bryllup:

Når man forlover seg, så er det sånn at da erklærer man at man skal gifte seg. Og så får alle beskjeder om det, og så kan du begynne å planlegge selve dagen (...) (Bjarte).

Den dagen Beate og Bjarte forlovet seg, fastsatte de en bryllupsdato to år fram i tid. Denne tiden synes de var overkommelig med hensyn til bryllupsplanlegging og pengesparing til kommende bryllupsutgifter.

For Aina og Andreas dreide også forlovelsesperioden mye om bryllupsplanlegging. Men for dem var den også en forberedelsestid i seg selv, hvor de seriøst testet ut tanken om ekteskap

og hvordan hverdagslivet og tiden i etterkant av bryllupet ville bli. For Aina og Andreas var det å være forlovet noe mer enn bare å være kjærester, samtidig som de heller ikke var helt gift. Ettersom de på dette tidspunktet ikke hadde noen samboererfaringer på grunn av deres kristne religiøse overbevisning, dreide deres seks måneders forlovelsestid seg i stor grad om en bevisstgjøring om hva som ventet dem som nygifte. De reflekterte over hvilke erfaringer fra familiebakgrunnen de ønsket å ta med seg (og ikke ta med seg) inn i den nye hverdagen:

(Vi var, min redigering) bevisste på at vi hadde lyst å planlegge (...) tiden etter selve bryllupsdagen. (...) hvilken tanker vi hadde om det å bo sammen (...) ja, ikke bare planlegge dagen, men også litt hverdagslivet og tiden etterpå. (Vi ville være, min redigering) bevisst det som har påvirket oss masse fra foreldrebakgrunn (Aina).

Noack (2001) påpeker også at religiøse i større grad holder fast på forlovelsesskikken sammenlignet med dem som er mer passive i forhold til religion.

Gina og Geir var forlovet i fire år før de giftet seg. I deres tilfelle, var det Gina som tok initiativet og fridde til Geir, og Gina begrunner det slik:

Jeg har ønsket å gifte meg, og jeg ønsket å forlove meg. (...) Vi hadde fått barn (...) Det var på en måte for meg mer tanken på at det var det riktige å gjøre. Men det skjedde jo ikke noe, så jeg måtte jo bare gjøre det selv. Så jeg fridde til han på bursdagen hans (Gina).

Geir forteller at for han har tankeprosessen gått litt tregere når det gjelder ekteskap. Han har aldri tenkt noe annet enn at det skulle være de to, men han så kanskje ikke nødvendigheten med et ekteskap før det var gått noen år. Grunnen til det er at han alltid har følte seg trygg på Gina, men han understreker at han var både glad og overrasket da Gina fridde. Da de forlovet seg, fastsatte de ikke noe dato for bryllup selv om målet var det en gang i fremtiden. Så for dem var forlovelse og bestemmelse om bryllup to atskilte hendelser. De gir en rekke begrunnelser for at de ikke fastsatt en dato, blant annet tid og økonomi. Forlovelsen blir på denne måten mer vag, i den forstand at den blir ukonsis og planløs.

Et annet par med en lang forlovelsestid var Charlotte og Carl, som var forlovet i vel syv av sine ti år som samboere:

Det var faktisk han (som fridde, min redigering). Men det var ikke sånn frieri egentlig. Det var vel det spørsmålet om vi skulle forlove oss. Det var ikke noe om vi skulle gifte oss. Det var om vi skulle forlove oss (Charlotte).

Charlotte gir uttrykk for at Carl har hatt litt vanskeligheter med å binde seg pga tidligere samboererfaringer. For Charlotte var en forlovelse et steg videre på veien, selv om hun oppfattet frieriet mer som et spørsmål om å forlove seg, enn et spørsmål om giftemål. Dette paret bekrefter også på denne måten Noacks (2001) påpekning av at i dag betyr nødvendigvis ikke en forlovelse det samme som å ha giftemålsplaner. Slik sett, kan forlovelsen mellom Charlotte og Carl betraktes som det Noack kaller en avansert form for samboerskap. Ved å forlove seg hadde de forsterket forholdet seg i mellom, og gitt samboerskapet økt sosial legitimitet (Noack 2001). Giftemål ble første gang snakket om etter nesten fire år som forlovet da Charlotte og Carls første barn kom til verden, men ble først en realitet etter at andre barnet ble født tre år senere. På samme måte som med forlovelsen til Gina og Geir, blir også forlovelsen til Charlotte og Carl ukonsis og planløs. Men i motsetning til Gina og Geir som ventet på det passende bryllupstidspunktet, gir Charlotte heller uttrykk for at hun egentlig ikke visste om de noen gang ville komme til å gifte seg. De la ikke noen konkrete bryllupsplaner, men heller ikke et ønske for det en gang i fremtiden, i hvert fall ikke fra Carls side. Det kan være rimelig å anta at deres ti år som samboere og ikke minst det å ha fått barn sammen, kan ha vært med å forsterke båndene mellom Carl og Charlotte.

Det er ofte kvinnene som er de aktive med hensyn til å formalisere forholdet. På tilsvarende måte som Gina, forteller Heidi at hvis det skulle bli noe giftemål så måtte hun ta initiativet:

Fant ut at skulle det skje noe, skulle vi gifte oss i det hele tatt, så måtte jeg ta initiativet. Han er litt treg av seg. (...) Vi hadde snakket om forlovelse, vi hadde snakket om å gifte oss og, men hadde på en måte ikke noe klare ting om hva vi ville eller hvordan vi ville det eller noe. Så, nei, det var plutselig innskyttelse: "Nei, skal det skje noe så får jeg fri". Så da gjorde jeg det. Og så sa han ja (Heidi).

I følge Heidi, er både Henrik og hun enige om at skal man gifte seg, så forlover man seg på forhånd. For dem er det en naturlig gang i det, i den forstand at forlovelse er fasen før ekteskap. På tilsvarende måte, gir også Eva uttrykk for at en forlovelsestid var helt naturlig for henne og Even før de giftet seg. Tanker om giftemål hadde Eva og Even på et tidlig tidspunkt i forholdet, hvor de snakket om at de hadde lyst å gifte seg en gang i fremtiden. Even fridde til Eva etter at de hadde vært sammen i et års tid, og de var forlovet i to år før de giftet seg. Selv

om innholdet er annerledes, henviser disse parene dermed til henvisningen om det ”naturlige”, - til at forlovelse på mange måter hører med.

Frida på sin side, som har en britisk ektemann, oppfatter kjønnene i Norge som mer likestilte når det gjelder forlovelse. Hun mener at norske par *sammen* blir enige om å forlove seg, og *sammen* velger ringer. Ut i fra hennes erfaringer, er det vanligere i Storbritannia å komme med en forlovelsesring og fri, uten at dette er avtalt på forhånd. Deretter blir bryllupsdatoen fastsatt og man gifter seg i nærmeste framtid, og da som regel i løpet av året. Slik sett blir fastsettelsen av bryllupsdatoen en informasjon til omverden at de har valgt å satse på hverandre. Frida har inntrykk av at forlovelser i Storbritannia er litt mer alvorligere og konkrete i forhold til norske forlovelser, og at britiske forlovelser fremdeles virker til å være mer preget av tradisjonelle ritualer sammenlignet med norske.

I følge Noack (2001) er også vår tids forlovelsesskikker ikke så ofte omtalt som tidligere. Grunnen til det, er at overgangen fra å være uforlovet til forlovet er mer preget av å være en udefinerbar prosess som er mindre ritualiserende og offentliggjort (som også mine informanter er eksempler på). Forlovelse er blitt et privat anliggende som handler om å gjøre det på sin måte. Det handler om å vise overfor hverandre at forholdet er noe mer enn bare et kjæresteforhold eller samboerskap. I den forstand opptrer forlovelse i andre former og har et annet meningsinnhold enn det som har vært vanlig tidligere. Noen velger å ha ringer, andre ikke, noen velger å offentliggjøre det for omgivelsene og andre la være. I tillegg er ikke nødvendigvis forlovelse synonymt med giftemålsplaner og et tegn på et påfølgende ekteskap (jf kap 2). Det er, i følge Noack (2001), nettopp frikoplingen fra fremtidige ekteskapsplaner som skiller den moderne forlovelse fra den tradisjonelle, men dette gjelder ikke for alle. Majoriteten av mine informanter gir uttrykk for at forlovelse for dem er synonymt med ekteskap. Parenes forlovelsesperioder har dog vært noe lengre enn det som gjerne var vanlig tidligere. Dette kan ha sammenheng med andre forhold, som for eksempel økonomi. Det koster å gifte seg. Det er ofte mer vanlig i dag at brudeparet selv står for store deler av bryllupsutgiftene (jf Sogner m.fl. 2003), noe også flere av mine informanter meddelte at de hadde gjort.

5.2 Beslutningen om ekteskap

Syv av åtte ektepar i denne studien har vært samboere med hverandre før de inngikk ekteskap, og slik sett er forholdene tilsvarende som blant ektepar generelt (jf Dommermuth m.fl. 2009; Syltevik 2010). Lengden på samboerforholdene før ekteskap har variert mellom tre til ti år. Hvorfor disse ekteparene valgte å bo sammen før de giftet seg, er først og fremst begrunnet med et ønske om å satse på hverandre, og fordi det føltes rett og naturlig, som de uttrykker det, for dem. I tillegg har det også vært av praktiske årsaker som blant annet bostedsmessige avstander, eller at de likevel tilbrakte så mye tid sammen hos den ene eller den andre at det var både praktisk og økonomisk å flytte sammen (jf Syltevik 2002). I tillegg til det praktiske og det økonomiske, gir noen også uttrykk for at forlovelse og samboerskap også var en prøveordning for å se om forholdet fungerte. Men hva er så grunnene til at parene valgte å ta steget fra samboerskap til ekteskap? Hvorfor ville de gifte seg? Den endelige beslutningen om å gifte seg begrunnes av ekteparene på ulike måter. Først vil jeg imidlertid presentere paret som knyttet bestemmelsen om ekteskap sammen med det å flytte sammen.

For Aina og Andreas har ekteskapsinngåelse vært en grunnleggende tanke i fra starten av deres forhold: *”Tanken var der fra starten av, at jeg hadde ikke lyst å få en kjæreste som jeg ikke kunne tenke meg å gifte meg med (...) Det var målet hele tiden”* (Andreas). Etter to år som kjærester og et halvt års tid som forlovet, giftet de seg direkte uten å ha bodd sammen først. Ut i fra en religiøs overbevisning, var deres avgjørelse om ekteskap og å flytte sammen sammenfallende:

Det er kjekt å gi hele livet sitt når man først gifter seg, at det ikke skal bli en sånn delvis overgang på en måte. (...) Vi tror at det er sånn som Gud har ment det, at når vi gifter oss så er det hele livet (...) at det er rammene som er godt for oss da. Så det var det vi ville følge, og derfor ventet vi med samboerskap, og vi ventet med sex før vi giftet oss (Aina).

Det å gifte seg direkte uten å ha bodd sammen først var gjerne mer vanligere for en generasjon tilbake (jf Dommermuth m.fl. 2009). Tall fra 2007 viser at det fortsatt er enkelte som velger å gifte seg uten å ha bodd sammen en kortere eller lengre periode. Tallene viser at en av fem nordmenn (født mellom 1950 og 1984) giftet seg direkte (Dommermuth m.fl. 2009). Det kan være ulike grunner for at enkelte gifter seg direkte. For eksempel kan det å gifte seg direkte være en måte å markere forholdet som spesielt, fordi forholdet skilles fra tidligere forhold. Å ha en konservativ bakgrunn og oppdragelse kan resultere i videreføring av

holdninger om, eller forventninger til at ekteskapet er den beste rammen for et langvarig kjærlighetsforhold (Syltevik 2010). Også familiegjenforening kan være en årsak til at immigranter gifter seg direkte (se for eksempel Eggebø 2010).

Sett fra Aina og Andreas perspektiv følger det en høyere grad av forpliktelse ved ekteskapsinngåelse, der man først ”gir hele seg” den dagen man gifter seg. Alternative samlivsformer oppfatter de som mindre forpliktende og med mer ”løse” rammer, og er noe som ikke er forenelig med deres kristne livssyn. I et samfunn som de oppfatter som individualistisk og ofte preget av et seksualisert syn på kjærligheten, understreker Aina og Andreas at ekteskapet for dem ikke handler om individet, men om begge to. Ut i fra et kristent perspektiv kan en anta at alternative samlivsformer viser en manglende vilje til å ta en avgjørelse av livslang karakter, og viser et ønske om å leve seksuelt sammen uten å ta på seg de forpliktelsene den kristne tro knytter til slike samliv. I denne sammenhengen kan intimitet bli oppfattet som noe som kun skal finne sted innenfor de rette og trygge rammene ekteskapet danner. For Aina og Andreas er ekteskapet den eneste riktige samlivsformen, og selve rammen om kjærligheten mellom dem.

I kontrast til Aina og Andreas perspektiv på samboerskap før ekteskap, har samboerskap vært en forutsetning for ekteskapsinngåelse mellom Beate og Bjarte. Begge er av den oppfatningen at samboerskap er det beste utgangspunktet før man gifter seg, - i hvert fall å være sammen en god stund før man gifter seg. Oppfatningen deres bygger i stor grad på egen familie og venners tidligere erfaringer med giftemål og samboerforhold, men også på at de selv ikke hadde vært foruten sine mange år som samboere. Beate har alltid hatt et ønske om å gifte seg en gang i livet, men Bjarte beskriver seg selv som typen som i utgangspunktet aldri egentlig ville gifte seg. Han kommer fra en familie som har ikke har hatt særlige tradisjoner med ekteskapsinngåelser. Det å skulle gifte seg var noe Bjarte og Beate brukte mye tid på å snakke om, og tidspunktet for å ta forholdet et seriøst steg videre følte riktig etter syv år som samboere. Giftemålet var altså ingen spontan avgjørelse for Beate og Bjarte, men noe som var godt gjennomtenkt og basert på lysten til å gifte seg med hverandre.

På tilsvarende måte som Beate og Bjarte, beskriver også de fleste andre parene at tidspunktet for å inngå ekteskap var noe som følte rett og naturlig for dem, i den forstand at tiden var inne for å ta forholdet et steg videre. For Gina og Geir var ekteskapet den siste biten som skulle på plass. Gina meddeler det slik:

Vi har gått helt feil vei med alt. Vi var samboere, vi bygget hus, vi fikk barn og vi giftet oss. Vi gjorde alt i, - ikke feil, men i en annen rekkefølge enn det som tradisjonens tro er riktig (Gina).

Gina gjør som de fleste ekteparene i denne studien, å begynne i ”feil ende”, og henviser da til en tradisjon som de har brutt (samtidig som de, når det kommer til stykke, har gjort som mange andre). For dem var tiden inne for en parevolusjon. Deres samliv hadde nådd et punkt der alle biter var på plass, bortsett fra ekteskap. På denne måten ble ekteskapet det siste og endelige steget i denne prosessen. Ideen om parevolusjon kan sies å gjenspeile en prosess hvor parforholdet utvikles over tid, og hvor forholdet går fra en fase (nivå) over i en annen fase som gjerne oppfattes som enda alvorligere enn den foregående. For eksempel kan det å få barn sammen sies å være en del av en parevolusjon, fordi en familieførøkelse vil ha innvirkninger på forholdet. Paret vil på denne måten forholde seg til de endringene som nye roller skaper.

De ekteskapelige rammene har også betydning for ønske om å etablere barn. Frida gir uttrykk for at ekteskapet har hatt stor betydning for henne i forhold til det å få barn, fordi det var viktig for henne å være gift før hun fikk barn. På den andre siden, er det å inngå ekteskap også knyttet til erfaringene med å få barn som samboere. Dianas ønske om å gifte seg, begrunnes først og fremst med at det følte naturlig å gifte seg fordi deres første fødte var blitt et par år gammel, og fordi de hadde også planer om å få nummer to. I tillegg følte tidspunktet riktig i og med at de hadde vært samboere så lenge. Også Charlotte og Carl begynte å snakke om giftemål etter at de fikk sitt første barn etter syv år som samboere. Men planene ble lagt på hyllen, fordi deres førstefødte var mye plaget av sykdom i småbarnsperioden. Avgjørelsen om et endelig giftemål ble først tatt på barselrommet da andre barnet kom til verden.

Heidi på sin side, gir en rekke begrunnelser for hennes og Henriks beslutning om ekteskap, både knyttet det juridiske aspektet ved ekteskap og ønske om å være en familie innenfor de tradisjonelle, faste rammene hun mener et ekteskap danner. Men hovedårsaken til at de inngikk ekteskap etter et langt samboerskap, var først og fremst mer av papirmessige grunner. I og med at Henrik har et barn fra et tidligere ekteskap, så var det viktig for dem å ha papirene i orden med tanke på det arvemessige.

5.3 Vielsen

Bryllupsseremonien er for mange sett på som et viktig ritual som både markerer en persons overgang fra å være ugift til gift, og dannelsen av en ny familie (Boden 2003; Cheal 2002; Telste 2003). Av de åtte ekteparene i denne studien, er det seks som har viet seg i kirken, mens to av ekteparene (Charlotte og Carl, Heidi og Henrik) giftet seg hos byfogden. Aina og Andreas ble vigslet i menigheten de begge tilhører og hvor de traff hverandre aller første gang. Ut i fra deres kristne livssyn, har selve vielsesseremonien hatt stor betydning. Aina og Andreas ser på vielsen som en helt spesiell handling som skal følge med dem inn i hverdagen:

Gud har sagt at han skal være med oss (...) igjennom både gode og onde dager (...) å vite at vi kan ha det perspektivet, - det spiller veldig stor rolle i hverdagen (...) (Bryllups-, min redigering) dagen blir jo litt sånn todelt (...) festen er den gøye tingen liksom, og feiringen og sånn, og så er den utrolige store tingen som skjer under vielsen (Aina).

For Aina og Andreas var det selve vielsen som gjorde dem til noe ”annet” enn det de var før. De er ikke to enkle individer lenger, men en enhet hvor man lover hverandre resten av livet og hvor man i fellesskap deler både gleder og sorger. I kontrast til de andre ekteparene, så skiller Aina og Andreas klart mellom selve vielsen og bryllupsfesten.

De fleste av ekteparene som har hatt kirkebryllup, gir uttrykk for at en borgerlig vielse ikke ville ha vært et alternativ. For Diana og David har deres tilhørighet til statskirken vært avgjørende for deres valg av kirkebryllup. Diana uttrykker det slik:

For meg var det veldig viktig å ha et bryllup i statskirken kontra å gjøre det på Tinghuset. Men det var jo også den tradisjonelle rammen rundt seremonien som gjør at en tar det i kirken, samtidig som at livssyn kanskje ligger da litt sekundært i det (Diana).

Diana påpeker at det å gifte seg hos byfogden ville ha vært helt uavhengig av religiøs tilhørighet eller trosretning. Selv om det religiøse livssynet ikke har samme betydning for Diana og David som for Aina og Andreas, så refererer allikevel Diana til betydningen av deres tilhørighet til statskirken. For dem har det vært veldig riktig å markere deres overgang innenfor kirkens tradisjonelle rammer.

Enda tydeligere enn Diana, gir også Geir uttrykk for at det religiøse har hatt en litt mer sekundær betydning med hensyn til valg av kirkebryllup. Han forteller at både Gina og han har en grunntro, men at de ikke utøver direkte det religiøse. Ikke ulikt Diana og David, gir Gina og Geir uttrykk for at deres valg av kirken var mer av tradisjonelle grunner enn religiøse:

*Stemningen og alt rundt det å være i kirken i et bryllup, synes jeg er veldig spesielt (...)
Jeg ønsket å være den som kom spradende nedover (...) kirkegulvet, og døren som
åpner seg og musikken og alt sammen (Gina).*

I følge Boden (2003) er det utvilsomt bruden som er hovedpersonen, og den perfekte dagen er noe hun lengter etter og søker mot. Ginas utsagn i sitatet over kan tolkes som en konseptualisering av kirkebryllupet som er beslektet med den tradisjonelle romantiske fantasien om å være hovedpersonen i fortellingen (Boden 2003). Det tradisjonelle kirkebryllupet og stemningen og opplevelsen som følger med det, er noe Gina anser som en del av det å gifte seg. På denne måten, og i motsetning til Aina og Andreas, gir disse ekteparene (Gina og Geir, Diana og David) uttrykk for at tradisjonen med kirkebryllup har hatt større betydning for deres valg, enn det religiøse.

Charlotte og Carl valgte en borgerlig vielse. Charlotte begrunner ikke dette valget ut i fra en manglende religiøs overbevisning, men oppgir heller en rekke andre forhold som hadde innvirkning på deres valg av borgerlig vielse. Egentlig har Charlotte hele tiden sett for seg at hun en gang ville stå hvitbrud og bli fulgt opp kirkegulvet av faren. Men så mistet hun faren sin veldig tidlig, og dermed falt drømmen om kirkebryllup litt bort. Valget var å gå opp kirkegulvet alene, i lag med Carl eller en borgerlig vielse. I tillegg begrunner Charlotte valget av borgerlig vielse med at de ønsket seg et lite og mer kostnadsbesparende bryllup. Lite, fordi Carl ikke er så glad i å være midtpunktet i store forsamlinger, og kostnadsbesparende fordi de planla å bygge hus. De ønsket heller å investere pengene i huset, enn i en stor bryllupsfest. Charlotte uttrykker også at det handlet litt mer om den praktiske biten som med å få en ektepakt, i og med at de allerede hadde vært sammen i så mange år. Boden (2003) hevder at i tillegg til ytre påvirkninger, som for eksempel dagens store bryllupsindustri, vil også parets foreliggende personlige forhold påvirke bryllupsstilen de ønsker (eller har råd til). I hennes studie var det enkelte av parene som så på et stort bryllup som upassende eller uegnet for deres livsstil på grunn av deres lange fartstid som kjærester eller samboende. For dem var bryllupet mer et symbol på at de endelig hadde bestemt seg for å legalisere parforholdet,

snarere enn at det var starten eller begynnelsen på deres samliv. I denne sammenhengen, og som i Charlotte og Carls tilfelle, kan unikheten rundt bryllupsdagen og tradisjonene som preger dens oppbygging bli sett på som overflødige (Boden 2003:79).

Også Heidi og Henrik giftet seg borgerlig, og i kontrast til Charlotte og Carl, gir Heidi klart og tydelig uttrykk for at de i utgangspunktet var fast bestemte på at de ikke ønsket seg noe tradisjonelt bryllup, og at de i hvert fall ikke skulle gifte seg i kirken. Verken Heidi eller Henrik ser på seg selv som kristne, og i følge Heidi er Henrik motstander av kristendommen. Henrik har tidligere vært gift, og Heidi forteller at Henrik følte seg den gangen ”lurt” til å gifte seg i kirken av sin tidligere kone. I starten ønsket de egentlig ikke å gifte seg hos byfogden. De ville gjøre noe mer spennende, så derfor fant de ut at de ville gifte seg i utlandet. Alt var ordnet for et utenlandsbryllup og bryllupsinvitasjoner var sendt ut til venner og familie. Men så ble Heidi gravid og utenlandsbryllupet ble avlyst på grunn av at hun ikke kunne fly i forbindelse med graviditeten. Graviditeten gjorde bryllup enda mer aktuelt i en annen setting. Da barnet var over året, bestemte de seg for å gifte seg hos byfogden likevel. Heidi var positivt overrasket til den borgerlige seremonien: *”Utrolig koselig seremoni. Mye bedre enn jeg noensinne hadde forventet meg”* (Heidi).

5.4 Bryllupsfesten

En sentral del av bryllupet er festen knyttet til seremonien. Charlotte og Carl er det eneste paret som ikke hadde noe bryllupsfest den dagen de giftet seg. De giftet seg noen måneder etter minstebarnet ble født, så derfor valgte de å gifte seg i forbindelse med barnedåpen. Bryllupsdagen var kun forbeholdt dem selv og forloverne, hvor de markerte dagen med en bedre middag etter selv vielsesseremonien, mens i barnedåpen som tok til to dager etterpå, var familien også tilstedet. Charlotte beskriver bryllupet som spesielt, uformelt og utradisjonelt, i betydning av at dagen ikke hadde noe tradisjonelt bryllupspreg over seg. De valgte å gjøre det helt og holdent på sin egen måte. Slik sett blir bryllupet som en av flere ”biter” kombinert med barnedåp. Det spesielle er valget av borgelig vielse og deretter en kirkelig barnedåp. I tillegg til forholdene som skulle håndteres og avveies, og som var avgjørende for deres markering av dagen (jf 5.3), mener Charlotte at Carls deltakelse og bidrag til dagen hadde vært annerledes hvis hun hadde valgt et større bryllup: *” Det er ikke hans type å styre eller å involvere seg i sanne ting (...)”* (Charlotte). Ut i fra sin personlighet ønsket Carl en liten

markering av bryllupsdagen. Kombinasjonen med barnedåpen kan dermed ha bidratt til å redusere hovedfokuset rettet mot dem som brudepar.

Med unntak av Charlotte og Carl, der dåpen ble familiefesten, så har alle de andre ekteparene arrangert bryllupsfest etter seremonien. Heidi og Henrik er et eksempel. Deres bryllupsfest hadde et formelt preg i den form at de hadde en fin middag, bryllupskake, toastmaster, taler, sanger og brudevals etc. Men Heidi beskriver Henrik og seg selv som lite høytidelig der vanlig kutyme ikke er så veldig viktig. Stemningen bar derfor preg av uformalitet, noe som Heidi mener gjenspeiler dem som par. Bryllupet deres bar preg av at de ”gjorde” det på sin måte. Det Heidi ville ha gjort annerledes hvis hun skulle ha gjennomført bryllupet en gang til, er at hun gjerne ville ha hatt brudekjole. Heidi beskriver at hun ikke bar noe brudeslør, men hadde på seg en champagnefarget selskapskjole som bar preg av litt brudekjole, men var allikevel en kjole som kan brukes til fest. I tillegg til kjolevalg, skulle Heidi ønsket at de hadde fått tatt bilder hos en fotograf. Under bryllupsfesten var det lagt ut engangskameraer på bordene som gjestene kunne bruke, men det var få bilder med god kvalitet.

På samme måte som Heidi, uttrykker også de fleste andre ektepar at selve bordsettingen med middag og tilbehør bar preg av det formelle, men at kvelden og stemningen utover dette var mer uformell. I tillegg blir bryllupsfesten ofte beskrevet som i tråd med tradisjonen. Alle ekteparene gir uttrykk for at de har prøvd å finne en balanse mellom det uformelle og det formelle. Samtidig som at tradisjonelle innslag i bryllupet har vært viktige. På denne måten gir ekteparene inntrykk av at det har vært viktig å gjøre bryllupet til sitt eget, noe som gjenspeiler dem som par. Bryllupsfestene kan beskrives som middels store til store fester, der antall bryllupsgjester har variert mellom et par og femti til nesten hundre inviterte. Alle ekteparene hadde invitert både venner og familie. Bryllupsfesten markerer ikke bare parets samlivsstart, men tjener også til å forene og knytte parets familie og venner tettere sammen (Lappegård og Noack 2009). At venner og familie var tilstedet og markerte dagen sammen med dem, gir flere av ekteparene uttrykk for har hatt stor betydning. Aina uttrykker det slik:

Jeg synes det var utrolig kjekt å ha min nærmeste familie og venner som en sånn start på ekteskapet. (...) at alle de som jeg omgås med, - som jeg kaller venner og nære, - de kjenner oss og kjenner oss som gifte, (...) var der og fikk treffe resten av familien min og hans. Så den biten der, synes jeg er utrolig stor, at vi fikk muligheten til å ha en slik fest og invitere alle vi ville. Så det er av stor betydning (Aina).

Bryllupet beskriver også Aina og Andreas som både tradisjonelt og formelt. Tradisjonelt og formelt i den forstand at det var innenfor de rammene (rekkefølgen på taler etc.) som de er vant med fra de kretsene de har deltatt i brylluper tidligere. Begge bidro og var aktiv i bryllupsplanleggingen og gjennomføringen. De gir uttrykk for at det er slik det pleier å være i hverdagen også. Begge to har et ord med i beslutningene som tas: ”*Jeg synes det var helt naturlig at vi begge to var med på det (bryllupsforberedelsene, min redigering)*” (Andreas). De vigslet seg i menigheten sin, og hadde festen et godt stykke unna vielseslokalet:

Vi hadde to lokaler (...) som egentlig var litt sånn ”gjør-det-selv-løsninger”. Så det ble jo himla mye arbeid for oss. Så hvis vi skulle ha (...) gjort det om igjen, så ville vi kanskje gjort litt sånn at bare en av lokalene var sånn ”gjør-det-selv”. For vi stod jo og støvsugde vigselfokalet noen dager før (Aina).

Å ha to ”gjør-det-selv-løsninger” krevde mye energi, tid og planlegging, og arbeidsmengden var nok litt undervurdert, selv om de hadde god hjelp fra familie og venner. Men påpeker at det var verdt alt arbeidet i og med at bryllupet gjenspeilet dem som par, noe Aina hevder var av stor betydning.

Bjarte og Beate er et eksempel på et av de parene som hadde kirkebryllup. De ble viet i en av byens største kirker, og hadde bryllupsfesten i et stort lokale med flott utsikt over skjærgården. For anledningen hadde de innleid toastmaster, musikk og bryllupsbil. Med andre ord var det ikke spart på noe. Rammen rundt bryllupet beskrives som tradisjonell med enkelte amerikanske innslag som kasting av brudebuketten. Både Bjarte og Beate opplevde selve bryllupsdagen som et ”flash”. Det vil si at dagen gikk veldig fort med et rush av mye inntrykk og følelser. Tilstedeværelsen av alle vennene og familien opplevdes som veldig emosjonelt. Beate har alltid ønsket seg et stort bryllup og beskriver seg selv som veldig perfektjonistisk i den forstand at alt skulle være perfekt og alle skulle kose seg:

Det ble kanskje litt for stort, på en måte. Det ble ikke sånn ”meg- og-deg” (...). Hadde vi gjort det om igjen, så hadde vi sikkert ville hatt det litt mindre (Beate).

Det Beate gir uttrykk for her, er at hun føler en viss ubalanse med tanke på omfanget av bryllupet, og følelsen av at det faktisk var hennes og Bjartes store dag. Hun var med andre ord ikke helt med, tiltross for at bryllupet var veldig henne. I tillegg til familien, hadde Bjarte og Beate invitert absolutt alle omgangsvennene sine. Det var med andre ord ingen som var

ekskludert. Det er Beate som har stått for det meste av bryllupsforberedelsene, men har fått hjelp når hun har spurt. Bjarte påpeker at det var en del heftige diskusjoner rundt selve bryllupsplanleggingen, fordi Beate begynte planleggingen nærmere to år før de giftet seg. Han så ikke nødvendigheten med å sitte og nistirre i bryllupsblader og den slags. I tillegg hadde nok Bjarte ønsket seg et mindre bryllup også i forkant, og kanskje til og med giftet seg utenlands. Men han understreker at han hadde lyst å leve opp til Beates forventninger. Beate på sin side, ville leve opp til familie og venners forventninger om å kunne få ta del i bryllupet. Slik sett kan det virke til at omgivelsenes forventninger har lagt et større press på Beate enn Bjarte. Han har mer føyd seg etter Beates ønske om å kunne inkludere alle i bryllupet. På denne måten kan det virke som at bryllupet var mer en markering overfor andre enn for dem selv. For Beate var det viktig å fylle bryllupet med innhold, fordi det er en dag ikke bare hun og Bjarte skal huske, men også de inviterte.

At bryllupet bar preg av å være veldig Beate, er noe hun understreker at også venninnene bekreftet. Også Bjarte understreker dette:

Beate var veldig flink med bryllupet. Hun er en utrolig pådriver. Så hadde det ikke vært for Beate, så hadde det ikke blitt sånn som det ble. Og det er derfor det også "lignet" på henne. Det reflekterer henne kanskje mer enn meg (Bjarte).

Bjarte beskriver også Beate som perfektjonistisk, men legger til at de begge har et øye for detaljer og at de bruker lang tid på å finne nøyaktig det de har lyst på, og mener bryllupet gjenspeiler nettopp dette, - deres lidenskap for nøye planlegging og detaljfiksing. Til tross for at dagen opplevdes som overveldende og alt gikk veldig fort for seg, understreker likevel begge to at alt gikk som håpet og forventet. Men på dette tidspunktet føles det enda litt nytt. De har hatt liten tid til å fordøye dagen i ettertid pga husbygging. Begge ser fram til å komme i hus, og endelig få tid til å se bilder og video fra dagen.

Som en markering av kontinuasjon av familien, valgte Eva og Even å gifte seg på bryllupsdagen til foreldrene til Eva. De giftet seg i kirken og hadde en stor bryllupsfest der både venner og familie var tilstedet for å markere dagen sammen med dem. Bryllupet beskriver Eva som uformelt i den forstand at det var uhøytidlig og lagt opp til at alle skulle ha det kjekt og moro. Hun beskriver dagen som veldig spesiell og fantastisk, - en perfekt dag som man håper aldri skal ta slutt. Det var mye opp til Eva hvordan hun ønsket at dagen skulle

bli, fordi Even har ikke interesse for detaljer med hensyn til innbydelser, bordkort etc. Men Eva understreker at han likevel var engasjert.

Også kulturelle tradisjoner har betydning. Frida og Frank giftet seg også i kirken. I og med at Frank er britisk, var det en del bryllupsgjester som kom utenlands fra. Derfor ble det lagt av en hel helg i forbindelse med bryllupet, hvor spesielt dagene før selve bryllupet ble holdt av til sammenkomster. I likhet med Beate, gir også Frida uttrykk for at hun på bryllupsdagen ikke var helt ”med”. Bryllupet hadde ca 55 gjester, noe Frida synes var mer enn nok:

Du har jo lyst å snakke med folk også, når de faktisk kommer. Og mange har jo, - betaler jo mye for å komme, og setter av en hel langhelg og bruker mye penger på å komme. (...) fikk snakket med alle, men jeg følte liksom ikke at jeg fikk ”være med” så mye, men alle koste seg grådig. Og det gjorde jo vi også. En nydelig dag (...) alt gikk helt supert (Frida).

Bryllupet beskrives som ikke-tradisjonelt norsk med innslag av britiske elementer. De hadde blant annet to toastmastere, en norsk og en engelsk. På forhånd reflekterte Frida og Frank over hvordan dette skulle integreres:

Fordi det er jo litt andre tradisjoner i bryllupene (i Storbritannia, redigering). Der er det jo ”the best man” som egentlig styrer hele showet. ”The maid of honor”, hun har jo ikke tale, sant, så vi er mye mer på en måte likestilt sånn i bryllupsformen i Norge. (...) Det er mye mer formell setting, bryllupet i Storbritannia (Frida).

Frida understreker at hun tror at de britiske gjestene hadde det veldig kjekt fordi det nettopp var annerledes enn det tradisjonelle britiske bryllupet der de har blant annet ”strenge” regler for hvem som kan tale og hvilken rekkefølge dette skal foregå i. Likevel påpeker Frida at det var vanskelig å løsrive seg fra det som kanskje var forventet, at bryllupet derfor var litt tradisjonelt preget. Hadde hun skulle ha gjennomført det en gang til hadde hun gjerne kuttet ut enda mer av de tradisjonelle innslagene som for eksempel kakebordet. Men hun synes det var veldig flott å bære en tradisjonell hvit brudekjole og kunne gifte seg i kirken. Dagen ble en sånn ut-av-kroppen-opplevelse, hvor det var vanskelig å forstå at det hele dreide seg om de to.

5.5 Avslutning

I dette kapitlet har vi sett på parenes ekteskapsinngåelse, forlovelse og bryllupsprosess. De fleste av informantene oppfatter forlovelse som en del av det å gifte seg, selv om forbindelsen

er vag. Unntaket er Diana og David som ikke valgte en forlovelsestid før de giftet seg. Dette var noe de aldri vurderte. Hva forlovelse betyr og hva dette symboliserer, er noe de hevder de aldri hatt noe forhold til. Kanskje det er nettopp på grunn av nåtidens forlovelse og dens tvetydige meningsinnhold at dette paret ikke ønsket en forlovelsestid? For alle ekteparene som har hatt en forlovelsestid, innebar en forlovelse noe mer enn bare å være kjærester. For de fleste markerte en forlovelse et ønske om å gifte seg, og ble oppfattet som ensbetydende med giftemålsplaner og et fremtidig bryllup selv om det kunne være langt inn i fremtiden. Slik sett, er de fleste av mine ektepar i tråd med meningsinnholdet i 1950 – og 60-tallets forlovelse, - man forlover seg fordi man skal gifte seg.

Informantene oppgir ulike begrunnelser for valg av ekteskap som samlivsform, dog med noen mønstre. De oppfatter ekteskapsbeslutningen som et individuelt valg, i den forstand at det er et valg de selv har tatt uten press eller forventinger utenfra (jf Giddens 1994; Beck og Beck-Gernsheim 1995). Unntakene her er gjerne de som mener at ekteskapet har betydning for barn (enten fordi de allerede har barn eller fordi de ønsket seg barn) eller som ikke mener at samboerskap er et alternativ grunnet religiøs tro. Imidlertid gir også disse ekteparene uttrykk for at de ikke opplevde noe press fra omgivelsene utenfra, men at det var et valg de tok for sin egen del. For informantene har ekteskapsbeslutningene handlet om et ønske om ta forholdet et steg videre inn i et mer forpliktende forhold. De uttrykker at ønske om tradisjonelle faste rammer rundt forholdet (som de mener ekteskapet danner) var av betydning for valget. Prosessen fram mot den endelig beslutningen om ekteskap, viser imidlertid en kjønnsdimensjon. Noen av mennene uttrykker at de har hatt en langsommere tilnærming til ekteskapet enn sine kvinnelige partnere, noe som også kan tydes ut i fra noen av kvinnenes initiativ til ekteskap. Dette kan tolkes som at mennene var mer skeptisk i utgangspunktet til det forpliktende forholdet som ekteskapet er ment å representere, og var mer *for* et ”rent forhold” (jf Giddens 1994). Dette er også noe som ikke er i overensstemmelse med funnene til Knudsen og Wærness (1996), der mennene viste en større oppslutning om ekteskapet enn kvinnene (jf 1.1). En antagelse kan være at menn føler at deres selvrealisering er truet av det de tenker ikke lenger er et tradisjonelt ekteskap. Dagens familiepolitikk har i stor grad rettet fokuset mot likedeling av arbeid utenfor og innenfor hjemmet (Kitterød 2012), noe som peker i motsatt retning av det tradisjonelle ekteskapet basert på et komplementært kjønnsrollemønster. Slik sett, kan sosiale forventinger og krav utenfra om likestilling i ekteskapet medvirke til at menn føler at deres selvrealisering er truet.

Vi har også sett at selv bryllupsprosessen hatt varierende forløp. Bryllup er noe som vektlegges på ulike måter. Alle har vært opptatt av å ”gjøre” det på sin måte, - en måte som gjenspeiler ekteparene og viser hvem de er. Mens for eksempel Charlotte og Carl valgte en borgerlig vielse kombinert med barkedåpen til deres yngste barn, valgte Aina og Andreas å vie seg i menigheten som de tilhører, og hadde et litt sånn ”gjør – det - selv” bryllup. De fleste andre, blant annet Bjarte og Beate, valgte et tradisjonelt kirkebryllup med påfølgende store bryllupsfester. Selv om bryllupene har vært preget av individuelle variasjoner som reflekterer hvem de er som par (parets personlighet og historie), har de fleste bryllupene hatt innslag av faste, tradisjonelle ritualer som taler, bryllupskake, brudevals og lignende. Tradisjoner, familietradisjoner, slekts og venners forventinger og blant annet religion har vært forhold som har blitt avveid i bryllupsprosessen, men ingen gir direkte uttrykk for at dette har vært av avgjørende betydning for hva de selv tilslutt bestemte seg for å gjøre. Resultatet er bryllup med ulike innhold, men med noen mønstre.

Vi har også sett at bryllup er noe kvinnen er svært sentral i. Med hensyn til forberedelsene i forkant av bryllupet, gir de fleste kvinnelige informantene (samt enkelte av deres mannlige partnere) uttrykk for at det var hun som hadde hovedansvaret for planleggingen og organiseringen av bryllupet. Bryllupsforberedelser har tradisjonelt vært kvinners beskjeftigelse, noe som, i følge Boden (2003), i sin tur trolig øker den mannlige motviljen mot bryllupsforberedelser. Dette har vi sett eksempler på i enkelte av de overnevnte beskrivelser (som for eksempel i Evas (Even), Charlottes (Carl), Davids og Bjartes tilfelle), hvor bryllupsplanlegging fremheves som en ”kvinneting”, ikke bare hos mannen, men også ofte hos kvinnen selv. På denne måten kan det være rimelig å anta at rollene (med hensyn til bryllup) ansees som faste og komplementære heller enn fleksible og utskiftsbare (jf Boden 2003), noe som er i tråd med kritikken som rettes mot Giddens’, Beck og Beck-Gernsheims og deres manglende inkludering av betydningen av kjønn og tradisjoner (jf Brannen og Nilsen 2005; Cherlin 2004; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004).

6.0 Konsekvenser av ekteskapet – navn og økonomi

Hovedhensikten med dette kapittelet er å vise hvilken betydning informantene tilegner sitt ekteskap på andre områder, og da med utgangspunkt i to ulike mulige *konsekvenser* av ekteskapet; navneskikker og økonomisk organisering. Med konsekvenser menes her noe som *følger* med ekteskapet, i den forstand at ektepar må ta stilling til og avgjørelser i forhold som gjerne følger en slik samlivsform. Ut i fra et sosiologisk perspektiv, vil det institusjonelle ved ekteskapet være at det eksisterer faste, aksepterte og relativt stabile normer for ekteskapet som en spesielt forpliktende samlivsform (jf innledningsvis; Knudsen og Wærness 1996). Ved å ta utgangspunkt i informantenes navneskikker og økonomiske organisering som to ulike konsekvenser av ekteskapet, ønsker jeg å belyse hvorvidt det er et fellesskap som verdsettes og markeres, eller om det er autonomi i parenes erfaringer (jf problemstillingene i kap.1).

6.1.0 Felles etternavn symboliserer fellesskap

Et felles etternavn symboliserer fellesskap, og markerer familietilhørighet til omgivelsene på en synlig måte. På den andre siden, kan det å beholde sitt eget navn, bli oppfattet som en markering av individualitet, og at egne slektsforhold og røtter blir vektlagt større betydning enn et felles etternavn. Det behøver selvsagt ikke å være slik, men det er nærliggende å tolke det på denne måten. Tanker, forestillinger og beslutninger omkring navneskikker og navneendring gir utgangspunkt for følgende problemstillinger: Hvilken betydning har navneskikker og valg av etternavn? Hvor viktig er det med et felles etternavn, eller hvor viktig er det å beholde sitt eget navn?

Dagens norske lovgivning gir også samboere adgang til å ta hverandres etternavn (jf Navneloven 2002. Se også kap 2.2.4), men fremdeles sees endring av etternavn som regel i sammenheng med ekteskapsinngåelse. Noen tall over antall samboere som faktisk benytter seg av dette, finnes ikke etter det jeg kjenner til. I dagen er bruken av etternavn preget av valgfrihet og mangfoldighet. Noen velger å beholde sitt eget navn, andre endrer etternavn ved å ta ektefellens etternavn. Andre igjen velger å kombinere navnene ved å binde dem sammen med en bindestrek til et dobbelt etternavn, eller ved å bruke det ene som mellomnavn og det andre som etternavn. I tillegg har gjerne barna også varierende navnebruk, noe som kan resultere i at alle familiemedlemmene har ulike etternavn. Mange nyere undersøkelser viser imidlertid at det er fremdeles kvinner som i større grad overtar mannens etternavn enn vice versa (jf kap 2.2.4. Se for eksempel Fjellhaug 1998; Thörnblad 2003).

Mine kvinnelige informanter er ikke et unntak med hensyn til valg av etternavn. Alle sammen representerer gruppen av kvinner som ønsker å ta ektemannens etternavn (jf kap. 2.2.4) Fem av dem har i tillegg til mannens etternavn, valgt å beholde sitt eget som mellomnavn. Det er bare Aina og Frida som har helt kuttet ut sine etternavn og kun tatt ektemennenes etternavn. Bare Beate har foreløpig beholdt sitt eget, men har i nærmeste framtid planer om å gi avkall på navnet og bare ta Bjartes etternavn. Hun har ikke fått anledning til å ordne papirene enda pga en travel tid i etterkant av bryllupet med husbygging og lignende. At alle kvinnene har tatt (planer om å ta) ektemannens etternavn, betyr at ingen av ektemennene i denne studien har endret etternavn. Noack og Wiik (2005) fant i sin studie at majoriteten av menn valgte å beholde sitt etternavn da de giftet seg. Det var kun 7 % som gjorde en navneendring. Denne gruppen er representert igjennom Geir som har tatt Ginas etternavn som mellomnavn.

Gina og Geir har som det eneste ekteparet, valgt å kombinere etternavnene sine ved at de har tatt hennes som mellomnavn og hans som etternavn. Hva er så grunnen til at Geir gjør noe få menn gjør? Geir hadde ingen betenkeligheter med å ta Ginas navn som mellomnavn. Han betrakter etternavnene som sidestilt: *”Jeg føler jo på en måte to familier i det (...). Det er ikke noe sånn mitt og ditt”* (Geir). Gina og Geir fikk barn før de giftet seg og barnene har også begge navnene. For Gina er det viktig å kunne beholde sitt navn samtidig som det også betyr mye å ta Geirs etternavn:

Jeg kjente jo at jeg ønsket å hete det samme som ungene mine. Jeg ønsket at vi skulle være en familie med samme navn (Gina).

Det at alle i familien har samme etternavn betyr mye: *”Rent formelt sett, så blir vi en ekte familie”* (Geir). Gina og Geir vil fremstå som en samlet familie, og markerer fellesskapet ved at begge gjør en navneendring. Denne fellesskapsmarkeringen forteller noe om hvem de er, nemlig en *ekte* familie.

I motsetning til Geir, hevder Bjarte at han ikke kunne ha tenkt seg å ta Beates etternavn til mellomnavn. Han presiserer at han ikke har lagt noe press på Beate om å ta hans etternavn, men at det hadde blitt unaturlig for ham å ta Beates etternavn dersom det skulle ha vært et ønske fra hennes side. Med hensyn til navneskikker, betrakter Bjarte seg selv som ganske tradisjonell. Beate på sin side, tenker at hun vil føle seg enda mer gift når hun endelig tar

Bjartes etternavn. Mens Bjarte oppfatter det som uaktuelt å gjøre noe navneendring, - en handling som han mener er utradisjonell, viser Beate at hun ønsker å markere fellesskapet ved å ta Bjartes etternavn.

Aina og Frida har også valgt å gi avkall på sine etternavn og har kun tatt ektemennenes navn. Men i motsetning til Beate og Aina, har det ikke vært like lett for Frida å gi avkall på sitt etternavn:

Jeg har jo ikke mitt etternavn som mellomnavn. Det angrer jeg kanskje litt på (...) jeg var jo over tretti år da jeg giftet meg, sant, så har jo hatt et langt liv før. Det er min identitet (...) Det er jo fremdeles mange som kaller meg det navnet (...) Men selvfølgelig, nå har jo vi vært gift i mange år nå. Nå er det ganske innarbeidet det nye navnet (...) (Frida).

Frida gir uttrykk for at hennes tidligere etternavn er sterkt knyttet til hennes personlige identitet. Det er tydelig at hun ser dette i sammenheng med at hun giftet seg på et senere tidspunkt i livet, der navnet har vært ved henne i lang tid. Flere av Fridas venner og bekjente bruker fremdeles hennes tidligere etternavn når de henvender seg til henne. På denne måten blir hun påminnet om hvem hun var og tiden før hun giftet seg. Mange gifte kvinner opplever plutselig at identiteten er sterkt knyttet til navnet, fordi de ofte føler et sterkt savn til sitt gamle etternavn (Thörnblad 2003). En persons navn gir uttrykk for individualitet ved at navnet forteller noe om hvem han eller hun er. Men navnet gir også uttrykk for felleskap, fordi det plasserer personen i forhold til slektskap og større sosiale felleskap (Telste 2003:158). På en måte gir Frida uttrykk for at hennes personlige identitet kommer i en slags konflikt med familieidentiteten. Valget av familieidentitet virker til å gå på bekostning av hennes personlige identitet.

I følge Frida er det i Storbritannia utbredt at kvinner tar mannens etternavn ved giftemål, så for hennes britiske mann var dette veldig viktig. Selv om det selvsagt ikke var noe tvang, ytret Frank at han hadde satt veldig pris på om hun valgte å ta hans etternavn. Frida hevder at det vil være utenkelig i Storbritannia ikke å ta mannens etternavn ved ekteskapsinngåelse, og mener at hennes britiske svigerfamilie hadde nok sett annerledes på henne hvis hun hadde valgt å beholde sitt eget etternavn. Frida anser med andre ord de britiske navnetradisjoner som noe mer konservative enn de norske. Franks britiske aner kan dermed virke til å forsterke Fridas tradisjonelle navnevalg.

Blant de informantene som har barn, er det utøvd forskjellige praksiser med hensyn til barnas etternavn. Enten har barna kun fars etternavn, eller så har barna i tillegg til fars etternavn, også mors etternavn som mellomnavn. Heidi og Henrik er en av tre ektepar i denne studien der barna deres har mors som mellomnavn og fars som etternavn. Barna og Heidi har dermed likt navn. Første gangen Heidi og Henrik diskuterte giftemål var før de fikk barn. Heidi var den gang fast bestemt på å beholde sitt eget etternavn og ikke ta Henrik sitt i det hele tatt. I følge Heidi betyr slektsforhold mye fordi hun har britiske røtter. Slektskapsfølelsen ble ytterligere forsterket fordi hun for en tid tilbake mistet sin far. Det var når de først fikk barn, at Heidis perspektiv på navnevalg endret seg. Siden barna skulle ha fars etternavn, endret Heidi mening: *"Jeg vil ikke stå som eneste i familien, på en måte, uten det etternavnet"*. Interessant nok ville ikke Heidi som har britiske røtter ta mannens navn, noe som er en engelsk tradisjon. At barn er en medvirkende faktor for et felles navnevalg, er rimelig å anta, i og med at Heidi og de andre informantene med barn gir uttrykk for at det er desto viktigere at alle deler samme etternavn. Felles etternavn blir i denne betydning symbolet på familiefellesskap, og tilhørigheten til den "nye" familien blir viktigere enn å markere tilhørigheten til opprinnelsesfamilien.

Også barna til Charlotte og Carl har kun fars etternavn, men Charlotte har beholdt sitt navn som mellomnavn. Begrunnelsen for denne avgjørelsen, er at begge etternavnene (for barna) ville ha blitt for lange og tunge. Heidi og Henrik vurderte også en stund om Henrik skulle ta hennes navn som mellomnavn, men synes også det ble for langt og tungvint. Dessuten bruker man gjerne bare det ene, noe Charlotte påpeker at hun erfarer. Men akkurat som Heidi, poengterer også Charlotte at hennes føreketenskapelige etternavn likevel har stor betydning for henne. Det betyr at for Charlotte er det viktig å beholde sitt navn som mellomnavn, men at det i praksis blir for langt og tungvint for barna å ha begge etternavnene.

6.1.1 Hva betyr så navnet, og hvordan knyttes betydningen til ekteskapet og familien?

Etternavn, så vel som fornavn, er sterkt knyttet til vår personlige identitet. Å velge etternavn har både sine tradisjonelle grunner, så vel som praktiske grunner. Men for mange er det å beholde sitt eget navn, det samme som å beholde en del av sin identitet og sine røtter (Telste 2003, Thörnblad 2003). Bortsett fra Aina, Beate (når papirene kommer i orden) og Frida som kun har ektemennenes etternavn, så har alle mine informanter valgt å beholde sine navn, enten

som mellomnavn eller etternavn. Mine fem kvinnelige informanter som har valgt å beholde navnet sitt som mellomnavn, gir uttrykk for at deres føretekenskapelige etternavn er viktig for dem. Deres tidligere etternavnet er fremdeles en del av deres individuelle identitet, til tross for at det ”nye” etternavnet er innarbeidet. Likevel har det for disse kvinnene, så vel som for de som har kuttet ut sine etternavn, vært riktig og naturlig å ta mannens etternavn for å skape en familie – og fellesskapsidentitet.

Forskning viser at det er som oftest urbane kvinner med høyere utdanning som velger å beholde sitt etternavn (Fjellhaug 1998; Noack og Wiik 2005). I følge Noack og Wiik er det vanskelig å si noe om hva som er årsaken til at disse kvinnene er mer utradisjonelle i sine navnevalg. Kanskje høyt utdannede urbane kvinner er mer reflektert over og bevisst sin egen identitet, eller muligens mindre bundet av tradisjoner enn andre kvinner (Noack og Wiik 2005). I min studie er alle urbane kvinner med utdannelse, men det er altså ingen av dem som *kun* har valgt å beholde sitt eget etternavn. Majoriteten av mine kvinnelige informanter gjør det de fleste andre kvinner gjør, nemlig å ta ektemannens etternavn i tillegg til sitt eget (Fjellhaug 1998; Noack og Wiik 2005). Dette tyder på at jeg har fått et utvalg som i sterkere grad enn flertallet ønsker å markere fellesskap.

Viktigheten og betydningen av et felles etternavn, fremheves særlig hos de ekteparene som har barn. At alle deler samme etternavn gir uttrykk for fellesskap og viser familiemedlemmenes tilhørighet til hverandre. Ingen vil tvile eller stille spørsmål om hvem som er medlem av familien. Mange av informantene mener at et felles etternavn skaper en følelse av å være en del av en *ekte* eller *virkelig* familie, der ingen faller utenfor på grunn av forskjellige etternavn og ulike navnekombinasjoner. Navnet blir et symbol på den nye felles enheten som er familien.

Et felles etternavn har også stor betydning for de informantene uten barn. Et felles etternavn gir uttrykk for en enhetsfølelse, der etternavnet representerer en enhet som består av en mann og en kvinne. Også noen av Thörnblads kvinnelige informanter betrakter et felles etternavn som et symbol på en enhet med mannen. Enheten er ham og henne som et par, og inkluderer ikke nødvendigvis en familie med barn. Det Thörnblad erfarte i sin studie var at mange av kvinnene som hadde barn fra før, oppga at de hadde byttet fra et etternavn de delte med sine barn, til et navn de nå delte med mann og stebarn. På denne måten blir ektemannens etternavn knyttet til kjærlighetsforholdet til ham (Thörnblad 2003). Dette viser til en

fellesskapsmarkering som innebærer de to som et ektepar, - og ikke en familie med barn. I min studie er det to ektepar (Aina og Andreas, Beate og Bjarte) som ikke har barn. Om barn er ønsket en gang i fremtiden, så kan i så måte også et felles etternavn for dem, bety fremtidige planer om å stifte familie, og viser dermed til en familieidentitet som i utgangspunktet er reflektert over.

Blant mine informanter er det å ikke ha begge etternavn, først og fremst begrunnet med at navnene ikke klinger bra sammen, eller det blir for langt og tungvint. Samtidig erfarer enkelte av kvinnene som har begge navn, som for eksempel Charlotte, at man likevel ender opp med bare å bruke det siste. Disse praktiske årsakene er også gitt der barna kun har tatt fars etternavn, selv om kvinnen har valgt å beholde begge navnene. At Charlotte og Heidi likevel har valgt å beholde sine etternavn som mellomnavn, og ikke barnene, viser et ønske om å opprettholde en enhetsfølelse med opprinnelsesfamilie og slekt.

I tillegg til betydningen av fellesskap og tilhørighet, gir de fleste av informantene en tradisjonell begrunnelse for sine navnevalg. At navnetradisjonen opprettholdes ved at kvinner velger å endre etternavn og menn fremdeles beholder sitt eget, er ikke nødvendigvis et tegn på at disse kvinnene underordner seg mannen (Noack og Wiik 2005; Thörnblad 2003). Thörnblads kvinnelige informanter gir uttrykk for at verken kjønn eller underordning har noe å gjøre med deres valg av etternavn, men de har heller ikke noe ønske om å hedre en navnetradisjon. Å assosieres med tradisjonelle kjønnsroller, er noe moderne kvinner ikke har et ønske om, i følge Thörnblad (2003). De fleste av mine kvinnelige informantene gir heller uttrykk for at grunnen til at de har valgt ektemannens etternavn er i hovedsakelig nettopp fordi det er i tråd med tradisjonens tro. For dem har denne tradisjonen blitt etablert fordi tidligere generasjoner, som foreldre og besteforeldre, også har praktisert dette.

At navnevalget imidlertid viser seg å gå i en mannsretning, betyr kanskje at det er enda viktigere for de mannlige informantene å beholde sitt eget navn? Noen av de mannlige informantene poengterer at de ikke har lagt noe press på sine kvinnelige partnere med hensyn til å velge hans etternavn. Men enkelte uttrykker også at det ville være uaktuelt å ta hennes. Men at en selv ikke ville skifte etternavn, kan jo likevel oppleves som et press. Hvis valget blir overlatt til kvinnen alene, og det er opptil henne hva hun velger, kan jo dette oppleves som en "presset" situasjon. Hvis da et fellesskap er sterkt ønsket fra hennes side, eller mer enn det er for ham, vil hun kunne føle seg "tvunget" (eller presset, om du vil) til å velge hans

navn. Kanskje menn har en sterkere tilknytning til sin egen personlige identitet i gjennom etternavnet? Kanskje nettopp navnetradisjonen, som i følge Thörnblad opprettholdes ved at mange kvinner *velger* å bytte etternavn (Thörnblad 2003), er med på å forsterke denne følelsen? Likevel så fremhever mine informanter fellesskapet framfor individualitet når det kommer til valg av etternavn. Hvis navnevalg etter ekteskap skulle brukes til å si noe om dagens parforhold belyst igjennom mine ektepar, så er det å dele samme etternavn viktig fordi det symboliserer familiefellesskapet med den ”nye” familien.

6.2.0 Felles inntekter eller felles ugifter?

Den økonomiske organiseringen representerer det praktiske i hverdagen, og kan på samme måte som navneskikker gi en indikasjon på fellesskaps – og individualitetsmarkering. I motsetning til navneskikker, er gjerne pars økonomiske organisering mindre synlig for omgivelsene, fordi det ofte oppfattes som et mer personlig og privat anliggende. Fellesskaps - og individualitetsmarkering i forhold til organisering av det økonomiske representerer bakgrunnen for følgende problemstillinger: Hvordan har informantene valgt å organisere det økonomiske? Hva viser den økonomiske organiseringen – individualitet eller fellesskap?

Alle mine informanter har det de kaller felles økonomi, men har dog ulike måter å praktisere dette på.¹⁸ To av ekteparene oppgir ikke hvilke kontoordninger de har, men for de andre er den vanligste praksisen å ha hver sin lønnskonto, og så dele på utgiftene. Tre av ekteparene oppgir også at de har tilgang til ektefellens konto, dersom en av dem skulle ha behov for penger. Gina og Geir som er det eneste ekteparet som oppgir at de har fullstendig felles økonomi, der alle pengene går inn i en pott. Tillit er helt grunnleggende for å kunne ha en fullstendig felles økonomi. Samtidig vil fullstendig felles økonomi innebære at en er i stand til å se bort i fra hvem som vinner mest eller hvem det gagnar minst med en slik ordning (Cheal 2002). I følge Pahl har tidligere forskning vist at par som samler inntektene i en pott, og da ofte på en fellesbankkonto, legger stor vekt på økonomisk likestilling. Fullstendig felles økonomi blir et symbol på ekteskapelig fellesskap (Cheal 2002; Pahl 2000).

Omtrent halvparten av informantene oppgir at på et eller annet tidspunkt i parforholdet, så har den ene forsørget den andre, når en av partene har studert. Forsørgelse blir på denne måten

---

¹⁸Det er ikke tatt hensyn til hvilke kontoordninger mine informanter måtte ha. Derfor innebærer ikke felles økonomi her det samme som hos Noack, Lyngstad og Tufte (2011). Selv om begrepet felles økonomi defineres på ulike måter også blant mine informanter, snakker likevel alle informantene om penger som noe felles.

definert som en nødvendighet i en tidsavgrenset periode, der det økonomiske har variert i henhold til livssituasjon (jf Syltevik og Wærness 2004). Hvis en ser bort i fra tid med studier, så oppgir alle ekteparene at den økonomiske organiseringen har endret seg i liten eller ingen grad fra det å være samboere til det å være gift. Alle informantene har mer eller mindre fra starten av parforholdet hatt felles økonomi. Jo lenger varighet et parforhold har, jo mer øker sannsynligheten for felles økonomi. Også samboere med konkrete giftemålsplaner eller felles barn har større sjanse for å ha en felles enn en adskilt økonomi (Noack, Lyngstad og Tufte 2011), så her føyer mine informanter seg inn i et vanlig mønster. Aina og Andreas er det eneste ekteparet hvor det økonomiske har endret seg totalt etter at de ble gift. Grunnen til det er at de giftet seg direkte uten å ha bodd sammen først.

På nåværende tidspunkt er Andreas student, så det er Aina som er hovedforsørgeren. Dette mener hun er midlertidig, fordi det vil endre seg til det motsatte når Andreas etter endt studier begynner å jobbe:

For nå kan jo jeg som har lav inntekt, (...) si at jeg forsørger min mann (...), og det er jo den eneste gangen i livet jeg kan si det. For nå han begynner å tjene litt mer, så snur det (...) (Aina).

Selv om Andreas er student, og vil en gang i fremtiden tjene mer enn Aina, så betrakter de økonomien som totalt felles. Den ene bidrar mer hvis den andre har lite. På denne måten blir pengene opplevd som felles, uavhengig av hvem som tjener mest eller minst. For Aina og Andreas handler det om å dele ressurser, forpliktelser og ansvar.

I motsetning til Aina og Andreas, har Beate og Bjarte bodd sammen i en del år før de giftet seg. I følge Beate og Bjarte, så har de i løpet av samboerforholdet prøvd ulike varianter med hensyn til hvordan de har organisert det økonomiske. Begge har på et eller annet tidspunkt vært studenter, og dermed har det vært naturlig at den som har vært i jobb, også har hatt rollen som hovedforsørger. Men de påpeker at endringene i den økonomiske organiseringen har ikke skjedd på grunn av ekteskapsinngåelse. De har i dag fellesøkonomi, som de mener er den mest praktiske ordningen i henhold til å få hverdagen til å gå rundt. De betaler de faste utgiftene, og deler så på resten:

Så det er ikke noe sånn mine penger og hennes penger. Det er det ingenting som heter, selv om jeg tjener mer enn Beate (...) (Bjarte).

På samme måte som Aina og Andreas, gir også Bjarte et klart uttrykk for at det er fellesskapet som råder, uavhengig av forskjellige lønnsinntekter.

Frida og Franks fellesøkonomi består av en felles konto til utgifter og hver sin lønnskonto. Skulle den ene gå tom, så har den andre midler. Det økonomiske har i liten grad endret seg etter at de ble gift. Om det en gang var noen grenser for hva som hva ”mine” og ”dine” penger før ekteskapet, så er de grensene, i følge Frida, betydelig hvasket ut i etterkant av giftemålet: ”Jeg har så mye og du har så mye, så vi har det vi tjener” (Frida). Slik som de øvrige informantene, betrakter Frida også det økonomiske som et fellesskapsprosjekt, der den enkeltes innsats er en innsats man gjør for fellesskapet.

For Diana og David handler en felles økonomi også om den enkeltes ansvar for fellesskapet, men også for en selv. Diana og David har hver sin lønnskonto og deler utgiftene seg i mellom:

Ut i fra den inntekten du har og den forutsetningen du har for å betjene utgiftene, så blir det satt opp en liste (...) den som måtte eventuelt komme skjevt ut en måned, så er det gjensidig hjelp å få. Så det er jo et samarbeid (Diana).

Med denne ordningen belastes ikke fellesutgiftene med halvparten på dem hver, men heller ut i fra inntekten og de forutsetninger hver av dem har til å betjene utgiftene. De resterende pengene som de eventuelt har igjen på lønnskontoen, disponerer Diana og David hver for seg. Skulle en av dem gå i manko, så bistår den andre. Diana fremhever at en felles økonomisk ordning forutsetter et godt samarbeid. Et godt samarbeid forutsetter åpenhet og tillit.

En felles økonomisk ordning kan virke til å skape trygghet og bidrar til å styrke relasjonene mellom ektefellene. Felles økonomi markerer fellesskap. Noen vil hevde at en tar det for gitt at det å være et ektepar og familie handler om å dele ressurser, omsorg, forpliktelser og ansvar (Syltevik og Wærness 2004). Andre vil påstå at det er nettopp det ekteskapet handler om, - nemlig at begge ektefeller står sammen om og bidrar til fellesskapet. Blant mine ektepar er normen ”ja” til fellesskapet.

6.2.1 Prototypen på felles økonomi

Bø og Wærness (2005) hevder at det ikke eksisterer noen faste mønstre for hvordan ektepar og par forvalter økonomien, men idealet om en rettferdig økonomisk fordeling står sterkt, tiltross for at rettferdighet og likhet imidlertid oppfattes ulikt. På samme måte som parene til Bø og Wærness (2005) gir likestilt økonomi ulike definisjoner, definerer også mine informanter felles økonomi på ulike måter. Alle snakker om penger som felles, men har dog ulike måter å praktisere dette på. Den vanligste praksisen er å ha hver sin lønnskonto, og så dele på utgiftene. Samtidig er det også vanlig blant enkelte av parene å ha tilgang til ektefellens konto. Gina og Geir representerer det eneste paret som oppgir at de har fullstendig felles økonomi. I følge Bø og Wærness, så verdsetter par som samler alt i en pott trygghet og fellesskap, mens parene med atskilt økonomi virker til å verdsette uavhengigheten (Bø og Wærness 2005).

Ekteparene i min studie markerer ikke uavhengighet på samme måte som parene til Bø og Wærness (2005), som heller markerer det likestilte uansett. Mine ektepar markerer i stedet fellesskapet og er mer tradisjonelt orienterte med hensyn til uavhengighet enn det som vises i litteraturen, i den forstand at de viser fellesskap på ulike måter. I følge Bø og Wærness, søker de fleste av parene å forene idealer om individuell uavhengighet og fellesskap gjennom den måten de organiserer økonomien på (Bø og Wærness 2005:42). Der mine informanter virker til å ha nok individuelt handlingsrom med en felles økonomi, kan det kanskje virke som at parene til Bø og Wærness har mer en konflikt mellom *nok* individualitet og *nok* fellesskap. Valget mellom å definere inntekt som felles kontra inntekt som atskilt, kan gi uttrykk for at par vektlegger ulike sider av et parforhold (Bø og Wærness 2005:36). Ser man ekteparenes parforhold i sammenheng med organiseringen av det økonomiske, uttrykker mine informanter at det som er viktig er det som er felles, men at felles dog betyr forskjellige ting. Bø og Wærness' par vil være prototypen på likestilt økonomi. Mine par på sin side, er mer prototypen på fellesøkonomi.

6.3.0 Avslutning

Vi har i dette kapitlet studert ekteparenes navnskikker og økonomiske organisering som to ulike mulige konsekvenser av ekteskapet. Med hensyn til navnskikker, gir informantene uttrykk for at familiens navn er en viktig felles markør som viser omverden hvem de er og hvilket fellesskap de tilhører. Det skaper en enhetsfølelse, og blir et symbolet på at de er en

ordentlig og ekte familie. Det finnes derimot en kjønnsdimensjon i analysen av navneskikker. Ser vi bort i fra Geir som er den eneste som har gjort det få menn gjør, nemlig å ta konens navn (som mellomnavn), så lever navnetradisjonen i beste velgående. Det er fremdeles kvinnen som tar mannens navn ved ekteskapsinngåelse. På den ene siden, fremheves betydningen av det tradisjonelle, - både kvinnene og mennene mener det er i tråd med tradisjonen at kvinnen tar mannens etternavn. På den andre siden, kan det virke som at det er viktigere for noen av de mannlige informantene å beholde sitt *eget* navn. Dermed blir familiens navn som en viktige felles markør, noe kvinnene tar ansvaret for. Samtidig har majoriteten av kvinnene valgt å beholde sine etternavn som mellomnavn, noe som kan tyde på at kvinnenes individuelle identitet samt slektsforbindelsen til opprinnelsesfamilien, også er av betydning for henne, men at familiefellesskapet med den ”nye” familien er desto viktigere.

Der navnskikker blir symbolet på familiefellesskap, viser det økonomiske til hverdagen og det praktiske. Ekteparene i denne studien føyer seg inn i rekken med de fleste andre gifte par, - de oppgir felles økonomi (jf Cheal 2002; Noack, Lyngstad og Tuft 2011). Tolket man ekteparenes parforhold i sammenheng med organiseringen av det økonomiske, er det viktig med det som er felles, selv om felles dog betyr ulike ting. Samtidig viser parene at det for dem er fellesøkonomi som markering av fellesskapet som er det mest vesentlig, i det virker som at de både har et individuelt handlingsrom så vel som et kollektivt handlingsrom innenfor rammen av en felles økonomi. Videre er det interessant at de parene som har vært samboere før de giftet seg, oppgir at den økonomiske organiseringen i liten eller ingen grad har endret seg etter at de ble gift. Dette betyr at det er ikke selve ekteskapsinstitusjonen, men snarere endringer i andre sider ved samlivet som har hatt betydning for etableringen av et økonomisk fellesskap. Det innebærer at endringer i forhold som har funnet sted forut ekteskapet, som for eksempel felles boligkjøp, familieetablering, samt tidligere studie – og arbeidssituasjon og lignende kan ha hatt betydning for valget av en felles økonomisk situasjon (Syltevik 2000).

Det vi har sett, er at informantene vektlegger de tradisjonelle felles rammene fremfor individualitet. Felles økonomi, så vel som navnevalg viser seg å være normen, og kan tolkes som et ”ja” til fellesskapet. Dette er noe som peker i motsatt retning av Giddens’ begrep om det rene forhold og den rådende individualiteten, i det navn og økonomi virker til å holde dem sammen og definerer dem som par og familie (jf Cheal 2002; Syltevik og Wærness 2004). På denne måten symboliserer samme etternavn og felles økonomi at en står sterkere sammen som enhet og i fellesskap.

7.0 Parforholdet

Å bli ektefeller i dag innebærer en prosess med ulike forløp, noe også ekteparene i denne studien gir uttrykk for. De ”gjorde” det på ulike måter, og hadde også forskjellige begrunnelser for hvorfor de ønsket å gjøre det slik. Beslutningen om ekteskap og hvordan denne prosessen forløp, er tatt ut i fra hva som har vært viktig for hvert enkelt par.

Foreløpig har denne oppgaven tatt for seg hvordan ekteparene begrunner sine valg av ekteskap som samlivsform, hvilken betydning ekteparet tillegger sitt ekteskap belyst gjennom bryllup, navneskikker og økonomisk forvaltning. For å utvide rammene ytterligere, vil dette kapitlet ta for seg *selve* parforholdet til ekteparene: Hva skiller det å være gift fra situasjonen før? Hvordan definerer de sitt forhold? Hva tenker de om forhold og kjærlighet, og hvordan oppfattes ekteskapet i den forbindelse? Hva sier ekteparene om ekteskap og parforhold i vår tid, og i hvilken grad er Giddens’ begrep om *det rene forhold* og *konfluerende kjærlighet*, og Beck og Beck-Gernsheims begrep om *the normal chaos of love* fruktbare for å forstå ekteparenes parforhold og ekteskap?

7.1 Hva skiller det å være gift fra situasjonen før?

Som vi har sett tidligere, så oppgir ekteparene ulike grunner for ekteskapsinngåelse (jf kap 5.2). Men nå som de er gift, er det noe som føles annerledes? Eventuelt hva er det som skiller det å være gift fra situasjonen før?

Flere av informantene gir uttrykk for at de mener at ekteskapet har bidratt til å forsterke båndene mellom dem som par. Blant annet har ekteskapet bidratt til større tillit, sterkere trygghet, nærhet og stabilitet i forholdet, hevder de. Både Giddens, Beck og Beck-Gernsheim vektlegger betydningen av tillit og åpenhet mellom partnerne som fundamentet i det moderne forhold. I følge Giddens har ikke tillit i det rene forhold noe ytre å støtte seg til, og må derfor utvikles på grunnlag av intimitet. Det innebærer at partene har en åpen dialog om deres følelser og handlinger. Tillit er en overdragelse av tiltro til den andre, men også et middel til å beskytte forholdet (Giddens 1994:138/139). For de fleste av mine informanter, ser det imidlertid ut til at de vektlegger de ytre forholdene som betydning for tilliten dem imellom (jf Jamieson 1999).

Når informantene sammenligner ekteskap med samboerskap, betraktes de ekteskapelige rammene rundt forholdet som fastere og sterkere. Ekteskapet beskrives som livsvarig, og oppfattes som tyngre å oppløse eller bryte ut av. På samme måte som Thagaards (2005) informanter, legger også mine informanter vekt på at ekteskapet representerer noe mer. Diana uttrykker det slik:

Kanskje det ikke er så lett og bare pakke snippesken å gå. At det er formalisert (...) på et papir på en måte. At det er noe en har gjort, fordi at en mente at det (...) hadde betydning og at du skal ha en felles framtid. Kontra det å være samboere, hvor kanskje det kan være litt mer lett. (Diana).

Dianas sitat viser at selve ekteskapshandlingen er av betydning fordi den referer til en varig og felles framtid. På denne måte representerer ekteskapet noe annet enn tidligere forhold. Ekteskapet viser en mer avgjørende fase i samlivsprosessen, hvor ikke bare partene markerer det overfor hverandre, men også til omverden at de vil satse på hverandre (jf se også Thagaard 2005).

Også Bjarte og Beate gir uttrykk for at ekteskapet representerer noe annet enn samboerskap. På spørsmålet om de opplever noen merkverdige forskjeller fra det å være ugifte til nå å være gifte, opplever begge at forholdet føles mer seriøst. Men det er vanskelig å sette ord på hvordan og hvorfor det er mer betydningsfullt:

Det er grådig rart, fordi jeg ikke klarer å beskrive det egentlig annet at vi hadde vært sammen, som sagt, i syv år før vi giftet oss. Men det er noe ekstra der, - uten at jeg kan putte ord på det (Bjarte).

Selv om det ikke er lett å sette ord på, hevder Bjarte og Beate at ekteskapet har gitt dem en sterkere trygghetsfølelse og tillit til hverandre. Selv om Beate og Bjarte ikke deler samme oppfatningen om samboerforhold som Aina og Andreas (som giftet seg direkte grunnet religiøs overbevisning), gir altså Beate og Bjarte også uttrykk for at ekteskapet innebærer en høyere grad av forpliktelse og ansvarsfølelse enn det å "bare" være samboende. Det dreier seg om vissheten om at man alltid har den andre ved sin side, og at de sammen skal dele livets gleder og sorger. Begge er enige om at det hadde vært annerledes å "bare" bo sammen, og Bjarte uttrykker det slik:

Det er ikke "smidd i messing" da, kan du si. Det er liksom på en måte litt løsere. Blir man skikkelig sint en dag, (...) kanskje man ikke gidd å gå den ekstra milen for å tenke igjennom ting (Bjarte).

Det Bjarte gir uttrykk for her, er at samboerskap har mindre faste, og mer "løsere" rammer sammenlignet med ekteskapet. Når jeg spør om hva det er som gjør et ekteskapelig forhold sterkere og mer alvorlig enn et "løsere" samboerforhold, så uttrykker Beate og Bjarte, ikke så ulikt Aina og Andreas, at det må være meningen bak ektepaktseremonien og hva den står for. De mener at når man velger å gifte seg, da gifter man seg for å være sammen. I tillegg meddeler Bjarte at giftingen betyr og symboliserer mye:

Jeg vet ikke hva som er med den (giftingen, min redigering), men jeg ser på den et par ganger for dagen. (...) den minner meg ikke på det, altså jeg vet at jeg er gift, - men det er liksom et ganske kraftig symbol, egentlig. Det er en "statement". Akkurat som en tattoo (...) (Bjarte).

For Beate og Bjarte har det vært viktig å bære en gifting som ser ut som en gifting, og ikke bærer preg av eget design. Den klassiske og tradisjonelle giftingen symboliserer for Bjarte og Beate en erklæring ovenfor andre at de er gifte. Samtidig er det en bekreftelse på deres tilhørighet til hverandre som livspartner. Når Bjarte sidestiller giftingen med en tatovering, er det rimelig å anta at han viser til varigheten av et ekteskap. Meningen med en tatovering er at den skal vare for resten av livet, og at det er noe som er nøye gjennomtenkt før man gjennomfører det. Samtidig skal en tatovering være personlig og fortelle noe om personen og personens tilhørighet. For Bjarte og Beate er ekteskapspakten en gjennomtenkt handling, der de på forhånd har reflektert over hva ekteskapet vil og skal bety for dem.

Gina snakker om en indre ro og en trygghet som hun ikke hadde i forkant av ekteskapsinngåelsen. Hun føler nå at familien på en måte er fullkommen. Geir føler stolthet når han er i dialog med andre og når han betrakter det nye etternavnet sitt. (Geir og Gina har en kombinasjon av etternavnene sine). Samtidig mener Gina og Geir at ekteskapet vil ha stor betydning for barna når de blir eldre og mer bevisste omkring familieforhold. De fremhever ekteskapet som viktig *for* barna i det de mener ekteskapet også skaper stabilitet og tryggere rammer for barna.

På sin side, fremhever Charlotte barna som viktigere *enn* ekteskapet. For henne er ekteskapet en tillitserklæring, men hun fremhever at det å få barn sammen er også en tillitserklæring, om en enda større en:

Han (Carl, min redigering) sier jo at det skal mer til for å gå fra hverandre (nå som de er gift, min redigering), men (...) jeg synes jo at det å få ungene, var en større (tillitserklæring, min redigering). Som på en måte gjorde den terskelen høyere om vi hadde vært gift og ikke hadde hatt unger (...). Jeg synes på en måte at unger er det å binde seg mer, enn det å binde seg med ekteskapet (Charlotte).

Som for de fleste andre foreldre, er barna Charlottes og Carls fellesprosjekt. Barn besørger begge med en ny delt rolle, og påfølgende ansvar og forpliktelser. Charlotte mener at barn gjør det tyngre og vanskeligere å gå fra hverandre, og oppfatter derfor barn som mer bindende enn de ekteskapelige rammene. I følge Beck og Beck-Gernsheim (1995) er det barnet som gir løfter om et bånd som er mer elementært, dyptgående og slitesterk enn noe annet bånd. Barn er den stabile kilden til kjærlighet og en garanti for en reell varighet, og gir samtidig foreldre et emosjonelt forankringspunkt i livet (jf kap 3). I motsetning til det rene forhold (Giddens 1994) og på linje med Gina og Geir, handler altså forholdet til Carl og Charlotte ikke bare om de to, men også om noe utenfor dem selv, nemlig barna. Med barn følger det med forpliktelse til å holde sammen, - ikke bare for sin egen del, men også for barna. Giddens er imidlertid blitt kritisert for å ikke inkludere barn i sin definisjon av det rene forhold (jf Cherlin 2004; Jamieson 1999).

Kanskje det er nettopp formaliseringen som følger med ekteskapet som gjør at forholdet oppleves mer seriøst, stabilt og livsvarig for de fleste av mine ektepar (jf Noack 2004). De legger vekt på at de formelle ekteskapelige rammene skaper stabilitet, trygghetsfølelse og sterkere tilhørighet og fellesskap. Samtidig er det også unntak, og enkelte som hevder at andre samlivsformer ikke er noe annerledes enn ekteskapet. Det eneste som skiller dem er de formelle papirene. Slike holdninger vil gjerne komme til uttrykk blant dem som i utgangspunktet ikke vurderer giftemål som et alternativ, eller er motstandere av ekteskap, som for eksempel grunnet tidligere erfaringer. Et av parene i studien til Syltevik (2010), kaller det å være "bevisste samboere". Man er samboere og har en bevisst holdning til at man ikke ønsker å inngå ekteskap. De så ikke forskjeller mellom det å være i et papirløst forhold eller ikke, og opplever ikke ekteskapet som noe kvalitativt annerledes. Man er like glad i hverandre selv om (Syltevik 2010).

Et eksempel er Eva og Heidi som gir uttrykk for at de ikke føler noe kvalitative forskjeller fra det å være samboende til å være gifte. Dette er interessant fordi dette er et utvalg som har giftet seg og som har sagt seg villig til å være med på studien. Heidi uttrykker seg slik: *”Jeg tror ikke livet hadde vært så veldig annerledes om vi ikke hadde giftet oss”* (Heidi). Om ikke Heidi har følt de store forskjeller fra å være ugift til gift, så opplevde ektemannen hennes et merkbart skille. Heidi og Henrik fikk sitt første barn som samboere og Henrik måtte den gang bekrefte at han var far til barnet. Da andre barnet kom til verden, var han automatisk ansett som far til barnet fordi de da var blitt gift. Tradisjonelt sett, har ekteskapet vært den institusjonen som har gitt fedre legal ”rett til barn” (Jensen 2004). Som ugifte, er kontrollen over reproduksjonen overlatt til kvinnen, ettersom det er hun som har foreldreansvaret alene (jf Barneloven 1981). Samboerfedre kan også få del i det legale foreldreansvaret, men dette krever at foreldrene selv tar initiativet til dette (Jensen 2004:209). I følge Jensen (2004) kan fødsler utenfor ekteskap tolkes som at menn ikke i like stor grad som før vektlegger de rettigheter som legalisering av faderskapet gir, fordi foreldreansvaret ofte først får betydning for disse fedrene når det forekommer et brudd med barnets mor.

På linje med Heidi, konstaterer også Eva at forholdet mellom henne og Even verken har blitt bedre eller dårligere som følge av ekteskap. For henne har ikke nødvendigvis trygghetsfølelsen blitt forsterket heller. Hun betrakter tryggheten som like god før som etter hun giftet seg:

Jeg var nå trygg fra før av, så jeg tror ikke det hadde gjort noe forskjell (...) forholdet ble ikke noe bedre eller dårligere, (...) altså, du fortsetter jo liksom bare som før
(Eva).

Eva meddeler at bryllupet var noe eget og spesielt, og hun var i en slags lykkerus den dagen, men gir likevel uttrykk for at ekteskapet ikke har hatt noe videre innvirkninger på forholdet til henne og Even. De fant tilbake til hverdagen slik den fortonte seg før ekteskapet. Det Eva og Heidi gir uttrykk for er mer i tråd med Giddens begrep om det rene forhold. For dem virker ikke de ekteskapelige rammene å ha noe videre betydning for deres oppfatning av parforholdet. For dem er det selve forholdet som er viktig, og ikke den ytre rammen (jf Giddens 1994).

7.2 Hans og hennes ekteskap?

De fleste av informantene hevder altså at ekteskapet har skapt fastere rammer for forholdet og forsterket båndene mellom dem som par. For dem representerer ekteskapet noe mer og noe annet enn tidligere forhold, og er i motsetning til det rene forhold, inngått med den hensikt å være livsvarig og monogamt. I følge ekteparene er forutsetningene for et godt forhold basert på tillit og åpenhet. Dette er samtidig noe som peker i retning av Giddens' begrep om det rene forhold hvor tillit er grunnlaget for parforholdets varighet (jf 7.1). Men tillit og åpenhet betyr ikke nødvendigvis likeverdighet, i den forstand Giddens hevder at det rene forhold forutsetningsvis skal være (jf Jamieson 1999).

Jessie Bernard (1973) er en av de første som sier noe om at ekteskapet har ulik betydning for menn og kvinner. Hun viser til forskning som forteller at det er faktisk to ekteskap (*hans* og *hennes*) i alle ekteskapelige enheter, og at de ikke alltid er sammenfallende. I følge Bernard, er *hans* ekteskap ofte av tradisjonell karakter, og han betrakter ofte ekteskapet som en gevinst for sin kone, men som en felle han går i. *Hun* ønsker å gifte seg tradisjonelt og har stort sett et ønske om å bli mor. Statistisk sett, i følge Bernard, er ekteskapet bra for menn, både psykologisk, sosialt og fysisk. Men for kvinner derimot, er ekteskap mindre bra. Kvinner rapporterer oftere ekteskapelig frustrasjon og misnøye, negative følelser, ekteskapsproblemer og har i tillegg oftere vurdert separasjon eller skilsmisse enn menn (Bernard 1973). Når ektemann og kone er stilt identiske spørsmål om sosial interaksjon, hyppigheten av seksuelle relasjoner, arbeidsfordeling i hjemmet, beslutningstaking og vennskapelige samtaler oppgir de ganske forskjellige svar. Dette gjenspeiler at mann og kvinne har to ulike oppfatninger om samme ting. Man kan si at det eksisterer to ulike subjektive virkeligheter (selektiv persepsjon), - *hans* og *hennes* (Bernard 1973).

I følge Bernard, er *hans* og *hennes* virkeligheter ganske grunnleggende for forståelsen av de to ekteskapene. Ignorerer vi dem er det fare for alvorlige misforståelser av ekteskapet, nåværende så vel som fremtidige (Bernard 1973:8). Men det finnes også en objektiv virkelighet i ekteskapet, i følge Bernard, og det er virkeligheten som ligger i det kulturelle. Det som danner ekteskapet er juridiske, så vel som moralske, konvensjonelle forskrifter, påbud og forventinger, og dette er den virkeligheten som gjenspeiles i hodene til ektefellene selv. Forskjellen mellom *hans* og *hennes* ekteskap er strukturelle realiteter, og disse strukturelle forskjellene danner grunnlaget for ulike psykologiske realiteter (Bernard 1973:9).

Hva ekteskapet betyr for mine informanter er også preget av en kjønnsdimensjon, dog kanskje mer indirekte. Etter som mine ektepar er intervjuet i sammen, og fire kvinner er intervjuet alene (jf kap.4.4), er det vanskelig å fange opp om mennene og kvinnene faktisk tillegger ekteskapet ulik verdi. Det vil si at de i stor grad er enige med hverandre om hva som karakteriserer et godt parforhold og ekteskap. I den grad de har ulik oppfatning omkring ekteskap, gir flere av de mannlige informantene (i kontrast til kvinnene) uttrykk for at de tidligere ikke så seg selv som typen til å gifte seg (jf kap 5.2). For eksempel meddeler Bjarte at han kommer fra en familie som ikke har noen tradisjoner med ekteskapsinngåelser. David sier at han mest sannsynlig hadde vært samboende fremdeles, hvis ikke det hadde vært for at Diana tok initiativet til ekteskap. Geir oppgir at han i utgangspunktet ikke så nødvendigheten med giftemål. Dette kan tolkes som at mennene i utgangspunktet ikke så noen forskjeller med å være samboere og gifte. Eller kanskje de var mer skeptiske til det å forplikte og binde seg igjennom ekteskap, eller muligens var mer fremmed overfor bryllup og frieri (jf Syltevik 2010). At enkelte av de kvinnelige informantene har tatt initiativet til frieri peker også mot mennenes mer betenkeligheter med ekteskapet, fordi frieriene kan tolkes som at kvinnene har vært mer *for* å bli gift enn deres mannlige partnere. Som vi så innledningsvis (jf 1.1), argumenterte Knudsen og Wærness (1996) for at menn viser større oppslutning om ekteskapet enn kvinner fordi de har mer å tjene på det tradisjonelle ekteskapet. I motsetning til disse mennene, gir altså enkelte av mine menn inntrykk av å ha sluttet mindre opp om ekteskapet i forkant av ekteskapsinngåelsen enn sine kvinnelige partnere.

Det er også de kvinnelige informantene som i stor grad har hatt regien med hensyn til forberedelsene til selve bryllupsdagen. Samtlige informanter oppfatter bryllupsplanlegging som en mer kvinneting. Mannen var gjerne deltakende, men i mindre grad enn kvinnen. Dette blir ofte begrunnet med mannens manglende interesse for bryllupsdetaljer og den slags (jf kap 5.4). Dette viser at tradisjonelle kjønnsrollemønstre og sosiale forventinger fortsatt betyr mye (jf Brannen og Nilsen 2005; Gross 2005; Jamieson 1999). Videre er det også ulikheter med hensyn til kjønn og valg av etternavn. Med unntak av Geir som er den eneste mannlige informanten som har gjort en navneendring, er fellesskapet mest markert igjennom kvinnenes endrede etternavn (jf kap 6.1). Det kan derfor argumenteres for at kvinner i større grad tar ansvar og står for markering av fellesskap. Kanskje vektlegger de tilhørighet og fellesskap mer enn sine ektemenn? Eller kanskje det er slik som Bernard (1973) hevder, - at mann og

kvinne gjerne har to ulike oppfatninger? I så fall, - innebærer og betyr fellesskap ulike ting for menn og kvinner, eller bidrar menn til fellesskapet på andre områder i samlivet?

7.3 Hva er et parforhold i dag?

I følge Beck og Beck-Gernsheim er vår tids parforhold og ekteskap såkalte *risikoprosjekter*. Nåtidens verden er en "runaway" verden kjennetegnet av stadig nye risikoer og usikkerhet, - også i intime relasjoner (Giddens 2006; Beck og Beck-Gernsheim 1995, 2002). Tidligere var ekteskap en moral og legal institusjon uavhengig av ekteparenes vilje. De var tuftet på tradisjonelle og religiøse forventninger, ytre kontroll og generelle moralske lover. I dag er ekteskap et valg tatt av partene selv, snarere enn gitt på grunnlag av ytre sosiale krav og forventninger. Dette gjør at individer i stor grad er avhengig av å konstruere sine egne liv på grunnlag av egne individuelle valg og beslutninger, noe som innebærer risiko for å ta feile valg (Giddens 1992; Beck og Beck-Gernsheim 1995). I følge Giddens (2006) er tillit og risiko nært knyttet til hverandre, fordi tillit er avgjørende hvis risikoene som omgir oss skal kunne konfronteres og håndteres effektivt. *Refleksivitet* er et sentralt og gjennomgående begrep i Giddens' fremstillinger av det moderne samfunn. Det moderne mennesket er et refleksivt individ som i utpreget grad må forholde seg til sine omgivelser (Giddens 1994, 2006).

Følgende informantsitater er eksempler på henvisninger til en uvisshet om hva framtiden kan bringe:

Hva som skjer i framtiden, vet jo du ikke, (...) det har du ingen garantier for... noe ting (Eva).

Hvis over all formodning en eller gang, skulle være noe som gjorde at meg og Beate ikke kan være sammen lenger, så hadde nok jeg aldri giftet meg på nytt (Bjarte).

Selv om de fleste informanter hevder at ekteskapet har skapt fastere rammer for forholdet og forsterket båndene mellom dem som par, utelukker ikke dette refleksjoner omkring risiko for brudd. Ingen av ekteparene gir uttrykk for at de oppfatter forholdet sitt som truet, men snarere å undersøke og forhandle om forholdet uavbrutt (jf Giddens 1994), gir heller ekteparene uttrykk for at forhold er noe som må jobbes med. Å arbeide sammen for forholdet kan oppleves som et vern mot risiko. Samtlige informanter gir uttrykk for dette i en eller annen form. Charlotte mener også at barna er et vern mot risiko:

Når vi fikk liksom han første (barnet, min redigering), sant, og så tror jeg det ble enda på en måte mer for han (Carl, min redigering) som har et forhold og en unge fra før. Sant, og så når du har fått unge nummer to med nummer to, sant? Du har jo ikke lyst å få unge nummer tre med nummer tre (...) det er jo ikke det som er det ideelle (Charlotte).

Med barn følger det ansvar og forpliktelser, - også en forpliktelse til å arbeide med forholdet og holde sammen for barnas skyld.

Ut i fra Aina og Andreas religiøse overbevisning, vil parforhold som innebærer samliv være synonymt med ekteskap, og de ser ekteskapet som et vern mot risiko:

Man snakker så mye om skilsmisse og man snakker om alternative samlivsformer og sånn, så noe vi synes er veldig positivt med vår tanke om ekteskapet, er jo at vi går inn med en litt sånn innstilling om at vi vet at vi går til både onde og gode dager (Aina).

Aina mener at et ekteskap ikke bør sees på som bare et romantisert forhold som er tenkt og ment å være enkelt og problemfritt. Aina og Andreas er bevisste på at dårlige situasjoner eller dager kan dukke opp i ekteskapet. Det er derfor viktig å ikke gi opp, men prøve sammen å løse de utfordringer man møter og virkelig jobbe når det er vanskelig. For dem handler et godt parforhold og ekteskap om å gi og ta, og ikke alltid måtte ha rett: ”Prøve å være den rette, og ikke alltid forvente at den andre skal være den rette” (Andreas). Det innebærer evnen til å kunne se og være tilpasningsdyktig ovenfor den andre part. Samtidig er det vel så viktig å se sine egne feil, og kunne be om tilgivelse.

Aina og Andreas oppfatter nåtidens samfunnsmessige syn på kjærlighet og parforhold som ekstremt nytelsesorientert, og da på en egoistisk måte. I tillegg mener de at betydningen av det seksuelle vektlegges i for stor grad når det snakkes om kjærlighet. For dem handler kjærlighet mellom dem om så mye mer, nemlig om å være der for hverandre i tykt og tynt og vise at en ønsker det beste for hverandre: ”Et forhold der en gjensidig elsker og vil det beste for hverandre” (Andreas). Andreas mener at ekteskap bør være et godt gjennomtenkt valg. Det er noe man bestemmer seg for og ikke bare noe man prøver ut. Et parforhold for dem er et livslangt ekteskap basert på gjensidig kjærlighet til hverandre. Det handler ikke om enkeltindividet, men om tosomheten hvor begge sammen jevnlig pleier parrelasjonen. Aina og Andreas’ perspektiv på kjærlighet og parforhold er i strid med enkelte av dimensjonene ved Giddens’ begrep om det rene forhold og den konfluerende kjærlighet. For dem handler

parforhold og kjærlighet, formalisert gjennom ekteskapet, om livslangt monogami sammen med den eneste rette.

På tilsvarende måte som Aina og Andreas, fremhever også Bjarte og Beate viktigheten av å være tilpassningsdyktig overfor hverandre, - det å kunne gi og ta i et forhold. Et vern mot brudd er å arbeide med å bli den rette for hverandre. For dem handler det om å komme til en enighet, uten at den ene er mer underdanig enn den andre. Bjarte og Beate har innrykk av at det er mange som sliter på dette området fordi de er alt for "satt" i sin egen livsstil. De er vanskeligere å leve med, mener Beate og Bjarte, på grunn av misfornøydheter, krav og forventninger. Resultatet av dette er ofte flere kortvarige forhold, og en stadig jakt (eller vent) på den perfekte (jf Giddens 1994). Beate og Bjarte er ektefeller, men ser også på hverandre som bestevenner. For dem handler det om å være på parti med hverandre. I følge Giddens er malen for det rene forhold og det senmoderne parforhold vennskap. Et vennskap vil kun bestå så lenge begge parter føler en utvikling i relasjonen som bekrefter den enkeltes selvforståelse og identitet. Slik sett, mener Giddens at forholdet må gi et utbytte. Hvis man da underveis skulle være så uheldig å "vokse fra hverandre", vil vilkårene for vennskap falle bort. Giddens mener at dette også forekommer blant ektepar (Giddens 1994:154). På sin side, argumenterer Jamieson for at det er mer som binder par sammen enn vennskap. Dessuten handler ikke vennskap bare om gjensidig anerkjennelse og forståelse (Jamieson 1999).

Å være på parti krever både enighet, uenighet og meningsutveksling slik at ting kan bli bredest mulig belyst. Dette igjen, krever god kommunikasjon, noe Beate og Bjarte og flere av de andre informantene fremhever som viktig. For Bjarte og Beate innebærer det at de kan ytre akkurat hva de mener til hverandre. I tillegg til god kommunikasjon, mener Bjarte og Beate at åpenhet, ærlighet, lojalitet, og en god dose humor er kjernen i et godt ekteskap. At humor er viktig for dem, kom også tydelig frem i intervju situasjonen.

Samtlige ekteparene gir uttrykk for at valg av ektefelle er først og fremst basert på følelser, men mange fremhever det rasjonelle ved å vise til like holdninger og verdier som grunnleggende viktig. Diana påpeker at det kan være en stor fordel å ha noe lunde lik bakgrunn:

Hvert fall for å lykkes da, så tror jeg at det er en stor fordel å ha det samme verdigrunnlaget. Hvis en har lik plattform og like verdier å bygge på, så er det mye

lettere å lykkes, enn at en har to helt ulike bakgrunner da. Det å ha forskjellige mål og verdier, - da er det hvert fall mer utfordrende, tror jeg, for å lykkes (Diana).

Å ha samme mål og verdier, gir et bedre grunnlag for å takle utfordringer sammen i livet, og kan forhindre en del (ofte unødvendige) konflikter mellom partene, som for eksempel i forbindelse med barneoppdragelse. For Diana og David har det vært avgjørende å diskutere betydningen av å ha grunnleggende overensstemmelser hva angår deres familieidealer, men påpeker også at det er viktig å være åpne for og tolerante til å diskutere eventuelle uenigheter underveis. For dem handler det om betydning av likhet for forholdet.

Aina og Andreas mener også at det er en fordel om man liker å gjøre litt av de samme tingene, slik at man kan ha det kjekt i lag, også utenfor husets fire vegger. For dem er felles interesser noe som binder dem mer sammen. Også Charlotte fremhever viktigheten av at man trives i hverandres selskap, og samtidig kunne være seg selv hele tiden, - både på godt og vondt.

Som for kanskje de fleste andre, så er det kjærligheten til hverandre som kommer i første rekke for Charlotte. Har man ikke den, så har man heller ikke ekteskapet, mener hun. Men for Charlotte er det viktigere å fokusere på kjærligheten i hverdagen, og ikke tenke for mange rosenrøde, storslåtte og metaforiske tanker om kjærligheten. Det som betyr mest for henne er å kjenne trygghet og ro, og ha en god følelse når hun tenker på mannen sin. Charlotte presiserer viktigheten med det å være i stand til å innse at det til tider krever mye arbeid av begge parter for å kunne opprettholde et godt og trygt forhold: *"Gresset er ikke grønnere på den andre siden, - du må bare gjødsle og så den plenen du har"* (Charlotte).

7.4 Kjærlighetsarbeid – partid versus egentid, og tidsklemma

Som vi har sett, snakkes det gjennomgående om forholdet som noe som må arbeides med i informantenes fremstillinger av parforholdet. Illouz (1997) hevder at side om side med den kulturelle modellen av kjærlighet som en intens lidenskapelig kraft, eksisterer det en motsatt modell, nemlig kjærlighet som arbeid. I modellen om kjærlighetsarbeidet, blir den magiske gnisten erstattet av innsats (Illouz 1997:193). Markedsrelaterte termer, som "arbeid", "investering", "temaarbeid" og lignende, benyttes ofte for å beskrive den innsatsen som det forventes at partene skal bidra med i sine parrelasjoner. At samliv innebærer innsats og investering fra begge parter, gjenspeiles ofte i populærvitenskapelig litteratur, hvor det ofte

gis retningslinjer for hvordan man skal håndtere konflikter og ivareta parrelasjonen både i motgang og medgang (Thagaard 2005; Illouz 1997; Danielsen og Mühleisen 2009).

Paret er familiens viktigste personer. Den tid par har sammen for å pleie parrelasjonen og hverandre, viser seg ofte i praksis å bli minimal i forhold til alt det som familien krever. De skal tjene penger, vedlikeholde hus og hjem, være med barna, kjøre barn til aktiviteter og venner, planlegge og tilrettelegge fremtidige prosjekter, og gjerne delta på andre samfunnsarenaer. Det at begge i større grad er i lønnet arbeid, fører til at det er gjerne flere tidstabeller som skal synkroniseres, spesielt når man har barn. Familien ivaretar mange oppgaver, samtidig som tiden til å ivareta oppgavene ofte er svært begrenset (Syltevik 2005; Ellingsæter 2004). Det som kan virke foruroligende, er at det ofte blir liten tid til parforholdet. I følge Diana og David er det nettopp kunsten til å prioritere og å disponere tid til hverandre som ektefeller, som ofte er en avgjørende faktor for et godt forhold og ekteskap. Dette er noe som selvsagt krever et godt samarbeid partene i mellom.

Også Frida understreker viktigheten av et godt samarbeid. For henne er det helt grunnleggende at hun og Frank samarbeider godt med hensyn til de praktiske utfordringer de møter i hverdagen. Frida synes det er fint hvis hun og Frank i ny og ne klarer å få innslag av romantikk i hverdagen, som for eksempel ut å spise eller å sette av fine feriedager, men understreker at det for henne er viktigere at hverdagskabalene går opp:

Det blir jo veldig mye hverdag når du har barn og begge har jobb (...) barnehage, møter og reiser (...) handling og lage mat (...). Hvis du ikke klarer å samarbeide i hverdagen, så blir jo det vanskelig (...). For meg er det da det litt skjærer seg. Hvis ikke de praktiske hverdagslige tingene fungerer, så fungerer ikke jeg så bra heller (Frida).

Frida påpeker at det gjerne er på dette punktet hun og Frank er ulike:

For han er det ikke så grådig nøye om alle tingene ikke er på plass. Han mener jo da at vi kan ha (...) flotte samtaler og ha et mer sånt forhold (...) selv om alt står på styr (...) (Frida).

For Frida handler det om å ha ting på stell rundt seg, slik at hun kan nyte tiden sammen med Frank uten å vie oppmerksomheten mot alt som burde gjøres. Å avsette tid for å pleie hverandre, krever overskudd og energi. Noe Frida gjerne ikke alltid har når alt kommer til alt.

På samme måte som Frida, Diana og David, fremhever også Charlotte hvor vanskelig det kan være de gangene barn og hverdag krever sitt. Tiden og energien streker rett og slett ikke til, dermed får ikke forholdet tilstrekkelig forpleining:

Ikke det at de dårlige periodene (i forholdet, min redigering) blir større, men heller at de gode stundene blir mindre på en måte. De blir satt så utrolig pris på, når du endelig får de (...). Og så blir det ofte mye snakk om at dette må vi gjøre oftere, og så blir vi enige om at vi skal gjøre det oftere, og så sklir det bare ut. (...) Man tar på seg som oftest for mye. Jeg er i hvert fall veldig flink til sånt. Det går på en måte ut over hverandre (Charlotte).

I tillegg til ektefelle, barn, jobb og hus, skal du også pleie relasjoner til venner og andre familiemedlemmer. Noen ganger kan det være andre samfunnsmessige forpliktelser som krever noe. Charlotte uttrykker at det ikke alltid er like lett å si nei til ting som skjer utenfor familien. Dermed er det lett for at tiden og energi til hverandre går på bekostning av krav og forventninger som ligger utenfor familien. Både Jamieson (1999), Beck og Beck-Gernsheim (1995) mener at det er først og fremst arbeidsmarkedet som ligger føringer og setter rammer for samlivet, og som følge av to arbeidsmarkedskarrierer kan det oppstå kamp om tid og ressurser (jf kap 3).

I tillegg til betydningen av partid, hvor parene pleier parrelasjonen og hverandre, fremhever David og Geir at behovet for egentid også er vel så viktig. Geir mener at dette krever forståelse fra den andre part om at det innimellom er godt å være alene med egne tanker og ting å gjøre, slik at det er rom for egenutvikling. I denne forbindelse påpeker Gina hvor viktig det er å være oppmerksom på å se hverandre:

(Å, min redigering) være oppmerksomme på hverandre (...) Være flinke til å lese hverandre og se hva behov man har (...). Lære seg mest mulig om den andre personen, slik at du på best mulig måte kan fungere sammen (Gina).

Egentid i mellom hverdagens gjøremål, er en anledning til egen refleksjon og til å utvikle sine egne evner, muligheter og potensial. Det handler om egenvekst og egenomsorg som kan gagne paret positivt fordi det kan bidra til å berike og stimulerer parforholdet. Dette kan tolkes som i tråd med Giddens (1994) behov for selvrealisering, men her er det nærliggende å tolke vektlegging av egentid og egenutvikling som noe som skal gagne den andre part og berike forholdet, - og ikke bare en selv.

7.5 Avslutning

Mens ekteskapsinstitusjonen for noen har lite å si for hvordan de oppfatter sine parforhold, har den stor betydning for de fleste av informantene. Flere av informantene erfarte imidlertid at det ofte var vanskelig å sette ord på hvordan og hvorfor ekteskapet opplevdes som betydningsfullt for parforholdet. Likevel er det først og fremst rammene rundt forholdet som ekteskapet danner som oppfattes som fastere og sterkere, og flere meddeler at de følte en større tillit, sterkere trygghet, nærhet og stabilitet til hverandre enn tidligere. Ekteskapet har bidratt til å styrke båndene mellom dem som par. Samtidig representerer, det i motsetning til Giddens' rene forhold, noe mer og noe annet enn tidligere forhold, nemlig en varig og felles framtid. I følge Giddens (1994) ville informantene sies å være opptatt av den såkalte tradisjonelle romantiske kjærligheten fordi ekteskapet for mange av dem har skapt en følelse av helhet og "den eneste rette".

Det er imidlertid to av informantene (Heidi og Eva) som hevder at ekteskapet ikke har hatt noe videre innvirkning på deres forhold. Forholdet oppleves ikke som kvalitativt forskjellig fra situasjonen før, -verken dårligere eller bedre som følge av ekteskap. For dem er selve forholdet viktigere, enn den ytre rammen, og slik sett kan man tolke begrepet om det rene forhold som mer dekkende for hvordan disse informantene forstår sitt forhold. Som vi også har sett, om enn vagt, så finnes det en kjønnsdimensjon blant ekteparenes oppfatninger av ekteskapsinstitusjonen. Det vil si at noen av mennene, i motsetning til kvinnene, hadde en mer nølende og tvilrådig tilnærming til ekteskapet i forkant av ekteskapsinngåelsen. Dette kan tolkes som at disse mennenes tidligere oppfatninger samsvarer mer med det rene forhold (Giddens 1994), i det er rimelig å anta at selve forholdet den gang hadde mer betydning enn den ytre rammen.

Selv om noen av ekteparene i sine utsagn gir uttrykk for en bevissthet om risiko for brudd, så er det ingen av dem som opplever forholdet som truet eller som et risikoprojekt, slik som Beck og Beck-Gernsheim (1995) hevder. Ekteparene tar ikke kontinuerlig "opp" parforholdene sine til vurdering, men fremhever heller at forhold er noe som må jobbes med. Det å arbeide med å bli den rette for hverandre kan tolkes som et vern mot risiko. I motsetning til det som ligger i begrepet det rene forhold (Giddens 1994), handler det også om å ta hensyn til forhold uten for paret selv. Spesielt ektepar med barn fremhever nettopp forpliktelsen til å

holde sammen for barnas skyld, og ikke bare for sin egen del (jf Jamieson 1999). En annen dimensjon som imidlertid er i overensstemmelse med Giddens' rene forhold, er parenes vektlegging av kjærlighetsarbeid, og dyrking av partid.

8.0 Avslutning

Formålet med denne studien har vært å rette oppmerksomheten mot det heteroseksuelle ekteskapet og dets betydning i et senmoderne samfunn som i stor grad forfekter individualisme og valgfrihet. Innledningsvis startet jeg med å vise til diskusjonen blant norske forskere om hvorvidt ekteskapet som institusjon holder stand eller ikke (jf kap1). Med utgangspunkt i denne diskusjonen ønsket jeg å undersøke hvordan dagens norske ektepar opplever og erfarer sitt ekteskap, og hvorfor de valgte ekteskap fremfor andre alternative samlivsformer. Hovedproblemstillingen som jeg har arbeidet med i denne oppgaven er som følgende: *Hvordan erfarer og opplever de som har giftet seg ekteskapet, og hvilken betydning tillegger de sitt ekteskap?* For å kunne belyse idealer, verdier, normer og forestillinger om ekteskapet og hvilken betydning det tradisjonelle hadde å si på ulike måter, valgte jeg derfor å fokusere særlig på tre ulike sider ved ekteskapet; forlovelse - og bryllupskikker (jf kap5), navneskikker og økonomisk forsørgelse (jf kap 6), og selve parforholdet (jf kap 7).

For flere av parene har forlovelse, samboerskap og etablering med barn inngått i prosessen, dog i ulik rekkefølge. For noen av dem har enkelte av disse begivenhetene ikke vært en del av denne prosessen. Felles for dem alle er at de har møtt hverandre, vært forelsket, flyttet sammen på et tidspunkt i parforholdet, tatt beslutningen om ekteskap og markert denne overgangen med et bryllup.

De foregående kapitlene viser at tradisjoner har noe å si når det kommer til forlovelse, bryllup, navneskikker og økonomisk organisering. En forlovelse markerer et ønske om å gifte seg, selv om det kunne være langt inn i fremtiden. Beslutningen om forlovelse eller ekteskap oppfattet de likevel som et individuelt valg, uten press eller forventninger fra omgivelsene utenfra. Beslutningen handlet først og fremst om et ønske om å ta forholdet et steg videre i retning av et mer forpliktende forhold. De ønsker de tradisjonelle rammene rundt forholdet som ekteskapet innebærer. Ekteparenes bryllup hadde ulike innhold, men med noen mønstre. Parene var opptatt av å ”gjøre” bryllupet på sin måte. Bryllupene var preget av individuelle variasjoner som reflekterte parets historie og hvem de er som par. Samtidig hadde både tradisjoner og forventninger utenfra noe å si. Bryllup ble i tillegg av noen fremhevet som en ”kvinneting”. Kvinnen var den som hadde den tradisjonelle rollen som bryllupsplanlegger og hadde mest å si i forhold til organiseringen av dagen (jf kap 5).

De tradisjonelle felles rammene rundt felles etternavn og fellesøkonomi er viktige for flere av ekteparene i denne studien. Navnetradisjonen lever i beste velgående med hensyn til hvem som endrer etternavn (kvinnen), - en endring som flere henviser til som en *naturlig* følge av ekteskapet, fordi det er det som er vanlig og i tråd med tradisjonen. Ekteparene fremhever betydningen av fellesskap, tilhørighet og markering av den ”nye” familien, når de begrunner sitt valg av felles etternavn. Følelsen av å være et *ektepar* og en del av en familie betyr mye. Samtidig viser det også omgivelsene at de er en *ordentlig* og *ekte* familie. Et ”ja” til fellesskapet markeres også gjennom om ekteparenes fellesøkonomi. Dog ikke et fellesskap som direkte markeres overfor omgivelsene, men overfor partene selv. Det handler om å dele ressurser, forpliktelser og ansvar, uavhengig av ulike lønnsinntekter. Ekteparenes økonomiske organisering virker både til å ha et individuelt handlingsrom, så vel som et kollektivt handlingsrom innenfor rammen av felles økonomi.

Det opplevdes ofte som vanskelig å sette ord på hvordan, hvorfor eller om ekteskapet hadde noe betydning for selve parforholdet. Ekteskapet ble oppfattet å gi en tryggere ramme, mer stabilitet og trygghet. Imidlertid viser funnene en todelhet. Mens ekteskapsinstitusjonen for mange hadde skapt sterkere bånd mellom dem som par, var det også noen som mente at ekteskapet ikke utgjorde noe kvalitativ forskjell. For dem var parforholdet verken blitt bedre eller verre som følge av ekteskap (jf kap 7). Hvorfor de valgt å gifte seg var blant annet knyttet til det juridiske aspektet ved ekteskapet, at det var mer viktig for partneren, eller at bryllupet var et mål i seg selv (jf kap 5). Videre tyder funnene på at kvinner og menn i en viss grad tillegger ekteskapet ulik verdi (jf Bernard 1973). Kvinnene i mitt materiale virker å ha vært mer *for* ekteskapsinngåelse enn sine mannlige partnere (jf kap 7). Kvinnen er også den som tar hovedansvar for markering og opprettholdelse av familiefellesskapet.

Mitt datamateriale viser et mangesidig bilde med hensyn til hvor langt detradisjonaliseringen av ekteskapet er gått. Mine ektepar viser at de gjennom ekteskapet opprettholder tradisjonen og ønsker støtte utenfor forholdet for sitt samliv. I motsetning til Giddens’ begrep om *rene forhold* er dette parforhold som er inngått med den hensikt å være livsvarig og monogamt. Det er forhold som i stor grad er tuftet på den tradisjonelle romantiske kjærligheten om den eneste rette. Ved siden av å være forhold basert på gjensidig kjærlighet, er også mange av forholdene gjennom ekteskapet knyttet til det å ha omsorg og ansvar for barn, så vel som av religiøse og praktiske grunner. I følge Beck og Beck-Gernsheim er ekteskapet i ferd med å bli en sosial institusjon hvor individene gjennom anerkjennelse, forståelse og aksept hos hverandre søker

etter å utvikle og opprettholde sin egen selvidentitet (jf kap 3). At parforholdene kun innebærer en kilde til emosjonell støtte og aksept, - som et bånd mellom to autonome personer der begge hovedsakelig søker å få oppfylt sine indre behov (Beck og Beck-Gernsheim 2002: 72), er lite dekkende for hvordan mine informanter forstår og beskriver sine forhold. Forholdene er verken fri fra objektive mål eller kun rettet mot subjektive forventninger, som Beck og Beck-Gernsheim (2002) hevder. Ekteparene er i stor grad parorienterte og vektlegger både kulturelle verdier, normer og tradisjonelle idealer i sine fortellinger. Både Giddens, Beck og Beck-Gernsheim vektlegger i stor grad kjærlighetsbåndene mellom partene når de forsøker å forstå kjærligheten i vår tid. Informantene viser på sin side at de jobber med tradisjoner og romantisk kjærlighetsarbeid, og fremhever i stor grad betydningen av de tradisjonelle båndene mellom dem som par (jf Brannen og Nilsen 2005; Gross 2005; Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004). Intimitet viser seg å være forbundet med den tradisjonelle romantiske tradisjonen og ekteskapet er et hegemonisk ideal også for mine ektepar (Gross 2005). Samtidig kan det sies at informantene legger vekt på visse dimensjoner som samsvarer med Giddens' og Beck og Beck-Gernsheims begreper. De legger vekt på valg, at forholdet innebærer to individer med ulike prosjekter (fremhevet igjennom behovet for egentid), samt vektlegger parene betydningen av kjærlighetsarbeidet, men likevel fremhever de et ønske og et behov for rammer rundt sine forhold. Ekteparene i min studie betrakter ekteskapet som senter for intimitet og kjærlighet, slik både Giddens, Cherlin, Beck og Beck-Gernsheim påpeker, men også som et senter for praktiske forhold som økonomi og barn (jf Jamieson 1999).

I lys av de teoretiske diskusjoner vedrørende endringer i nære intime relasjoner, og betydningen disse har for ekteskapet (jf kap 3), har hensikten ikke vært å teste individualiseringstesen, men snarere å se hvor langt den rekker med hensyn til mine informanter og deres ekteskap i en senmoderne tid. Mine informanter har valgt å gifte seg i vår tid, og viser at de befinner seg ”midt i normalen” med hensyn til hva folk faktisk gjør, - de fleste stabile parforhold ender med ekteskap (jf kap 1.1). Informantenes fortellinger er derfor eksempler på hvilke refleksjoner, opplevelser og erfaringer som gjøres blant dem som har gått den vanlige veien innenfor dagens familieetablering. Å utforske spørsmålet fra denne synsvinkelen, har nettopp vært min hensikt med denne studien. Det er selvsagt begrensninger ved mitt utvalg som gjør det vanskelig å søke etter helt nye forståelser av samliv. Jeg har snakket med ektepar, det vil si de som har valgt ekteskapet, og det vil naturligvis trekke i en tradisjonell retning. Hvis hensikten hadde vært å lete etter helt nye forståelser av samliv, ville

jeg valgt andre informanter. Jeg har fokusert på parforhold og ekteskap, og ikke for eksempel på hvordan arbeidslivet setter rammer for ekteskapet.

Både Jamieson (1999) og Beck og Beck-Gernsheim (1995) retter fokus på strukturelle betingelser som stat og arbeidsmarkedet og hvordan det ligger føringer og setter rammer for parforhold og familieliv. Blant annet mener Jamieson at det moderne parforholdet fremdeles er preget av strukturell ulikhet, blant annet igjennom ulik belønning av menns og kvinners innsats i hjem og arbeidsliv. Samtidig hevder Beck og Beck-Gernsheim at kjernefamilien, som er bygd rundt et komplementært kjønnsrollemønster faller fra hverandre på grunn av spørsmål om frigjøring og likestilling (Beck og Beck-Gernsheim 1995: 2).¹⁹ Karriere er viktig for utviklingen av egen identitet, mener Beck og Beck-Gernsheim, og som følge av to arbeidsmarkedskarrierer blir det kamp om tid og ressurser. De hevder at arbeidet utenfor og innenfor husets fire vegger er organisert i motstridende retninger. Det er markedskreftene som regjerer utenfor hjemmets fire vegger, mens innenfor hjemmet blir det ulønnete arbeidet tatt for gitt. Kontraktforholdet mellom partene handler om felles interesser som familien og ekteskapet. Den individuelle konkurranseevne og mobiliteten som arbeidsmarkedet oppmuntrer til, kolliderer med de motsatte forventningene og kravene som stilles til et adekvat familieliv. I hjemmet forventes det at man investerer tid til det kollektive familieprosjektet og ofrer ens egne interesser til fordel for andre (Beck og Beck-Gernsheim 1995:26).

Å være uenige om arbeidsfordelingen i hjemmet er faktisk bare en del av problemet, mener imidlertid Beck og Beck-Gernsheim. Å få unna husarbeid og andre oppgaver er en nødvendighet, men partenes emosjonelle arbeid i form av støtte og forståelse er vel så viktig (Beck og Beck-Gernsheim 1995:96). Dette gir også mine informanter uttrykk for, spesielt dem med barn. De henviser til en travel hverdag hvor ofte krav og forventinger utenfra og knapphet på tid, er årsaken til at det er vanskelig å pleie parrelasjonen og hverandre (jf kap 7). Beck og Beck-Gernsheim mener at så lenge arbeidsmarkedets krav om hurtighet, effektivitet, konkurranse og karriere infiltreres inn i den private sfære, vil dette forårsake konflikter mellom partene, og gjøre livet hjemme vanskelig hvis begge parter venter forgjeves på emosjonell støtte og forståelse fra hverandre. Det er imidlertid ikke snakk om ren egoisme

---

¹⁹ Selv om Beck og Beck-Gernsheim mener at kjernefamilien virker til å være under oppløsning, mener de ikke at familien er i ferd med å forsvinne eller er blitt mindre viktig for folk, men at det heller vil eksistere mer varierte familiepraksiser side om side. De kaller dette for *post-familiære familier*. Begrepet indikerer hvordan familien som institusjon nå dekker større rekkevidde av organisatoriske former, som for eksempel samboere med eller uten barn, par som ikke deler husholdning, enslige foreldre, ektepar med mine, dine og våre barn, homofile par med og uten barn osv. (Beck og Beck-Gernsheim 2002).

eller individuell svakhet, mener Beck og Beck-Gernsheim, men en kollektiv hendelse som finner sted i utallige hjem (Beck og Beck-Gernsheim 1995:96/97). Jamieson mener at individer vil streve med å skape en følelse av intimitet tiltross og påtross av strukturelle ulikheter. Det vil være sosiale aktører som kontinuerlig prøver å mestre eller aktivt støtte gamle ulikheter (Jamieson 1999; Smart og Shipman 2004). De som gjerne prøver å bryte disse langsomme mønstrene vil kunne støte på tunge strukturer som vil forhindre forhold som *det rene forhold*. Jamieson (1999) hevder at utviklingen har gått tregere med hensyn til likestilling enn hva Giddens (1994) antyder, og mener at menn fortsatt sitter med makten og valgfriheten i forhold til penger, husarbeid og omsorgsoppgaver. Ved siden av høyere utdanning, karriere og arbeidsliv, er ofte en skjev arbeidsfordeling i hjemmet en kilde til konflikt i mange parforhold, og mange oppgir også dette som skilsmisseårsak (Moxnes og Haugen 1998 i Syltevik 2005).

Ekteskapet belyst igjennom mine ektepar viser at ekteskapet for dem fremdeles er tradisjonelt preget, stabilt og slitesterkt. Informantene har stor tro på ekteskapet som institusjon. I følge Noack kan det være rimelig å anta at ekteskapet gjøres mer motstandsdyktig mot brudd nettopp på grunn av kombinasjonen av ekteskapsritual, seremoni, juridisk forpliktelse og sosiale forventninger. I tillegg er det ikke vilkårlig hvem som gifter seg med hvem, eller hvem som "bare" er samboere, fordi dette henger i sammen med hvordan man generelt ser på samliv (Noack 2004:52). På en måte kan en si at analysen av ekteskapet og parforholdet i en grad skiller seg: der selve ekteskapet for noen (få) ikke hadde noe videre innvirkning på selve opplevelsen av parforholdet som noe bedre eller verre, var det stor enighet om at konsekvensene av ekteskapet (felles navn og økonomi) hadde stor betydning for fellesskapsfølelsen og tilhørigheten. Mine informanter har giftet seg (etter lengre eller kortere perioder som samboere), og ekteskapsinngåelsen representerer også på denne måten nye måter å understreke felleskap på (for eksempel felles navn). Dette er dimensjoner som tydelig har stor betydning for dem, selv om de også legger vekt på å velge sine individuelle tilpasninger til tradisjonene (for eksempel bryllupet).

Masteroppgavens rammebetingelser setter uvilkårlig avgrensninger for studiens omfang. Mitt bidrag med denne studien har imidlertid vært å vise hvordan et lite utvalg senmoderne ektepar markerer parforholdet med forlovelse, bryllup og navneendring og økonomisk organisering som to ulike konsekvenser av ekteskapet. For å utdype kunnskapen jeg har fått, ville det ha

vært ønskelig å intervju et enda større utvalg av informanter. Det kunne ha bidratt til en bredere innsikt i hvordan par reflekterer og gir mening til sitt parforhold og ekteskap i en tid hvor differensierte familiepraksiser i stor grad preger samfunnet. I denne sammenheng hadde det også vært interessant å intervju samboerpar om hvordan de ser på ekteskap, og om ekteskapsinngåelse hadde vært et alternativ for dem en gang i framtiden. Videre hadde det vært av enda større interesse å intervju kvinner og menn hver for seg og studert eventuelle kjønnsforskjeller i vektleggingen av ekteskapet.

Ved å ha intervjuet senmoderne ektepar med utgangspunkt i tre ulike sider ved ekteskapet, har mitt bidrag vært å forsøke å gi et innblikk i hva som har ledet fram til valg av ekteskap framfor andre alternative samlivsform, samt å belyse hvordan det er å være et par i et parforhold i dag. Selv om samfunnsmessige normer forbundet med å ikke gifte seg er sterkt redusert, altså en svekkelse av Gross' såkalte regulative tradisjoner, betyr fortsatt de meningskonstitutive tradisjonene mye. Forestillinger om romantisk kjærighet og langsiktig forpliktelse spiller fortsatt en betydelig hegemonisk rolle (Gross 2005). Den offentlige diskurs er preget av nøkkelbegreper som valgfrihet og individualisme, men såkalte kollektive begreper som tradisjon, kultur, fellesskap, tilhørighet, sosiale forventninger og forpliktelse har stor betydning i fortellinger om ekteskapet. Det er virkelig grunn til å ha begreper om forpliktelse og om hvordan individer kommer i kontakt med hverandre. Ekteskapet er nettopp en av de forhold hvor kontakt oppstår.

Litteraturliste;

Alver, Bente G. og Ørjar Øyen (1997): *Forskningsetikk i forskerhverdag. Vurderinger og praksis*. Bergen: Tano Aschehoug.

Baumann, Zygmunt (2004): *Liquid Love. On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich and Elisabeth Beck-Gernsheim (1995): *The normal chaos of love*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich and Elisabeth Beck-Gernsheim (2002): *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage Publications.

Bernard, Jessie (1973): *The Future of Marriage*. London: Souvenir Press.

Birkelund, Gunn Elisabeth and Leo A. Goodman (1997): "Birds of a Feather Flock Together" – The Association between Husband's and Wife's Occupations in Norwegian Two-Earner Families. I Grønmo, S and B. Henrichsen (red) (1997): *Society, University and World Community*. Essays for Ørjar Øyen. Oslo - Stockholm – Copenhagen – Oxford- Boston: Scandinavian University Press

Blaikie, Norman (2010): *Designing Social Research*. 2. Edit. Cambridge - Malden: Polity Press.

Boden, Sharon (2003): *Consumerism, Romance and the Wedding Experience*. Houndmills – Basingstoke – Hampshire - New York: Palgrave Macmillan.

Brandth, Berit og Kari Moxnes (red) (1996): *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Oslo: Tano Aschehoug.

Brannen, Julia and Nilsen, Ann (2005): Individualisation, choice and structure: a discussion of current trends in sociological analysis. *Sociological Review* 53 (3) 412-428.

Bø, Janne Bjorheim og Kari Wærness (2005): "Vi vil være prototypen på likestilt økonomi". Om økonomiske forvaltningssystemer i norske barnefamiliehushold. I *Sosiologisk tidsskrift*. Vol. 13, 2005. s. 29-44.

Cheal, David (2002): *Sociology of Family Life*. Basingstoke: Palgrave.

Cherlin, Andrew J. (2004): The deinstitutionalization of American marriage. *Journal of Marriage and Family*. Vol 66, Issue 4, 848-861.

Danielsen, Hilde og Wencke Mühleisen (2009): Statens parkurs Godt samliv. I *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. Vol 50, nr 1, 3-26.

Dzamarija, Minja Tea (2008): "Halve Norge" har sagt ja. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/magasinet/norge_verden/art-2001-08-07-01.html [Hentet 5.9.20112].

Dommermuth, Lars, Turid Noack og Kenneth Aarskaug Wiik (2009): Gift, samboer eller "bare" kjæreste?: samlivsetablering – nye og vedvarende mønstre. I *Samfunnsspeilet* 1/2009.

Eggebo, Helga (2010): The Problem of Dependency: Immigration, Gender and the Welfare state. *Social Politics*, 17(3): s. 295-322.

Egidius, Henry (2003): *Psykologisk leksikon*. s.63 og 72. Oslo: Aschehoug & Co.

Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (red.) (2004): *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Fjellhaug, M.(1998): *Hans eller hennes? Valg av slektsnavn ved giftemål*. Hovedoppgave i nordisk. Universitetet i Oslo.

Giddens, Anthony (1992): *The transformation of intimacy*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Giddens, Anthony (1994): *Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund*. overs. Else Henneberg Pedersen. København: Hans Reitzels Forlag.

Giddens, Anthony (2006): *Sociology*. 5. edit. Cambridge – Malden: Polity Press.

Gross, Neil (2005): The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered. *Sociological Theory*, 23: 286-311.

Grønmo, Sigmund (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

Gubrium, J.F and J.A. Holstein (2003) (Eds.): *Postmodern Interviewing*. Thousand Oaks – London - New Delhi: Sage Publications. Kap. 4 og 6.

Hochschild, Arlie R. and Anne Machung (1989): *The Second Shift: Working Parents and the Revolution at Home*. New York: Viking Penguin.

Homlong, Beate (2003): Livsgrunnlag, demografi og hushald. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager. Familielivet i Norge frå reformasjonen til 2000*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Illouz, Eva (1997): *Consuming the Romantic Utopia. Love and the Cultural Contradictions of Capitalism*. Berkeley - Los Angeles - London: University of California Press.

Jamieson, Lynn (1999): Intimacy transformed? A critical look at the 'pure relationship'. *Sociology*. Vol. 33 No. 3, 1999, s.477-494. Tilgjengelig fra: <http://staff.um.edu.mt/aabe2/S99%20Jamieson.pdf> [Hentet 20.1.2011].

Jensen, An-Magritt (2004): Harde fakta om myke menn. I Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (red.). *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kitterød, Ragni Hege (2012a): Foreldrenes tidsbruk. Fedre deltar mer i husarbeid og omsorg. I *Samfunnsspeilet* 4/2012.

Knudsen, Knud og Kari Wærness (1996): Er ekteskapet som institusjon på vei ut i Skandinavia? I *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 3/1996.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009): *InterViews. Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. 2. utgave. Los Angeles – London - New Delhi - Singapore: Sage Publications.

Lappegård, Trude og Turid Noack (2009): Barn, familie og jobb – holdninger og praksis gjennom 30 år. Familie og jobb i ulike kvinnegenerasjoner. I *Samfunnsspeilet* 1/2009.

Leira, Arnlaug (2004): Omsorgsstaten og familien. I Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (red.). *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lov 1981-04-08-7: Lov om barn og foreldre (barnelova). Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/cgiwift/wiftglosok?BASLT=on&LOV=03&BASREG=on&RGL=04&BASDOM=on&DOM=04&felt=titt&emne=barneloven&button=S%F8k&PROS=02> [Hentet 15.19.2012].

Lov 1991-07-04 nr 47: Lov om ekteskap (ekteskapsloven). Tilgjengelig fra: http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19910704-047.html&emne=ekteskapslov*& [Hentet 5.9.2012].

Lov 2002-06-07-19: Lov om personnavn (navneloven). Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/cgi-wift/wiftglosok?BASLT=on&LOV=03&BASREG=on&RGL=04&BASDOM=on&DOM=04&felt=titt&emne=navneloven&button=S%F8k&PROS=02> [Hentet 18.10.2012].

Lyngstad, Torkild H. og Turid Noack (2003): Samboerskap eller ekteskap? Utbredt ønske om større likhet. I *SSBmagasinet*. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2003-12-16-01.html [25.8.2012]

Noack, Turid (2001): Forlovelse i samboerskapets tid. I *Samfunnsspeilet* 3/2001.

Noack, Turid og Ane Seierstad (2003): Dagligdags og utforsket: samboerskap ved tusenårsskiftet. I *Samfunnspeilet* 1/2003.

Noack, Turid (2004): Familien i velferdsstaten: fra støttespiller til trojansk hest? I Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (red). *Velferdsstaten og familien. Ufordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Noack, Turid og Kenneth Wiik (2005): Navnevalg ved giftemål. Likestillingens siste skanse? I *Samfunnspeilet* 5/2005.

Noack, Turid (2010): *En stille revolusjon: det moderne samboerskapet i Norge*. Avhandling (ph.d.). Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitet i Oslo.

Noack, Turid, Torkild Hovde Lyngstad og Per-Arne Tufte (2011): Fordeling av inntekter og utgifter blant samboere og gifte. Færre samboere enn gifte har fellesøkonomi. I *Samfunnspeilet* 3/2011.

Pahl, Jan (2000): *Couples and their money: patterns of accounting and accountability in the domestic economy*. Vol. 13 No. 4, 2000, s. 502-517. UK: MCB University Press.

Parsons, Talcott, Robert F. Bales and James Olds (1955): *Family, Socialization and Interaction Process*. Illinois: The Free Press.

Respons Analyse AS (2006): Meningsmåling fra Respons Analyse AS, 12.-14. juni 2006.

Bergen: Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Tilgjengelig fra:

http://mma.nsd.uib.no/webview/index.jsp?study=http://mma.nsd.uib.no:80/obj/fStudy/MMA0051&mode=documentation&v=2&submode=variable&variable=http://mma.nsd.uib.no:80/obj/fVariable/MMA0051_V5&top=yes [Hentet 3.10 2012]

Sandvik, Hilde (2003): Det økonomiske fellesskapet. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager. Familielivet i Noreg frå reformasjonen til vår tid*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Schiefloe, Per Morten (2006): *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse*. 3.opplag. Bergen: Fagbokforlaget.

Smart, Carol and Beccy Shipman (2004): Visions in monochrome: families, marriage and the individualization thesis. *The British of Sociology*. Vol. 55 (4), s. 491-509.

Sogner, Sølvi (red.) (2003): *I gode og vonde dager. Familielivet i Norge frå reformasjonen til vår tid*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Statistisk sentralbyrå (2011): Ekteskap og skilsmisser. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/index.html> [Hentet 14.6.2012]

Statistisk sentralbyrå (2011): Befolkningsstatistikk. Fødte 2011. Færre fødsler og høyere fødealder. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/vis/emner/02/02/10/fodte/main.html> [Hentet 20.8 2012].

Statistisk Sentralbyrå (2012): Ulønnet husholdsarbeid. Verdien av ulønnet husholdsarbeid. *SSBmagasinet*. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2012-06-22-01.html> [Hentet 27.10.2012].

Sundt, Eilert (1855): *Giftemaal i Norge. Bidrag til kundskab om Folks Kaar og Sæder*. Tilgjengelig fra: http://www.rhd.uit.no/sundt/bind2/eilert_sundt_bd2b.html#g_Kap.4 [Hentet 6.12.2011].

Syltevik, Liv Johanne (2000): Differensierte familieliv. Familieliv i Norge på slutten av 1990-tallet. *Rapport 2/2000*. Senter for samfunnsforskning, Universitetet i Bergen.

Syltevik, Liv Johanne (2005): Fra trygg havn til vakkende fellesskap? Sosiologisk perspektiv på dagens familier og parforhold. I Hårtveit, Håkon (red.) *Perspektiver på parforhold*. Oslo: Kapittel 2, s. 41-56.

Syltevik, Liv Johanne og Kari Wærness (2004): Det rasler i lenker – forsørgernormer i endring? I Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira (red.) *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Syltevik, Liv Johanne (2010): Sense and sensibility: cohabitation in 'cohabitation land'. *The Sociological Review*, s. 444-462. Oxford - Malden: Blackwell Publishing Inc.

Telste, Kari (2003): Familien som kjenslefellesskap. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager. Familielivet i Noreg frå reformasjonen til vår tid*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Thagaard, Tove (1998): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlag.

Thagaard, Tove (2005): *Følelser og fornuft. Kjærlighetens sosiologi*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

Thörnblad, Renee (2003): Tradisjonell praksis i moderne samfunn, - en analyse av kvinners navnebytte ved ekteskap. Tilgjengelig fra:
<http://kilden.forskningsradet.no/c17251/artikkel/vis.html?tid=24217> [Hentet 31.1.2012].

Wiik, Kenneth A., R. Keizer and Trude Lappegård (2012): Relationship quality in marital and cohabiting unions across Europe. I *Journal of Marriage and Family*. 74:389-398.

Wiik, Kenneth A. og Turid Noack (2011): Samlivskvalitet blant samboere og gifte: Hvem er mest fornøyd med samlivet? I *Samfunnsspeilet* 1/2011.

Vedlegg 1:

Par profiler

Aina og Andreas: Begge to er i midten av 20-årene. Aina og Andreas var kjærester med hverandre i litt over to år før de giftet seg. De var forlovet i omtrent seks måneder, og valgte å gifte seg direkte uten å ha bodd sammen først. På dette tidspunktet har de vært gift i litt over ett år. Verken Aina eller Andreas har tidligere erfaringer fra samboerforhold eller ekteskap, og de har heller ingen barn sammen på dette tidspunktet.

Beate og Bjarte: Beate og Bjarte er jevngamle og er i slutten av 20-årene. De var kjærester i vel syv år før de giftet seg, og har vært samboere i de fleste av disse årene. Beate og Bjarte var forlovet med hverandre i 2 år. De har snart ett års bryllupsdag, så de er rimelig nygifte. Ingen av dem har tidligere erfaringer fra samboerskap eller ekteskap, og har heller ingen barn.

Charlotte og Carl: Charlotte er i midten av 30-årene og Carl er i slutten av 30-årene. Charlotte og Carl ble samboere kort tid etter at de ble kjærester. De var samboere i om lag ti år før de giftet seg, hvor syv av disse årene som forlovet. De har nå vært gift i ca fire og et halvt år. Charlotte og Carl har to barn sammen som begge er født før de giftet seg. Carl har i tillegg et barn fra et tidligere samboerforhold. Det er kun Charlotte som er intervjuet.

Diana og David: Diana (slutten av 30-årene) og David (slutten av 40-årene) har vært gift i ti år, og er det paret som har vært lengst gift av alle informantene. De er også de eneste som har giftet seg uten å ha hatt en forlovelsestid. Diana og David var samboere i fem, seks år før de giftet seg. Da hadde de allerede fått sitt første barn. Barn nummer to fikk de etter at de giftet seg. Diana har erfaringer fra et tidligere samboerforhold, men ingen av dem har vært gifte på et tidligere tidspunkt.

Eva og Even: Eva er i slutten av 30-årene og Even er i begynnelsen av 40-årene. Både Eva og Even har tidligere samboerforhold bak seg, der Even har et barn fra før. Selv var de samboere i tre år og forlovet i to år, før de giftet seg. De har vært gift i seks år, og har to barn sammen som de fikk før de inngikk ekteskap. Det er bare Eva som representerer de to.

Frida og Frank: Frank som er i begynnelsen av 30-årene, og Frida som er i slutten av sine tretti år, møte hverandre da Frida studerte i Franks hjemland, Storbritannia. De var samboende i ca tre år, og forlovet i vel et år før de giftet seg. De giftet seg i Norge og bor også her. De har nå vært gift i syv år. Verken Frida eller Frank har tidligere samboerforhold eller ekteskap bak seg. Sammen har de to barn som begge er født etter at de giftet seg. Frida er den eneste som er intervjuet av de to.

Gina og Geir: Gina er i midten av 30-årene og Geir er i slutten av 30-årene. Ingen av dem har erfaringer fra tidligere samboerforhold eller ekteskap. De var samboende med hverandre i nærmere ti år, og forlovet i fire av disse før de inngikk ekteskap for under et halvt år siden. Gina og Geir er det paret som har kortest fartstid som gifte. De har to barn sammen som er født før de giftet seg.

Heidi og Henrik: Heidi (midten av 30-årene) og Henrik (slutten av 30-årene) var samboere i ca fem år og forlovet i tre år før de giftet seg. De har på dette tidspunktet vært gift med hverandre i over åtte år. Heidi og Henrik har to barn sammen. Det ene barnet er født før de giftet seg, og det andre er født etter. I tillegg har Henrik et barn fra et tidligere ekteskap. Heidi har ikke vært gift før, men har et tidligere samboerforhold bak seg. Det er kun Heidi som er intervjuet.

Vedlegg 2:

Intervjuundersøkelse av ektepars opplevelser av og erfaringer om ekteskapet (2011)

Prosjektets formål

Jeg er en masterstudent ved Sosiologisk institutt ved Universitetet i Bergen som nå skal skrive min avsluttende masteroppgave. Jeg ønsker gjennom oppgaven å undersøke hvordan heteroseksuelle gifte par opplever ekteskapet, og hva som ligger til grunn for at de har valgt å gifte seg. Hvordan tenker ektepar om forhold og kjærlighet, og hvordan oppfatter de ekteskapets betydning for forholdet? Hvilke betydning har selve bryllupsseremonien/festen? Jeg er også opptatt av betydningen av tradisjonelle navneskikker, og på hvordan det økonomiske ansvaret er fordelt mellom partene. Ved å intervju par, håper jeg på å få informasjon om hvilke tanker dere har gjort dere omkring dette.

Om intervjuet

For å finne ut av dette trenger jeg kontakt med ektepar som vil la seg intervju. Jeg er først og fremst interessert i dere som ektepar, men **dersom det bare er en av dere som ønsker/har anledning til å delta, er dette også fullt mulig.** Jeg ønsker å intervju dere sammen, og intervjuet er beregnet å ta omtrent 1-2 timer. For at du/dere skal bli sitert mest mulig korrekt, vil jeg bruke lydopptaker under intervjuet, samt gjøre noen notater underveis. Dersom det er enkelte spørsmål som du/dere ikke ønsker å besvare, har du/dere full rett til å la være. Dere kan bestemme hvor og når intervjuet skal finne sted. I utgangspunktet kan selve intervjuet foregå hvor som helst, som for eksempel hos dere, på Universitetet i Bergen eller eventuelt hos meg, så lenge det er anledning til å snakke uforstyrret. Jeg vil være så fleksibel som mulig med hensyn til både tid og sted.

Informantenes rettigheter

Deltakelsen er frivillig, og dere har full mulighet til å trekke dere så lenge studien pågår uten å måtte oppgi grunn for dette. Dersom du/dere ønsker å trekke deg/dere, vil alle opplysninger dere har gitt, bli slettet. Hvis dere blir med vil all data bli behandlet konfidensielt.

Datamaterialet vil bli anonymisert innen prosjektslutt 15. desember 2011 ved at direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger fjernes og lydopptak slettes.

Kontaktinformasjon

Dersom dere har lyst å delta i prosjektet, er det fint om dere skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender denne til meg i vedlagt konvolutt, og samtidig oppgir en e-post eller et telefonnummer som jeg kan nå dere på. (Et annet alternativ er å kontakte meg via e-post/telefon (se neste avsnitt), og gi samtykkeerklæringen til meg når vi møtes).

Hvis du/dere har noen spørsmål angående prosjektet kan dere sende en e-post til *cth054@student.uib.no*, eller ringe meg på telefon 995 29 124. Du/dere kan også kontakte min veileder Liv Syltevik ved Sosiologisk institutt på telefonnummer 55 58 91 69.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Med vennlig hilsen

Christel Therkelsen

Klipp

.....

e-post: .....

telefonnummer: .....

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Dato: .....

Dato: .....

.....

Informantens underskrift

.....

Informantens underskrift

Vedlegg 3:

Intervjuguide

Hovedtema for intervjuer

1. Innledningsfasen

a. Individuell ”fortid” og erfaringer:

Har noen av dere tidligere erfaringer fra ekteskap eller samboerforhold?

Har dere barn fra tidligere forhold?

2. Kjærligheten og forholdet

a. *Hvordan parene snakker om starten på deres forhold, og deres oppfatning av kjærlighet og forhold.*

Hvordan traff dere hverandre?

i. Via venner/bekjente, gjennom studier, på arbeidsplassen og lignende.

Var det kjærlighet ved første blick eller startet det med et vennskap som utviklet seg gradvis til noe mer?

Var dere **samboere** før dere bestemte dere for å gifte dere?

i. Hvorfor valgte dere samboerskap før giftemål? (praktiske grunner, økonomiske grunner, som en fase i forholdet, innledning til ekteskap og lignende)

ii. Når var det passende for dere å flytte sammen?

iii. Hvor lenge var dere samboere før dere inngikk ekteskap, og hvorfor var det ikke lenger passende å ”bare” være samboere?

Hvis ikke:

i. Hvor lenge var dere kjæresten før dere inngikk ekteskap? (LAT - forhold?)

ii. Hvorfor var det viktig å gifte seg direkte, uten å ha bodd sammen først?

Hvilken tanker gjør dere omkring forlovelse?

- i. Var dere ringforlovet før dere giftet dere?
- ii. Hvorfor/hvorfor ikke?
- iii. Hvis; hvor lenge var dere forlovet?

På hvilke tidspunkt i forholdet startet dere å tenke på giftemål?

- i. Eventuelt hvem av dere var innpå tanken først?
- ii. Hvem fridde til hvem? (noe som ble diskutert på forhånd eller var det et ”impulsivt” frieri fra en av dere?)
- iii. Opplevde dere at venner og familie hadde forventninger til at dere skulle gifte dere?

3. Bryllupsseremoni og bryllupsfesten

Når inngikk dere giftemål?

a. Fortell om bryllupet deres

Hvor foregikk ektevigselen?

- i. kirke eller byfogd (innland/utland)

Ble det arrangert en privat bryllupsfest?

- i. Hvor ble den holdt? (lånt/leid lokale, hjemme?)
- ii. Var bryllupsfesten en familiefeyring eller mer som en fest for venner?
Var både den nærmeste familien og venner tilstedet?
- iii. Fikk dere hjelp til å dekke enkelte utgifter til bryllupet?
- iiii. Hvem stod for bryllupsinvitasjonen?

Hvordan vil dere beskrive bryllupet?

- i. Formelt, uformelt, tradisjonelt, utradisjonelt, stort eller lite?
- ii. Vil dere si at bryllupet gjenspeiler deres livssyn?

Hvilken betydning har dagen hatt for dere i ettertid?

- i. Var dagen som håpet og forventet?
- ii. Feirer dere bryllupsdagen hvert år?
- iii. Ville dere ha gjort det slik igjen?

4. Ekteskapet

Har dere opplevd noen merkelige forskjeller fra det å være ugift (samboere) til å nå være gifte?

Hvilken betydning vil dere si at ekteskapet har hatt for deres forhold?

Har dere felles barn?

i. Når fikk dere barn, før eller etter giftemål?

ii. Hvilke betydning har ekteskapet i forhold til det å få barn?

5. Ekteskapet som institusjon: navneskikker, slektsforhold og økonomisk forsørgelse

Har dere tatt den andres etternavn eller en kombinasjon av begge, eller har dere valgt å beholde deres eget etternavn?

i. Hvorfor?

Hvilken betydning har navneskikker og slektsforhold (slektsnavn) for dere?

Hvilke etternavn har eventuelt deres **felles barn**?

i. Hva er grunnen til dette?

Hvordan ordner dere økonomien dere imellom?

i. Deler inntekter?

ii. Deler utgifter?

iii. Egen konto eller felles konto?

Har dette (økonomiske) endret seg i løpet av samlivet?

Endret det seg når dere giftet dere?

6. Avslutningsfasen:

Sånn helt tilslutt:

Hva mener dere karakteriserer et godt forhold og godt ekteskap?

Bildene som dere har av kjærlighet og parforhold, oppfatter dere at disse bildene har sammenheng med dem samfunnet (medier, venner, bekjente, familie) har sånn generelt?

Er det noe dere vil tilføye?

Takk for intervjuet!

.....

Individuelt utfyllingsskjema:

Par:

Alder:

Utdanning:

Arbeidssituasjon:

Barn:

.....

Individuelt utfyllingsskjema:

Par:

Alder:

Utdanning:

Arbeidssituasjon:

Barn:

.....